

АБДУРАҲМОН ЖОМИЙ

Юсуф ва Зулайхо

ОҒАҲИЙ ТАРЖИМАСИ

ҒАФУР ҒУЛОМ
НОМИДАГИ
АДАБИЁТ ВА САҲЪАТ
НАШРИЕТИ

Тошкент—1974

ЮСУФ ЖАМОЛИ ДОСТОНИН ШАМЪИН ШАБИСТОН
АЙНИДА БИДУРМОҚ ВА БАНИ ОДАМ КУНГЛИ
ПАРВОНАСИН УЛ ШУЪЛА МУШОҲИДАСИДА
КУИДУРМОҚ

Олорким эрдилар баҳри маоний,
Ўқуб авроқи ваҳйи осмоний.

Жаҳон таъриhini қилғонда оғоз,
Бу навъ ўдилар Одамдин хабарсоз-

Ки, чун чашми ниҳонбини очилди,
Онго авлоди барча жилва қилди.

Тамоми анбиё сафлар тузуб чуст,
Оёқ устида ҳар саф юрдилар руст.

Туруб ҳар жонибида авлиё ҳам,
Тузуб ўз ерларида сафни маҳкам.

Яна бир ёнида мажмуи султон,
Тузуб сафлар, қилиб шавкат намоён.

Яна ҳам саф-басаф ўзга халойиқ,
Юруб тартиб ила ҳолиға лойиқ.

Назар айлаб ҳамул мажмуъға Одам,
Томошо қилди бир-бир барчасин ҳам.

Анго Юсуф кўрунди ўйлаким моҳ,
Демай маҳ, меҳри авжи иззату жоҳ.

Қуёшдек барчадин ҳусн ичра мумтоз,
Ҳамул жамъ ичра шамосо сарафроз.

Қошида ўзгалар ҳусни бўлуб гум,
Онингдекким, қуёш олаида анжум.

Эрур эғнида дилбарлик ридоси,
Ридопўш эл қилиб жонин фидоси.

Камоли ҳусниға андиша етмай,
Жамен ақли фикратпеша етмай.

Танида хилъати лутфи илоҳи,
Бошида тожи фарри подшоҳи.

Жабини матлаи субҳи саодат,
Қилиб ғайбат шабин рўзи шаҳодат.

Пасу пеш анбиён софидрок,
Туруб жисми ғуборидин бўлуб пок.

Ҳама арвоҳи қудсий бекаму кост,
Чекиб барча аламларни чабу рост.

Чиқиб ҳам гулгули тасбиҳу таҳлил
Тўлуб бу хонақоҳи меҳри қандил.

Ҳамул жоҳу жалол Одам чу кўрди,
Савол айларга тил мундоқ эвурди-

Ки: «Ераб, бу қаю гулшан гулидур?
Ва ё қайси киши жоми мулидур?»

Анго қайдин етушмишдур бу давлат,
Жамолу жоҳу иззу зебу зийнат?»

Нидо келдики: «Фарзандинг санинг ул,
Кўзунг нури, жигарбандинг санинг ул.

Эрур Яъқуб боғининг ниҳоли,
Халилуллоҳ даштининг ғизоли.

Чекиб қайвонға бош айвони жоҳи,
Жаҳонда Миср мулки тахтгоҳи.

Юзида хўблук нури аёнду,
Ҳама хўблар — жасад, ул онда жонду.

Юзунгинг ул эрур ойинадори,
Сен эт ганжинг дурин онинг нисори».

Деди: «Ҳусним қилиб уч саҳм ойирдим,
Анго ондин ики саҳмини бердим.

Ики ҳиссасин онинг Юсуф олсун,
Бириси ўзга дилбарларга қолсун».

Бу сўз деб чекти они сийнасиға,
Демой сийна, дили бекийнасиға.

Они ўз меҳридин айлар хабардор.
Қучуб монглойддин ўпти падарвор.

Билиб фарзанд они гулдек очилди,
Дуолар сидқ ила ҳаққида қилди.

ЮСУФНИНГ ЖАМОЛИ НИҲОЛИН ҒАЙВ
ВАҲОРИСТОНИДИН ҲУЗУР ВОҒИҒА КЕТУРМАК ВА
ЯЪҚУБ КУЗЛАРИ СУИИ. ЗУЛАЙХО КУНГЛИ ҲАВОСИ
ВА ШАМОЛИ ВИЛА ПАРВАРИШ ВЕРМАК

Бу навбатгоҳдаким, йўқ ҳеч фурсат,
Қоқар навбат била ҳар кимса навбат.

Зухур айлар ҳақиқат ҳар замонда,
Бўлур бир исм нурафкан жаҳонда.

Агар оламға бир навъ ўлса дастур,
Қолур эрди ҳама анвоъ мастур.

Фалақдин бўлмаса хуршид агар гум,
Қачон равнақ топар бозори анжум?!

Чамандин боғламас гар юк зимистон,
Баҳор ўлғайму, гул бўлғайму хандон?!

Адамға бўлғоч Одамнинг хироми,
Бил, ўлди Шис онинг қойим мақоми.

Чу ул ҳам кетти, Идрис келди,
Демакка дарс доим майл қилди.

Жаҳондин бўлди чун Идрис фони,
Келиб Нух ўлди онинг посбони.

Ғариқ ўлғоч фано тўфониға Нух,
Бу боб ўлди Халилulloҳға мафтух.

Чу холи қолди ондин қасри офоқ,
Маконида онинг ўлатурди Исҳоқ.

Адам даштиға ул чун бўлди раҳқўб,
Узин чекти онинг ўрниға Яъқуб.

Чу Яъқуб итти етгач онга навбат,
Худуди Шомдин Канъонға суръат.

Ватан Канъонда тутғоч ул хирадманд,
Анго асру кўполди мола фарзанд.

Кўю эчкуси бўлди пода-пода,
Ҳамул водий аро ҳаддин зиёда!

Толиб Юсуфдин ўзга ўн бир авлод,
Вале Юсуфдин эрди жони обод.

Адамдин келди учун Юсуф жаҳонга,
Буродар бўлди моҳи осмонга.

Кўнгул боғида қад чекти ниҳоле,
Кўрунди жон спехрида ҳилоле.

Халилulloҳ гулзорида ногоҳ,
Очилди бир гули марғуби дилҳоҳ.

Туғуб Исҳоқ буржидин бир ахтар,
Жаҳон аҳли кўзин қилди мунаввар.

Қилиб лола аён Яъқуб боғи,
Ҳамул марҳам, ҳамул Яъқуб доғи.

Физоледурки атрафзон Канъон,
Бўлуб ондин Хўтан саҳрои Канъон.

Оноси то тирик эрди хўришлар —
Бериб, жонидин этти парваришлар.

Ики ёши аро кирганда ногсҳ,
Лаҳад бўлди оносиға ватангоҳ.

Онодин қолиб ул дурри ягона,
Етим ўлди, чекиб жаври замона.

Ото чун кўрди холи гавҳарини,
Садаф қилди канори хоҳарини.

Чу топти аммасидин парваришлар,
Ебон жони наботидин хўришлар.

Қадиға етти хушрафторлиғлар,
Лабиға ҳам шакаргуфторлиғлар.

Бўлуб амма онингдек меҳрибони-
Ки, банд эрди анго кўнглию жони.

Тун ўлса жон киби қўйнида эрди,
Кун ўлса меҳрдек бўйнида эрди.

Отоси ҳам мудом истаб юзини,
Ойирмас эрди юзидин кўзини.

Бўлуб шавқида беорому мискин,
Кўруб гоҳ-гоҳ топмас эрди таскин.

Тилар эрдик, ул моҳи дилафрўз,
Кўзининг олдида бўлса шабу рўз.

Деди хоҳарға: «Эй фархунда афъол,
Сенинг ҳолиғ кибиатур ҳам манга ҳол».

Ки, Юсуф фурқатиға тоқатим йўқ,
Халос эткил фироқидин мани-ўқ.

Йиборгил они хилватгоҳим ичра,
Тутай жондек дили огоҳим ичра».

Чу онинг бу сўзин хоҳар эшитти,
Бўлуб ночор ондин бовар этти.

Вале оқиб ҳасад ашки юзига,
Бу янглиғ айлади жазм ўз-ўзига-

Ки, макру ҳийлани ўртоға солғай,
Онинг бирла они ҳам қайтиб олғай.

Қўлида бор эди бемислу монанд,
Бани Исҳоқдин қолған камарбанд.

Они гар боғласа белга ҳар одам,
Жаҳон офотидин кўрмас эди ғам.

Йиборур чоғда Юсуфни отоға
Узотиб илгини макру дағоға.

Камарбандини олиб чобуку чуст,
Ниҳон Юсуф белига боғлади руст.

Ул ишни айлади ондоқ ниҳони-
Ки, Юсуф қолди асло билмай они.

Белин боғлаб отосига йиборди,
Сўнггидин бу сифат афғон кўтарди-

Ки: «Йўқ бўлмиш камарбанди ниҳоним,
Бори эл ҳақида бордур гумоним».

Тутуб ул ерда ҳозир халқ элини,
Боқор эрди очиб жайбу белини.

Чу Юсуфга етушти навбат охир,
Белин очиб камарни қилди зоҳир.

Ким ўлса ул замондин аҳли миллат,
Анго мундоқ эди ҳукми шарият-

Ки, ҳар ким молин олса ўғри, дарҳол —
Қилур эрди они қул, соҳиби мол.

Бу янглиғ ҳийла бирла амма ўлон,
Уйига элтти Юсуфни осон.

Кўруб юзин неча кун шод бўлди,
Анго охир ажал егтию, ўлди.

Анго Яъқуб бўлди шоду хуррам-
Ки, кетти кўнглидин андуҳ ила ғам.

Томошогоҳи Юсуф сори юрди,
Бори ўғлонларидин юз эвурди.

Эди Юсуф ила ҳар кори онинг,
Қизиб Юсуф била бозори онинг.

Эди Юсуф дилу жони, сурури,
Эди Юсуф ики кўз ичра нури.

Бале, ҳар ердаким бор ул сифат моҳ,
Қуёш эрса ҳам онда топмағой роҳ.

Деолмон сўз қадду пайкаридин-
Ки, аъло эрди юз ҳуру паридин.

Эди чархи латофат авжида ой,
Шабистони жаҳонга зийнатафзой.

Дема ой, балки равшан офтоб ул,
Солиб кавну маконга нури тоб ул.

Дема они жамол ичра қуёш ҳам-
Ки, ҳақ нури эди бўлғон мужассам.

Чу пок эрди анго сар то қадам зот,
Бўлубдур халқ аро Юсуф анго от.

Чу Яъқуб этти ишқин жонда пинҳон,
Тонг эрмас ўзгалар қилса намоён.

Зулайхоким қуёш эрди жабини
Жалолат қасрининг парданишини.

Они кўрмайдур эрди гарчи бедор,
Тушида кўрдию бўлди гирифтор.

ЗУЛАЙХОНИНГ СИФАТ ВА НАСАБИГА ЖАМОЛИ
ОСТАВИ ВИЛА МАҒРИБ МАШРИҚ БЎЛГОН, ВАЛКИ МЎНГ
ДАРАЖА ОНДИН УТГОН

Бу янглиғ деди донои суҳансанж-
Ки, маъни дуррига кўнгли эди ганж-

Ки, Мағриб мулкида бор эрди шоҳе,
Оти Таймус, соҳибдастгоҳе.

Анго бўлуб бори асбоб ҳосил,
Эди иқболидин комиға восил.

Бошидин тож ўлуб, иззатда мумтоз,
Оёқи бирла тахт ўлғон сарафроз.

Фалак белини боғлаб хизматида,
Зафар эрди мулозим ҳавратида.

Бор эрди бир қизи раъною зебо,
Жамол аҳли аро оти Зулайхо.

Дема қиз, дуржи исмат гавҳари, де,
Шаҳаншаҳлиқ спеҳри ахтари де.

Баён ҳадди эмас васфи жамоли,
Кўнгулга келгуси маҳзи хаёли.

Менингким тангдур заъф ичра ҳолим,
Кетурмакликка тилга йўқ мажолим.

Ва лекин лаъли нўшидин ионат—
Тилаб, васфини қилғумдур ҳидоят-

Ки, ҳусни келди боғистони жаннат,
Қадидур онда бутгон нахли раҳмат.

Саодат мавсуми фасли баҳори,
Баҳори салтанатдур обёри.

Сочи эл бошига солиб қаро шом,
Эйиб жонлар қуши қасдиға ҳам дом.

Нечаким мўшикоф ар бўлса шона,
Ҳамул тун субҳидин топмас нишона.

Бўлуб юз пора ондин нофага дил,
Ҳам ондин мушкка иш бўлди мушқил.

Ики гисуи ҳиндуи расансоз,
Бўлуб шамшод оллида расанбоз.

Фалак дарси жамол айларда талқин,
Қилибдур жабҳасидин лавҳи сиймин.

Ҳамул лавҳ устида ҳам ёзди вожун,
Ажаб ҳайъат била мушқин ики нун.

Ул ики нуннинг остида ики сод,
Ёзибдур сунъи килки бирла устод.

Ҳамул нун ҳаддидин то ҳалқан мим,
Алиф чекти бурундин хўб таълим.

Алифга келтуруб сифрин даҳоннинг,
Бирин ўн айлаб ошуби жаҳоннинг.

Лаби хандондин айлаб жилвагар син,
Тиш ила мим ақдин очти таҳсин.

Юзидур боғи жаннатдин намуна,
Очилғон онда гуллар гуна-гуна.

Кўрунгон холлари ҳар сори онда,
Эрур ҳинду бачалар гулситонда.

Занахдонеки, зоҳир айламиш чоҳ,
Чекор онда кўнгул бўлғунча огоҳ.

Кўнгул рабғаб тубига топса гар йўл,
Чиқа олмоқ йўқ ондин то абад ул.

Бўлур маъдум ҳам ноёб онда-
Ки, ҳам бор чоҳ, ҳам гирдоб онда.

Эрур бўйи мусарффо ўйлаким ож,
Олур оҳулар ондин бўйнига бож.

Латиф илги уруб таъна суманга,
Етурмиш нури байзо пираҳанга.

Ики пистони икки қуббаи нур,
Ва ё ики ҳубоби баҳри кофур.

Ва ё бир шох уза ики анор ул,
Олиб кўргандин орому қарор ул.

Қилиб ғорат дамодам тожу дайҳим,
Ики сонд нигин қилмиш тўла сийм.

Кафи роҳатфизои аҳли олам,
Қўюб ҳар кимда бўлса захм-марҳам.

Олиб илкига бормоқдин қаламлар,
Кўнгулларда қилиб меҳрин рақамлар.

Кўнгуллар ичра тирноғи хаёли —
Латофат авжининг бадру ҳилоли.

Урӯб беш бармоқдин ойга панжа,
Қилиб ул панжа зўри ойни ранжа.

Бели нозиклик ичра ўйлаким қил —
Демай, нозик эрур қилдин доғи бил.

Агар банд айласа қилдин камар ҳам,
Анго бор эрди синмоқ бими ул дам.

Мусаффо қорни сутдин ҳам эрур оқ,
Мулойимлиқ аро ондоқки қаймоқ.

Сурини эрди тоғи сийму зардин,
Ошоқ тушмиш эди лекин камардин.

Хамиросо саросар эрди юмшоқ,
Ботор эрди анго гар етса бармоқ.

Ва лекин киндикидин тизга тегру,
Демон сўз, ул малғо пинҳондур асру.

Хисоредурки бас маҳфуздур ул,
Ҳамул ён йўқтурур андишага йўл.

Дегумдур соқи васфинким нечукдур,
Сутуни сиймдурким, бас буюкдур.

Сутун эрмас, эрур гулдастаи нур,
Вале ҳар бевасардин эрди мастур.

Сафосин чун онинг она кўрди,
Келиб олдиға тиз узра ўтурди.

Юзидин она касб этти чун нур,
Бўлуб ҳамзону ўзни топти масрур.

Анго ҳар кимки ҳамзону ўтургай,
Руҳи давлат ҳамул кўзгуда кўргай.

Қадам эрди мусаффо соқидин ҳам,
Анго лутф ичра йўқ асло муқаддам.

Қадам ҳар сори қўйса чусту чобук,
Ақабдин кўрунуб то панжа нозук.

Агар ошиқ кўзида айласа жой,
Бўлур ашки била пуробила пой.

Зару зевар сўзин не навъ зоҳир —
Қилайким, ондадур идрок қосир.

Нечук зевар била васф айлай они-
Ки, ҳуснидин топар зевар сафони.

Тўла гавҳар бошида афсар эрди-
Ки, ҳар бири хирожи кишвар эрди.

Қулогидин осилгон лаълу гавҳар,
Олиб жону кўнгул ҳушин саросар.

Мусаффо бўйнида турлук жавоҳир,
Қилиб жайби аро юз ганж зоҳир.

Мурассаъ мўйбанд эрди қафода,
Фузуи юз иқди гавҳардин баҳода.

Тутуб нозик қўлин заррин сувор,
Бориб кўрган киши сабру қарори.

Азиз ўлса нетонг, халқ олдида зар,
Бўлуб халқол оёқдин қилди дарбар.

Эди қасри ҳаё маснадинини,
Музаийян маснади дебон чини.

Кийиб эғнига ҳулла неча алвон,
Бўлуб ҳуснига банда ҳуру гилмон.

Бўлуб ҳар кун либоси тозау нав,
Солиб ҳар кун жаҳонга тоза партав.

Юзи ойики жайбидин бўлуи фош,
Чекар ҳар кун аро бир бурждин бош.

Оёгин чекмайин хилватсародин,
Эди фориг онинг кўнгли ҳаводин.

Ҳаводор ўлгон элга бермайин тан,
Анго иффат ниқоби эрди маскан.

Сиҳиқадлар анго эрди ҳаводор,
Парирулар кеча-кундуз парастор.

Симинбарлар ҳама шўху мулойим,
Хамиша хизматида эрди қойим.

На бирига солиб ҳаргиз кўзини,
На бирига қилиб мойил ўзини.

Бирига бўлмади маъшуқу ошиқ
Ўзига кўрмади ул ишни лойиқ.

Кеча наргис масаллик айлаб уйқу,
Саҳар гулдек туруб хандону хушбў.

Қилиб кундузда лўъбатсозлиғлар,
Эди ойини лўъбатбозлиғлар.

Вале форигки, даври чархи даввор,
Анго қилғай ажаб лўъбат намудор.

Хамиша хурраму дилшод эрди,
Мудом ул қайғудин озод эрди-

Ки, бошига на ишни солғой айём,
На лўъбат зоҳир этгай пардаи шом.

ЗУЛАЙХОНИНГ АВВАЛ НАВВАТ ЮСУФ ЖАМОЛИ
ОСТОБИН ТУН ГИЛОФИДА КЎРМОҒИ ВА УЛ ГИЛОҒДА
НУХУҒТА ВА НИҚОН ТИГ БИЛА ИШҚНИНГ КУШТАСИ
БУЛМОҚИ ВАЕНИ

Тунеким эрди дилкаш субҳосо,
Иигитлик мавсумидек беҳжатафзо.

Бори махлуқ офоқ солиб қулоғин,
Ҳаводис даҳрдин тортиб аёгин.

Юмуб кўзни бори аҳли назора,
Очуқ қолмай магар чашми ситора.

Асас ҳушин олиб тун ўғриси бил,
Жарасларга садодин боғлатиб тил.

Бўлуб итларга қуйруқ ҳалқаси тавқ,
Чиқа олмай дами ҳалқумидин фавқ.

Бир айвон кунгири фавқида бори,
Толиб ҳорис чу шакли кўкнори.

Кеча мурғи чекиб ханжар паридин,
Кесиб нойин наводин ҳар соридин.

Анго бедорлиқга қолмайин тоб,
Қилиб кўкнори кайфи мойили хоб.

Духулзан кўс қоқмоқдин бўлуб суст,
Қулини боғлаб уйқу чўбга руст.

Муаззинлар ҳам онда чекмайин ун,
Эди ташвишдин холи ҳамул тун.

Зулайхоким, лабидур шакқари ноб,
Қилиб ул кечада майли шакархоб.

Бошига такя айлаб жаъди сунбул,
Танига бистар айлаб хирмани гул.

Юмуб кўзни чу уйқу майли қилди,
Ва лекин кўнглининг кўзи очилди.

Эшикдин бир йигит кирди баногоҳ,
Йигит йўқ, бал мужассам жони огоҳ.

Хумоюн пайқаредур, олами нур,
Жинон боғи аро ғоратгари ҳур.

Эрур ҳаддин фузун ҳусну жамоли,
Алардин ҳам фузун ғанжу далоли.

Бўлуб зебо қади андоқки шамшод,
Хироми бандаси юз сарви озод.

Бериб зулфиға тоб андоқки занжир,
Қилиб ҳушу хирад бандиға тадбир.

Жабинида фурўзон ламъаи нур,
Қилиб ою қуёш юзини мастур.

Муқаввас қошлари андоқки меҳроб,
Ибодат аҳли кўнглидин олиб тоб.

Рухеким, эрди моҳи буржи фирдавс,
Мақом айлаб қошидин хонаи қавс.

Муқаҳҳал наргиси зоҳир қилиб ноз,
Жигарларга мужадин новакандоз.

Ики лаъли табассумдин шакаррез,
Бўлуб сўзларда огзи шаққаромез.

Қилиб лаъли намоён дурри тобон,
Шафақ ул навким барқи дурахшон.

Қилур чоғда даҳони кулгу изҳор,
Сурайёдин сочиб ҳар сори анвор.

Занаҳдон себи ғабғабдин мутаваққ,
Осиғон себидин оби муаллақ.

Юзида хол гулда мушкдин доғ,
Тутубдур ошён ё боғ аро зоғ.

Бўлуб бозуси сийм ила тавонгар,
Бели бесийм қилмонанд лоғар.

Юзига чун Зулайхо кўзи тушти,
Бўлуб маҳв ўзга ҳолатга етушти.

Жамоле кўрдиким, бошдин-оёқ нур,
На монанди пари, не мислидур ҳур.

Чу йўқтур ҳусну суратда назيري,
Дилу жони била бўлди асири.

Қадидин кўнглига тушти хаёле,
Муҳаббат боғида экти ниҳоле.

Юзидин тушти ўт кўксига ул дам,
Ҳамул ўт бирла куйди сабру жон ҳам.

Чу кўрди гисуи анбарфишонин,
Онинг ҳар ториға банд этти жонин.

Қоши тоқини кўргач, қилди афгон,
Кўзидин сочти йиғлаб ҳар тараф қон.

Лабидин қилди кўнглин тунги шаққар,
Тишидин кирпикини иқди гавҳар.

Элин кўргач, юди ўздин элини,
Белига қул бўлуб боғлаб белини.

Юзида холи мушкинин чу кўрди,
Сипандосо ўзини ўтга урди.

Маалқисса, муборак сурат эрди,
Қовуб суратни ер маънига берди.

Зулайхолиқдин этти рам Зулайхо,
Уқуб суратдин ўлди маъниоро.

Ҳамул маънидин ўлса эрди огоҳ,
Топар эрди висол аҳли аро роҳ.

Вале суратга чу эрди гирифтор,
Бурун бўлмоди маънидин хабардор.

Ҳама нафсу ҳаво ёри эрурмиз-
Ки, суратлар гирифтори эрурмиз.

Агар суратда маъни очмаса юз,
Қачон очғой кўнгул сурат сори кўз?!
Чу ташна билдиким, бор кўзада сув,
Кўториб бўйинини, айлар такопў.

Чу гарқ этса они кўза зилоли,
Хаёлидин чиқор тира сафоли.

САҲАР НАСИМИ ЗУЛАЙХОҒА ЭСИБ. ХОБИ НОЗ
НАРГИСИН ОЧМОҚ ВА КЕЧА ХАЁЛИДИН ҒУНЧАДЕК
Кўнгли қон ютмоғи ва муҳри сукут лабиға
қуимоқ

Саҳар чун зоғи шаб парвоз қилди,
Хуруси субҳ гоҳ овоз қилди.

Навои дилкушолар чекти булбул,
Ниқоби ғунчадин очти юзин гул.

Суман шабнам суйидин ювди рухсор,
Бинафша жаъдини ҳам тор бар тор.

Зулайхо уйқу ичра ётмиш эрди,
Кўруб туш, ҳайрат ичра ботмиш эрди.

Дема уйқу, они беҳушлиғ, де,
Кеча савдосида хомушлиғ, де.

Канизаклар аёқию қўлини —
Унуб, тебратдилар соғу сўлини.

Ниқобидин юзин гул янглиғ очти,
Муқаҳқал наргисидин уйқу қочти.

Намоён айлабон рухсори моҳин,
Боқиб ҳар сори тез этти ниғодин...

Ҳамул гулрўйидин топмай нишоне,
Бўлуб дилтанг ғунчадек замоне.

Бу янглиғ истадиким: чусту чолок,
Яқосин гул масаалик айлади чок.

Ва лекин қўймайин тутти қўлин шарм,
Оёқ чекти ҳаё домониға нарм.

Тутуб пинҳон дили тангида розин,
Аён этмас эди сўау гудозин.

Ютар эрди ниҳоли ғунчадек қон,
Вале қилмас эди розин намоён.

Лаби эл бирла машғули ҳикоят,
Вале лабдин қилиб кўнгли шикаоят.

Қилиб оғзи эл оллида шакарханд,
Ва лекин юз гиреҳға хотири банд.

Улус бирла тили гарми фасона,
Кўнгулда ишқ ўтидин минг забона.

Очуқ эрди кўзи ағёр сори,
Вале пайваста кўнгли ёр сори,

Нечук қўлда қолур кўнгли инони-
Ки, турмас кўрмайин ул дилрабони.

Жаҳонда ондин ўзга коми йўқтур,
Даме ағёр ила ороми йўқтур.

Агар сўз деса, айтур ёрға сўз,
Ва гар кўз солса, солур ёрға кўз.

Лабиға етгуси минг мартаба жон,
Кеча зулмоти бўлғунча намоён-

Ки, тундур ишқ элининг созгори,
Хамиша аҳли дилнинг роздори.

Эрур ушшоқ элиға пардадар кун,
Олорнинг пардадори, лек эрур тун.

Кеча келган чоғи гум қилғоли ғам,
Қадини чанг янглиғ айлабон ҳам.

Тутуб қўл бирла сочин ўйлаким чанг,
Ўз аҳволиға йиғлаб туэди оҳанг.

Қилиб юз нолаи жонкоҳ ҳар дам,
Тузуб оҳу фиғондин зер ила бам.

Хаёлида кўруб ёрин ҷамоён,
Бу навъ оллида бўлди гавҳарафшон-

Ки: «Эй гавҳар, маконинг қайси кондур?»
Отинг недур, еринг қайси макондур?»

Олиб жонимни, номингни демассан,
Ёқиб кўнглум, мақомингни демассан.

Нечук сўрғум мақомингни кишидин,
Нишонингнию номингни кишидин?»

Недур отинг сенинг, эрсанг агар шох,
Қани манзил санго, эрсанг агар моҳ?»

Менингдек бўлмасун ҳеч ким гирифтор-
Ки, манда бор эрур не дил, не дилдор.

Хаёлингда кўзимдин учти уйқу,
Оқар ашк ўрнига қон ўйлаким сув.

Ениб ишқинг ўтига хаста жоним,
Танимда қолмамиш тобу тавоним.

Даме ўтимға сув урсанг не бўлғай,
Мани комим(га) еткурсанг не бўлғай?»

Гули хандон эдим тоза очилғон,
Иигитлик гулшанида жилва қилғон.

Ута олмай бошимнинг устидин бод,
Таним эрди тикан нишидин озод.

Мани бир ишвада барбод бердинг,
Тиканлар бистарим устига тердинг.

Танимда кўбдурур гулдек назокат,
Нечук айлай тикан бистарда роҳат».

Онинг тонг отғуча бу эрди ҳоли,
Мухотаб анго ёрининг хаёли.

Тонг отғоч, дафъ этарга эл гумонин,
Юди ашки суйидин кўзи қонин.

Юзидин дарду ғам гардин супурди,
Гулосо тарру тозалиғ етурди.

Бериб бистар била болинға зийнат,
Угурди зоҳир айлаб шаъну шавкат.

Кеча-кундуз анго ойин бу эрди,
Шитоб андоқ эди, тамкин бу эрди.

зулайхонинг ҳоли мутағайир булғонин қаниз
мушоҳида қилғонидин таҳайюр туғуни тафаккур
риштасига тушғони ва доя истифосор бармоқи
учи бирла туғунни ул риштадин ёшғони

Қачонким ишқ ёйи отса бир ўқ,
Анго тадбир қолқон ўлмоқи йўқ-

Ки, ул гар қилса ҳар ботинда хома,
Бўлур зоҳирда ондин юз нишона.

На хуш дебдур ҳакими ҳикматоро-
Ки, мушқу ишқ пинҳон бўлмас асло.

Агар мушқ узра солсанг парда юз қот,
Чиқор бўйи хуш онинг остидин бот.

Ниҳон сақлар эди ишқин Зулайхо,
Тўлуб андуҳу ғам бирла саропо.

Ва лекин шуълан оҳи уруб бош,
Қилур эрди они тадриж ила фош.

Ғаҳи олиб танидин ишқ ўти тоб,
Сочар эрди кўзи ҳар сори хуноб.

Оқизғон қатралар юз сори миғжон,
Қилур эрди ниҳон розин намоён.

Ғаҳи тортиб кўнгуллар оташин оҳ,
Фалаққа дуди оҳи элтибон роҳ.

Кўнгулдин чеккан оҳидин дамо-дам,
Кабоб бўйини онглаар эрди олам.

Кеча-кундуз эди бехобу бехўрд,
Бўлуб гулгун узори лолаи зард.

Билур эрди халойиқ ҳеч бир боғ,
Аён этмайдур асло лола бедоғ.

Кўруб ушбу нишонларни муайян,
Канизаклар эди ҳайрону алкан.

Ҳама ондин кўруб ҳоли ажабни,
Ва лекин билмас эрдилар сабабни.

Бир дебким: «Йўқ, онинг мисли асло,
Бировнинг кўзи текмишдур ҳамоно».

Бировнинг бўлди бу маъни писанди-
Ки, етмишдур париларнинг газанди.

Бир дедики: «Бир пураўр соҳир,
Онинг ҳақида қилмиш сеҳр воҳир».

Биров дедики: «Ишқ осоридур бу,
Ғаму андуҳу кулфат боридур бу.

Агарчи кўрмамиш ҳеч кимни бедор,
Вале тушда бир офат айламиш кор».

Гумондин ҳар киши айлаб хаёле,
Улус ичра кўб эрди қилу қоле.

Бировга бўлмас эрди сирри воҳир,
Улус сўзи ҳам ўлмас эрди охир.

Ва лекин дояе бор эрди доно,
Фусунгарлик фунуни ичра якто.

Ғами ишқ ўтига маҳруқ бўлгон,
Ғаҳи ошиқ, ғаҳи маъшуқ бўлгон.

Билиб маъшуқ ошиқ ҳолини хўб,
Оларни қилгон бир-бирга масҳуб.

Зулайхо олдиға бир тун келиб шод,
Узи хизматларин кўп айлабон ёд.

Деди: «Эй гунчаи бўстони шоҳи,
Юзунгдин барча гулрухлар мубоҳи.

Ҳамиша лабларинг пурханда бўлсун,
Юзингдин бахтимиз фархунда бўлсун.

Эрусан ҳусн боғи тоза сарви,
Дили жонимдур атрофинг тазарви.

Санго сув бермиш эрди жўйборим,
Ҳамиша масканинг эрди канорим.

Ман эрдим кўрган аввалда юзунгни,
Кесиб нофингни ҳам очгон кўзунгни.

Гулоби мушк ила юдим танингни,
Дилу жон ичра қилдим масканингни.

Қимотинг пардаи жондин қилибман-
Ки, топғай роҳати қувват санго тан.

Ғизо қилдим сутимни шаккарингга,
Фидо бўлдим тани жонпарварингга.

Кеча қилдим санго бехоб хизмат,
Саҳар бердим юзингга зебу зийнат.

Агар ётсам сен оғушимда эрдинг,
Ва гар юрсам қаён — дўшимда эрдинг.

Топибдур чун камол энди ниҳолинг,
Ҳануз этгумдурур парвон ҳолинг.

Бори ҳолатда хизматкоринг эрдим,
Ҳама хизмат аро даркоринг эрдим.

Қаён бўлса санинг сарвинг хиромон,
Изингда соядек эрдим шитобон.

Утурсанг доимо хизматда турдим,
Агар ётсанг ҳаросатда ўтурдим.

Ҳамул янглиғ манго ҳоло доғи қор,
Эрурман сидқи дил бирла парастор.

Сиринг мандин нега пинҳон тутарсан?
Недин ғам еб туну кун қон ютарсан?

Дегил кимдур сани бу ишга солғон?
Қилиб макру фусун ақлингни олғон?

Ҳамиша бу сифат пурғам недин сен?
Балоу дард ила ҳамдам недин сен?

Ғули чеҳранг недин зард ўлди мундоқ?
Дами гарминг недин сард ўлди мундоқ?

Қуёш эрдинг, эди вақти камолинг,
Недин бевақт етмишдур заволинг?

Бир ойнинг ишқи кўнглинг айламиш жой,
Манга равшан дегул кимдур ўшал ой.

Агар офоқ аро бўлса фаришта,
Саросар нур ила зоти сиришта,

Уқубон бир дуо сўзи ниҳондин,
Они ерга тушургум осмондин.

Ва гар офоқ аро бўлса пари ҳам,
Уқуб ҳар дам азойим солибон дам.

Қилиб они мусаххар, келтурурман,
Қул айлаб хизматингга келтурурман.

Ва гар худ бўлса жинси одамизод,
Қилурман тез ондин хотиринг шод-

Ки, қилғумдур санинг фармонпазиринг,
На ишким истаса, қилғил замиринг.

Зулайхо кўргач ондин меҳрибонлиғ,
Фусунперолиғу афсонахонлиғ.

Демақдин рост топмай ўзга чора,
Деди кўз ёшидан сочиб ситора-

Ки: «Бас ноёб эрур ганжи умидим,
Очарға қуфлини йўқтур калидим.

Санга найлаб дей ул қушдин нишона-
Ки, анқо бирладур ҳамошёна.

Жаҳонда бордур анқонинг оти-ўқ,
Манинг пинҳон қушимдек ул доғи йўқ.

Хуш ул нокомким, гар топмаса ком,
Эшитгай гоҳ-гоҳи комидин ном.

Фироқ ичра гар ўлса талх коми,
Тилин ширин этар ул ком номи».

Бу сўздин сўнгра боқиб доя сори,
Қилиб хилват аро ҳамрозу ёри,

Ҳамул кўрган тушини айлаб изҳор,
Бузулгон ҳолидан қилди хабардор.

Эшитиб доя ондин рози пинҳон,
Ишининг чорасида бўлди ҳайрон.

Бале, ҳар не эса — нақши хаёл ул,
Силинмай асли топилмоқ маҳол ул.

Муродеким кўруб билмай замоне,
Киши найлаб талаб қилғуси они?

Оча олмай Зулайхо кўнглидин банд,
Тил очти доя охир қилғоли панд.

Деди аввал: «Кўрунмишдур санго дев-
Ки, ишдур девларга макр ила рев.

Кишига кўргузурлар яхши сурат,
Олулар ақлин айлаб макру ҳийлат».

Зулайхо деди: «Билгил, дев эрмас-
Ки, дев асло ҳамул суратга кирмас.

Таниким шўру шардиндур сиришта,
На мумкин бўлмоқи онинг фаришта».

Деди доя: «Бу сўз ёлгон эмас, чин,
Онинг учун бу ёнглиг ўлма гамгин».

Зулайхо деди: «Туш гар эрса то рост,
Етурмас рост аларга қоҳишу кост».

Билурлар аҳли дил бу нуқтани чин-
Ки, кажлик ростларга эрмас ойин».

Деди дояки: «Бас каждур хаёлинг,
Замирингдин чиқор фикри маҳолинг».

Зулайхо деди: «Бўлса ихтиёрим,
Бўлуруму эрди мундоқ кору борим?»

Эмас мумкин менинг тадбири корим-
Ки, илгимдин борибдур ихтиёрим.

Угурмиш кўнгулма бир нақши маҳкам-
Ки, маҳкам келди нақши сангдин ҳам.

Агар ел, йўқса сув ҳар неча етгай,
Узунг дегилки, тош нақшига нетгай».

Кўруб доя онинг ишқини маҳкам,
Насихат кўплигидан урмади дам.

Атосига деди ҳолини пинҳон,
Атоси ҳоли ҳам бўлди паришон.

Вале тадбир йўқ эрди бу ҳола,
Ишин тақдирга қилди ҳавола.

ЗУЛАЙХОНИ ИККИЛАНЧИ НАВБАТ ЮСУФИНИ ТУШДА
КЎРГАНИ ВА ИШҚИНИНГ СИЎСЬЛАСИ ҚЎЗҒОЛИБ ОНИ
ЖУНУН ВАРТАСИДА ТОРТҒОНИ

Хуш ул дилаким, они ишқ этса манзил,
Қилур олам ишидин они гофил.

Дураҳшон барқ ҳар дам онда чоқғой-
Ки, ҳирмон сабр ила ҳушига ёқғой.

Тошилмас онда андуҳи саломат,
Бўлуб бир қоҳча кўҳи маломат.

Маломат чеккуси ондоқки бода-
Ки, ондин бўлғуси ишқи зиёда.

Зулайхо тортибон бир йилғача гам,
Бўлуб бадри — ҳилол, ондин доғи кам.

Ҳилолосо букуб қаддини бир тун,
Тўкуб ашқини ҳар дам тортибон ун.

Дер эрди: «Эй фалак, нетдим санго ман-
Ки, солдинг ҳажр шомига мани сан?!

Қадим ёдек ҳам айлаб бебаҳона,
Маломат ўқиға қилдинг нишона.

Бериб бир саркаш илгига иноним,
Жафоси бирла қилдинг қасди жоним.

Солиб бошимга зулмоти шаби гам,
Манга кўргузмос ўзни уйқуда ҳам.

Чу уйғоқлиқ аро эрмас қариним,
Тушимда доғи бўлмас ҳамнишиним.

Ёруғ толеъ нишонидур ул уйқу-
Ки, онда кўргомен ул ойни ўтру.

Кўзум қилмайдурур уйқулоб ором,
Берурмен бахтим уйқусин анго вом-

Ки, то бахтим бўлиб бир лаҳза бедор,
Узин кўргузгай уйқу ичра дилдор».

Бу сўзларни дебон ул тун ниҳони,
Етиб андуҳдин оғзиға жони.

Баногоҳ кўзига майл этти уйқу,
Дема уйқу, дегил беҳушлиғ бу.

Ҳануз осуда бўлмай жисму жони,
Эшикдин дилбари кирди равони.

Ҳамул сурат била бўлди намоён,
Ки, аввал олмиш эрди жисмидин жон.

Очиб гулдек узориға кўзини,
Оёқиға онинг солди ўзини.

Упуб ер деди: «Эй сарви гул андом,
Дилу жонимдин олдинг сабру ором.

Худойи оламу офоқ ҳаққи,
Сани халқ айлагон халлоқ ҳаққи-

Ки, ҳусн аҳли аро айлаб сани шоҳ,
Санго лутф айлади ҳаддин фузун жоҳ.

Қадингни нахли боғи жон яратди,
Лабингни чашмаи ҳайвон яратди.

Юзунг шамъини қилди дилситоним,
Онго парвонадек куйдурди жоним.

Ики зулфини айлаб дом монанд,
Ҳазин кўнглум қушин қилди анго банд.

Белинг фикри била кетти мадорим,
Лабинг шавқида олди йўқу борим-

Ки, ҳолимға тараҳҳум айла изҳор,
Жавобимға лабингни қил шакарбор.

Дегилким сен қаю ерда маконинг,
Надур аслинг, нечукдур хонадонинг?

Қаю коннинг дурахшон гавҳарисен?
Қаю тахт узра хўблар сарварисен?»

Деди: «Одам нажодидин эрурман,
Аносирдин мураккабдур мапго тан.

Дегунгдур: Ман санго бўлмишман ошиқ,
Агар эрсанг бу даъво узра содиқ.

Туриб меҳру вафо шартида маҳкам,
Ема бежувтликдин даррае ғам.

Киши оғзига берма шаккарингни,
Етурма мисқабига гавҳарингни.

Агар ишқимдин ўлса санда доғе,
Бил, ондин манда ҳам йўқтур фароғе.

Манинг кўнглум доғи бўлмиш санго банд,
Ҳазин жоним гами ишқингға хурсанд».

Зулайхо кўрди чун ул меҳрибонлиг,
Эшитди лаълидин бу нуктаронлиг.

Париға учрагон девоналардек,
Йўлуқгон шуълаға парвоналардек,

Қочиб уйқусию сачроб турди,
Тушуб жону дилига тоб турди.

Бўлуб кўнгли гаму дарди зиёда,
Фигони дардпарварди зиёда.

Бўлуб ҳаддин фузун савдоси онинг,
Ниҳоятда узун гавғоси онинг.

Либоси офиятдин ори ўлди,
Улуснинг панди бандидин қутулди.

Қилиб ҳар лаҳзада жон жайбини чок,
Танин айлар эди оғуштаи хок.

Гаҳи йиртор эди гулдек юзини,
Гаҳи суртор эди ерга кўзини.

Ҳадам аҳли бўлуб ондин хабардор,
Утурди теграсида ҳалқа кирдор.

Гар этса ҳифзида ул ҳалқа тақсир,
Қочар эрди чиқиб ул навъким тир.

Ва гар тутмас эса ул ҳалқа домон,
Бўлур эрди қочиб сарви хиромон.

Ва гар банд этмаса ҳам кеча-кундуз,
Қўяр эрди қочиб бозорға юз.

Бу ҳолатдин атоси бўлғоч огоҳ,
Анго ҳуш аҳлидин бўлди давохоҳ.

Ҳама фикр айлабон юз навъ тадбир,
Дедилар барча: «Лойиқ банди занжир».

Буюрдиларки, зардин бир узун мор,
Қилиб ҳар муҳрасин лаъли гуҳарбор.

Етурдилар онинг соқиға они-
Ки, улдур ганж, бу — онинг йилони.

Зулайхо ҳусн ганжи эрди, оре,
Бўлур ҳар ганжнинг устида море.

Чу заррин мор онинг ганжиға кирди,
Кўзидин оқиғуб ашкин, дер эрди:

«Танимда ишқ банди мўй бар мў,
Манго ул банд, оё, бас эмасму?»

Нединдурким, сипеҳри умрфарсой,
Мани бу банд ила айлар гаронпой.

Манго худ ҳеч қувват қолмаишдур,
Қадам урмоқға қудрат қолмаишдур.

Бу оғир банд оёқимда нединдур?
Онинг озори соқимда нединдур?

Бўлубдур сарви нози пой дар гил,
Анго тебранмак ўлмиш асру мушкил.

На эркон боғбонға мунда тадбир-
Ки, сувдин ҳам солур соқиға занжир.

Ҳамул дилбар оёқиға керак банд-
Ки, ақлим олди айлаб бир шакарханд.

Даме кўзда муқим этмас ўзини-
Ки, то тўйғунча кўргойман юзини.

Утуб мандин нечукким барқи рахшон,
Қилур оқимни ҳар дам оташафшон.

Агар қилса мадад бахти баландим,
Оёқиға онинг солиб бу бандим.

Солой комимча ҳусниға нигоҳим,
Юзидин ёрутай рўзи сиёҳим.

Ғалат дерманки, ёри нозпарвард-
Ки, гар етса оёқи остиға гард.

Тушар жоним бошиға дард тоғи,
Кетар айшу нишот осори доғи.

Қачон ул ишға тузгайман мани зор-
Ки, соқиға етгургай банди озор.

Менинг жонимға ўқ ёғғуси минг йўл,
Етурса бир тикан домониға кўл».

Кетурғач бўйла сўзларни забонға,
Бириси ногаҳон тегди нишонға.

Онинг захми онингдек кор қилди-
Ки, ерга сайди бисмилдек йиқилди.

Замоне ақлу ҳушини қочурди,
Яна ўз ҳолиға келдию турди.

Топа олмай дили девонасини,
Яна бошлади ул афсонасини.

Гаҳи гирён бўлур ҳам гаҳ хандон,
Берур эрди гаҳи жон, гаҳ топиб жон.

Бўлур эрди фузун ҳар дам малоли,
Эди бир йилғача бу навъ ҳоли.

Учинчи навбат ЮСУФИНИ ЗУЛАЙХОНИНГ ТУШДА
КЎРГЌНИ ОНИНГ ОТИ ВА МАҚОМИН БИЛГЌНИ ВА АҚЛУ
ҲУШИГА КЕЛГЌНИНИНГ ВАБИНИ

Мудом, эй ишқ, ишинг афсуну найранг-
Ки, изҳор айлагунг гаҳ сулҳу, гаҳ жанг.

Гаҳи фарзонани девона қилгунг,
Гаҳи девонани фарзона қилгунг.

Парилар зулфиға солсанг агар банд,
Жунун занжириға тушгай хирадманд.

Ҳам ондин бандни очсанг агар сан,
Бўлур ондин чароғи ақл равшан.

Зулайхо ҳар кеча бесабру беҳуш,
Бўлуб андуҳу меҳнатға ҳамоғуш.

Дамодам нўш айлаб дард жомин,
Йўқ этти сабру ҳушининг тамомин.

Сочининг тобини чекти лачакдин,
Ичининг ўтини сочти юракдин.

Қадининг сарвин этти саждага ҳам,
Ер узра қўйди гулдек оразин ҳам.

Кўзидин ер уза ҳар дам тўкуб ёш.
Замоне хушзабонлиғ айлади фош.

Бўлуб кўнгли ғамидин ғуссапардоз,
Бу қисса қилди ўз ёриға оғоз-

Ки: «Эй олғон менинг ҳушу қарорим,
Паришондур ғамингда рўзгорим.

Бериб ғам, қилмадинг ғамхорлиғ ҳеч,
Олиб дил, қилмадинг дилдорлиғ ҳеч.

Отингни билмагум, эй дилситоним-
Ки, то қилсам они вирди забоним.

Ишим комим била эрди шакарханд,
Танимда най киби ҳоло неча банд.

Ғамингдин, баски ичдим ғунчадек қон,
Гулосо пардадин чиқтим намоён.

Демон, мандурман оллингда азизинг,
Эрурмен ожизу камтар канизинг.

На бўлғай бу канизинг шод қилсанг,
Даме ғам бандидин озод қилсанг.

Бир одам йўқтурур асло манингдек-
Ки, бўлғай халқ аро расво манингдек.

Онамнинг кўнгли мандиндур баче танг,
Отамға доғи мандин етгуси нанг.

Хадам аҳли қилиб мандин жудолиғ,
Бажуз ғам, кимса қилмас ошнолиғ.

Манингдек хасға ўт урғунг дамодам-
Ки, бу ҳолимға куймас бир киши ҳам».

Хитоби эрди дилдориға ушбу-
Ки, етти кўзига ногоҳ уйқу.

Кўзига уйқу чун кирди саросар,
Тушида ёри бўлди жилагустар.

Онингдек шакл бирла бўлди ҳозир-
Ки, таърифидадур юз ақл қосир.

Қўл ила тутти домонини маҳкам,
Оёқига уруб бош, деди ул дам-

Ки: «Эй ишқинг аро андуҳу қайғу,
Кўзу кўнглумдин олмиш сабру уйқу.

Худо ҳаққи, сани айлаб сарафроз,
Бори ҳусн аҳли ичра қилди мумтоз-

Ки, андуҳим манинг кўтоҳ қилғил,
Оту шаҳринг недур, огоҳ қилғил».

Деди: «Билғил, Азизи Мисрдурман,
Манго ҳам Миср мулки келди маскан.

Эрурман Миср шоҳи лутфиға хос,
Азиз этти мани иқболу ихлос».

Зулайхо ёридин топти нишона,
Ўлук жисми аро жон келди ёна.

Дегач ёри чучук сўз ўйлаким нўш,
Танига етти қувват, бошига — ҳуш.

Ҳамул уйқудин ўлди тез бедор,
Ётиб мажнун ва леккин турди ҳушёр.

Кам ўлди асру фарёду хуруши,
Бурунгидек кўп ўлди ақлу ҳуши.

Канизакларга боқиб қилди овоз-
Ки: «Эй бўлгон манго меҳнатда дамсоз.

Отам бу мужда бирла айлангиз шод,
Қилинг кўнглин гаму меҳнатдин озад-

Ки, ақлу ҳушу сабрим келди ёна,
Яна сув бўлди жўнимга равона.

Оёқимдин олинг занжири сиймим-
Ки, йўқ эмди жунундин ҳеч бимим».

Атосига чу ушбу мужда етти,
Камоли шодлиғидин ҳуши кетти.

Бурун ўзни маломатдин чиқориб,
Сўнг ул сарви сиҳи ёнига бориб,

Тоғиб соҳибхирад ул сиймбарни,
Оёқидин кўтарди банди зарни.

Ҳамул тахт узра миндурдилар они,
Бошига тож қўйдилар равони.

Парирухлар қошига бўлдилар жамъ,
Ҳама парвона, ул — бир ёруқ шамъ.

Алар бирла тузуб суҳбат, бўлуб шод,
Қилур эрди кўнгуллар мулкин обод.

Этар эрди очиб дуржи фасоҳат,
Вилоятлардин оғози ҳикоят.

Дер эрди Руму Шом аҳволини тез,
Деганда Миср ўлур эрди шакаррез.

Дер эрди Миср халқининг сифотин
Ки, то тутғой Азияи Миср отин.

Бу от онинг тилида айлагач жо,
Тумар эрди оёқдин сояосо.

Равон ашини қилиб ҳомун сорига,
Чекар эрди фиғон гардум сорига.

Туну кун мундоқ эрди кору бори,
Тили зикри эди ёри дёри.

Бу сўзни гар деса айлар эди жўш,
Йўқ эрса сўздин ўлғай эрди хомуш.

МИСР УЗГА АТРОФ ПОДШОҲЛАРИДИН ЗУЛАЙХОНИНГ
ХОСТКОРЛИКИГА РАСУЛ ВА ЭЛЧИ КЕЛМАКИ ВА
ЗУЛАЙХО АЛАРНИНГ НАВМИДЛИГИДИН ТАНГИЛ ВА
ПАРИШОН БУЛМОҚИ

Зулайхо эрди ишқ ошуфтаҳоли,
Бориб ҳар ён вале сайти жамоли.

Эшитиб ҳар киши васфини, ночор —
Бўлур эрди анго зору гирифтор.

Эди ҳар бошда юз савдоси онинг,
Шаҳаншаҳлар аро ғавғоси онинг.

Жамики шаҳриларнинг шаҳриёри,
Бўлур эрдилар онинг хосткори.

Бу фурсатдаки, қайдидин қутулди,
Жунундин айрилиб ҳушёр бўлди.

Келиб шаҳлардин элчилар дамо-дам,
Амири Руму шоҳи Шомдин ҳам.

Бориб айлаб онинг васлини ирода,
Ададда эрдилар ўндин зиёда.

Бирини илгида маншури вилоят,
Бирининг илгида меҳри иёлат-

Ки, ҳар бир тухфа — кишваристоне,
Талаб васлини қилмоқға нишоне.

Қабул ўлса анга ҳар жо ҳавоси,
Бўлур юз тож онинг тахти фидоси.

Қаю кишварки бўлса жилвагоҳи,
Бўлур дайҳиму афсар хоки роҳи.

Агар Шом ичра ойдек тутса ором,
Дуосин айлағайлар субҳ то шом.

Агар худ Рум сори қилса оҳанг,
Ғуломи бўлғай онинг Рум то Занг.

Бу дастур ила ҳар қосид паёме,
Дер эрди ўз шаҳидин ҳам саломе.

Бу маънидин хабар топти Зулайхо,
Таниға тушти раъша зарраосо-

Ки: «Оё, борму қосид Мисрдин ҳам-
Ки, халқи ишқи қилмиш қоматим ҳам.

Эрурман Миср аҳли сори мойил-
Ки, ондин бўлмаса қосид на ҳосил?

Насиме Мисрдин ногоҳ келса,
Кўзумга Миср гардин сурма қилса.

Ҳамул елдин манго хушроқдур асру-
Ки, келтирғай Хўтандин бўйи оҳу.

Бу андиша аро эрди туну кун,
Атоси чоқириб олдиға бир тун.

Дедиким: «Эй кўзумнинг пок нури,
Танимнинг қуввати, кўнглум сурури.

Жаҳон кишварларидин подшоҳлар,
Мурассаъмаснаду зарринкулоҳлар,

Эшитиб қиссаи ҳусни жамолинг,
Қилиб ҳар бири уммиди висолинг.

Расуле айламиш олдимға марсул,
Манга бўлмоқ учун фарзанди мақбул.

Дегойман ҳар бирининг достонин,
Қилиб оллингда авсофи баённи.

Қаю кишвар сориға бўлса майлинг,
Сани — шаҳ айлағум, ул элни — хайлинг».

Атоси сўзиға тутти қулоқин,
Солиб кўнглиға бори иштиёқин.

Анго шаҳларни деди, кишварин ҳам,
Ва лекин Миср элидин урмади дам.

Зулайхо билдиким Миср аҳли боре,
Онинг бўлмайдур асло хостгори.

Атоси олдидин навмед турди,
Ҳазин ондоқки шохи бед турди.

Ғаму андуҳ заҳрини ер эрди,
Кўзидин қон тўқуб, мундоқ дер эрди-

Ки: «Ҳаргиз туғмағой эрдим анодин.
Адамдур яхшироқ ушбу бақодин.

Била олмон, нечук бахти қароман-
Ки, бир дам бўлмадим ғамдин жудо ман.

Қачон дарёдин олса абр агар сув,
Тўқор ҳар ташналабга келса ўтру.

Чу устимдин агар тушса анго йўл,
Ҳамул сув ўрниға ўт ёғдурур ул.

Нединдур билмадим, эй чархи вожун,
Мани қилдинг шафақдек ғарқай хун.

Манга йўл бермасанг гар ёр сори,
Йироқ ондин бу янглиғ қилма боре.

Тиларсан ўлмагим гар, ўлдим инак,
Чекиб жаврингни туфроқ бўлдим инак.

Гар истарсан манго ранж ичра бўлмоғ,
Қўюбсен бошим узра ранждин тоғ.

Бўлур бир коҳ кўҳ остида токай?
Чекиб ул кўҳ борини паё-пай.

Таним захмингдин ўлмиш неча равзан,
Еридур бир тараҳҳум айласанг сан.

Бўлай мен шод ё гамгин, санго на?
Агар мен талх, агар ширин, санго на?

Ким ўлдим мен, на бўлгай бу вужудим,
Баробардур менинг буду набудим.

Манго юз хирмон ар куйса саропо,
Санго бир жавча ҳосил йўқтур асло.

Неча минг тоза гул гулбундин олдинг,
Ўлумнинг доғи бирла ўтга солдинг.

Қачон хотирпаришон ўлғосен сан,
Агар бўлсам озорнинг бириси ман».

Ҳамул кун кечгача тортиб фиғонлар,
Ютуб гунча киби ҳар лаҳза қонлар.

Тўкор эрди дамо-дам кўз ёшини,
Урар эрди қаро ерга бошини.

Атоси билди чун онинг бу ҳолин,
Азизи Миср савдоси хаёлин.

Қилиб бахшиш бори қосидға хилъат,
Бу янглиғ узр ила берди ижозат-

Ки: Элга тил қизим ҳаққида боғлиғ,
Азизи Мисрға бордур адоғлиғ.

Хирадманд эл аро бир рост йўлдур-
Ки, айтурларки, қўл аввалғи қўлдур.

Жаҳонда мундин ортуқроқ масал йўқ-
Ки, дерлар: илгари қўлга бадал йўқ.

Бори қосид бўлуб бу сўздин огоҳ,
Ҳама навмид бўлди озими роҳ.

ЗУЛАЙХОНИНГ АТОСИ МИСР АЗИЗИ ТАРАФИГА ҚОСИД
ИИБАРМАКИ ВА ЗУЛАЙХОНИНГ АНГА АРЗ ЭТМАГИ ВА
АТОСИНИНГ АРЗИН ҚАВУЛ ЭТМАГИ

Зулайхо кўнгли эрди сар-басар доғ,
Ғами навмидлиғ эрди ҳар доғ.

Бўлур оқ ҳар қаро кун гоҳ-гоҳи,
Магар навмидлиғ рўзи сиёҳи.

Отоси чун они дармонда кўрди,
Иложи хаста жонин онда кўрди-

Ки, ирсол айлағай бир покрое
Азизи Мисрдин истаб давое.

Они пайғом ила хурсанд қилгай,
Зулайхони анга пайванд қилгай.

Бирин махсусларни қилди таъйин-
Ки, эрди ҳушманду донишойин.

Бериб тухфа анга ганжу, зару мол,
Азизи Миср сори қилди ирсол.

Паё-пай деди: «Комидур замона,
Нега ўпгуси хоки остона.

Бўлуб афзун санга иқболу давлат,
Азиз ўлғил жаҳонда то қиёмаг.

Манга бор турфа фарзанди дил орой-
Ки, ҳусни бандаси хуршид ила ой.

Топа олмой ой онинг поясини,
Кўра олмой қуёш ҳам соясини.

Садаф ичра гуҳардин софтанроқ,
Шарафда меҳрдин партавфиганроқ.

Юзин ёпиб қилур ойға назора-
Ки, они кўрмагай чашми ситора.

Юзидин гайри кўзгу кўз ёрутмай,
Бажуз шона биров сочини тутмай.

Эмастур гайр зулфиға муяссар-
Ки, хоки пойиға қўйгай гаҳи сар.

Харам саҳнида гар бўлса хиромон,
Упа олмас оёқин гайри домон.

Кафи машшота тутмай габгабини,
Упа олмай шакар ширин лабини.

Этак чекмишдурур гулдин жамоли-
Ки, бўлғой пок этаклик бирла олий.

Қочиб наргис кўзидин ёпти рухсор-
Ки, наргис хирачашму ҳам қадаҳор.

Ою кун партавида юргуси кам-
Ки, соя бўлмагай ҳамроҳи бир дам.

Оёқи сув бошиға кам етушгай-
Ки, аксининг кўзи юзига тушгай.

Эрур бурқаъ ичи маъвоси онинг,
Ва лекин бошда юз гавғоси онинг.

Хама шаҳлар ҳавохоҳи эрурлар,
Туну кун озими роҳи эрурлар.

Худуди Румдин то сарҳади Шом,
Хама шавқидадур бесабру ором.

Вале ҳар кимга индурмас бош ул ой,
Ҳавоси Миср тутмиш кўнглада жой.

Замоне кўнгли эрмас мойили Рум,
Тутар ҳам Шом обу хокини шум.

Кўзидур Миср йўлининг сабили,
Сиришки сели онинг руди Нили.

Нединдур майли билмон ул тарафга,
Ким эркон боис ўлғон бу шаафга.

Онинг туфроғидиндур кўю зоти,
Езилмиш онда ризқининг бароти.

Қабул этса они гар раъйи олий,
Юборгум ул ҳаволи сори ҳоли.

Агар лойиқ эмас бўлмоқға бону,
Супургай рўй олиб қўлга супургу.

Азизи Миср чун бу сўз эшитти,
Кулоҳи фаҳри чарх авжиға етти.

Тавозеъ кўргузуб дедики: «Оё,
Ким ўлдим менки, қилғум бу тақозо?»

Вале ердин кўтарди чун мани шоҳ,
Нетонг гирдиға чиқсам ўйлаким моҳ.

Мен ул туфроқменким, абри найсон
Карамдин ёғдурур устимга борон.

Кўкарса гар танимдин сабзадек тил,
Бу лутфи шукрин айта олмағум бил.

Бу аҳсонким манга шаҳ қилмиш изҳор,
Эрур вожибки бўлса бахт агар ёр.

Бошу кўзимдин айлаб пой наълайн,
Югурсам ул тараф «бирраъси вальайн».¹

Ва лекин подшоҳи Миср авранг,
Буюруб хизмате бўлмиш баче танг-

Ки, гар қилсам жудолиғ бир дам ондин,
Таним оюргуси тиг ила жондин.

Бу хизмат домани маъзур тутсуң,
Гумони кибрдин маҳжур тутсуң.

Агар деса, қилай даргоҳи сори —
Равона икки юз заррин имори.

Неча юз минг канизи ҳур талъат,
Неча юз минг фуломи сарв қомат.

Фулом андоққи ҳусни моҳи тебон,
Мусаффолиғда рашкафзойи ғилмон.

Борининг оғзи ширину шакарланд,
Дуру зардин ҳама қулға камарбанд.

Кийиб заррин кулоҳу жома бори,
Музайян от уза бўлган сувори.

Канизаклар ҳама монандаи ҳур,
Қуёш янглиғ сочиб рухсоридин нур.

Муанбар турралар гул узра сочгон,
Муқаввас тоқлар ой узра очгон.

Зару гавҳардин осгон бошға зевар,
Борининг жилвагоҳи ҳавдажи зар.

Каёсат аҳлидин ким бўлса лойиқ,
Раёсат хайлидин ким бўлса фойиқ —

Ииборгумдур жаноби муҳтарамға —
Ки, келтургайлар ойни бу ҳарамға».

Эшитгач қосиди доно бу сўзни,
Деди мундоқ қўюб ер узра юзни-

Ки: «Эй Миср ўлди сендин ишрат обод,
Эрур Миср аҳли аҳсонинг била шод.

Керакмас хайли лашкар шоҳимизға,
Канизу, зебу зевар шоҳимизға.

Фуломи келди ҳадди сондин афзун,
Канизи ҳам ададда ондин афзун.

Сочилгон илкидин дурри дурахшон,
Ададда ўйлаким реғи биёбон.

Қабули хотиринг эрди муроди,
Вусули нисбатинг фикирию ёди.

Қабулингға қизиким топти исол,
Муносиб расм ила тез айлар ирсол.

ҚАБУЛ НАСИМИ МИСР ТАРАФИДИН ЭСМАНИ ВА
ЗУЛАЙХО МАҲМИЛИН ИМОРИСИН УЧУРГОНДЕК
МИСРГА ТОРТҒОНИ

Етушти Мисрдин чун ул хирадманд-
Ки, то очғай Зулайхо жонидин банд.

Азиз оллидин ондоқ сўз кетурди-
Ки, ондин жониға роҳат етурди.

Гули бахти очилмоқ қилди оғоз,
Хумон давлати кўргузди парвоз.

Иши тушдин бағоят эрди мушқил,
Хаёл ила кушойиш қилди ҳосил.

Бале, етса нишоте ё малоле,
Тушидур олам ичра ё хаёле.

Хуш улким, ўтти бу гирдобдин тез-
Ки, яъни бу хаёлу хобдин тез.

Зулайхони отоси кўрди чун шод,
Тўй асбобин тузорни қилди ижод.

Муҳайё қилди айларга арусе,
Неча минг лўъбати румию руси.

Ҳама писта даҳону норпистон,
Узорин гулситони бар гулистон.

Баногўшида иқди дурру гавҳар,
Қулоқдин то қулоқ дарёи зевар.

Эрур барги гулосо поку тоза,
Борининг юзлари беранги гоза.

Туман амрад, гуломи, фитнааңгез,
Нигоҳи жонситону ғамза — хунрез.

Кулоҳи зар, боши, устида тобон,
Юз узра кокули мушкин паришон.

Чиқибдурур кулаҳдин тори коқул,
Гул остидин нечукким шохи сунбул.

Кийиб эғнига хилъатлар қасабранг,
Кўрунуб ғунча янглиғ нозику танг.

Белига боғлабон заррин камарлар,
Камарға банд этиб юз минг жигарлар.

Неча минг от ҳама хўбу хушандом,
Юрарда тунд эрур, минган чоғи — ром.

Чопар водий елидин тезраброқ,
Юрар чоғда сабодин нарм равроқ.

Баногоҳ соя солса тозёна,
Жаҳондин ташқари бўлғай равона.

Эди саҳрода оҳудек таковар,
Вале дарёда бат янглиғ шиновар.

Сумидин айлабон хорони афгор,
Дамига нофи оҳуни гирифтор.

Утуб кўҳсордин ҳомундек осон,
Бўлуб тобеъ инонни қилса фармон.

Неча минг тева ҳам бўлди хиромон,
Бориси пушта-пушту кўҳкўҳон.

Тани тоғ эрмас, аммо Бесутун ул,
Неча васф айласанг ондин фузун ул.

Қаноатпеша зоҳидвор камхор,
Таҳаммул аҳли янглиғ борбардор.

Уруб саҳроға юз, айлаб таваккул,
Тиканни ўтлабон ул навъким гул.

Юрар юз шавқ ила бехўрду беҳоб,
Худий оҳангидин ўйноб сачроб.

Бўлуб юз тева юк ажноси заркор,
Хирожи кишваре ҳар тевага бор.

Ики юз мафраши жинси кироми,
Бори Мисрию ҳам Румию Шоми.

Ики юз дуржи лўълўи дурахшон,
Тўла барча дуру лаъли Бадахшон.

Икки юз таблау мушки таторий,
Бўлуб пур анбару, уди қиморий.

Қачонким сорбон манзилнишидур,
Ҳама ернинг юзи саҳрои Чиндур.

Мураттаб қилди бир дилкаш имори,
Зулайхонинг эди жойи қарори.

Имори йўқ, бир уй эрди зарандуд,
Тузалган тахталардин сандали уд.

Музайян чатрдек сақфи мурассаъ,
Бўлуб қубба қуёшосо муламмаъ.

Ичи бирла таши тўлғон саросар,
Дуру ёқут ила лўълўи гавҳар.

Тўшалган остига зарбафт дебо,
Муламмаъ атласу кимхон зебо.

Зулайхони анга миндурдилар бот,
Диёри Миср сори сурдилар бот.

Иморида ул ошуби замона,
Ҳамул мақсад сори бўлди равона.

Неча минг сарв қадду нозпарвар,
Суман рўю суман бўю суманбар.

Тажаммул бирла бўлдилар хиромон,
Бўлуб айшу тарабдин шоду хандон.

Қаю ер бўлса манзил ул санамга,
Хижолат берди бўстони Эрамга.

Ғуломи мастлар айлаб таку тоз,
Каниси хўблар юз жилваю ноз.

Езиб ҳар ер канизак зулфи домин,
Шикор айлаб ўзи севган ғуломин.

Отиб ҳар бир ғулом алтоғ тирин,
Уруб айлаб нишона ўз асирин.

Бўлуб ҳар сози нозу дилраболик,
Яна ҳар ён ниёзи жон фидолик.

Туман минг ошиқу маъшуқ дар кор,
Муҳайё юз матоу юз харидор.

Юруб бу расм ила манзил баманзил,
Чекорлар эрди мақсад сори маҳмил.

Зулайхо кўнгли эрди беҳжатагез-
Ки, роҳи Миср тай бўлғусидур тез.

Кечасига саҳар бўлғуси зоҳир,
Ҳам ўлғуси гами ҳижронни охир.

Эрур гофилки тундур бас қоронғу,
Неча йил йўл юрор субҳига тегру.

Маалқисса, юруб йўл кеча-кундуз,
Қарини Миср бўлдилар ҳама туз.

Йибордилар хабарчи илгарин тез,
Қилиб юрмоқда чуст суръатангез.

Ул этти қатъ айлаб манзили роҳ,
Азизи Мисрни бу навъ огоҳ-

Ки: «Инак бошинг узра етти давлат,
Ғар истиқбол қилсанг айла суръат».

ХАБАР ТОПМОКИ АЗИЗИ МИСРНИНГ ЗУЛАЙХО
КЎНЛИГИНИ ВА ОНИНГ ИСТИҚБОЛИГА АЗМИНГ
ҚИЛМОҚИ ВА МИСРНИНГ ЛАШКАРИ ТАЖАММУЛИ
ТАМОМ ВИЛА ОРАСТА ВУЛМОҚИ

Бу мужда чун Азизи Миср эшитти,
Фалакдин билдиким комиға етти.

Муноди қилди токим лашкари Миср,
Бори сархайлу борча сарвари Миср —

Ҳама асбобини омода этсун,
Тажаммул кўргузуб маъразга етсун.

Сипаҳ афвожи чиқти пой то фарқ,
Бўлуб дуру зару зевар аро фарқ.

Ғулому ҳам каниси бешумора,
Бориси гулжабину моҳпора.

Кийиб тўн ҳар ғулом эғнига заррин,
Қилиб маскан қуёшдек хонаи зин.

Канизаклар ҳама зевар саро-пой,
Кириб ҳавдаж аро ул навъким ой.

Бўлуб ҳар сори мутриб нуктапардоз,
Чиқориб таҳният расмида овоз.

Муғанний чанги ишрат соз айлаб,
Навои дилкушо оғоз айлаб.

Ғаҳи уди қулоқиға бериб тоб,
Тарабга айлабон авторин асбоб.

Бериб жонларга роҳат най навоси,
Навиди васл айтиб ҳар садоси.

Фузун айлаб рубоб овози ишрат,
Камончадин топиб ҳар лаҳза қувват.

Солиб овоза даф оламга ҳар ён-
Ки, ҳар кимдур биров илгинда полон.

Бу ойн бирла йўлга қўйдилар юз,
Нишоту айш додин бердилар туз.

Ики-уч манзил ўлғоч йўлга озим,
Етуштилар паривашларга жозим.

Мусаффо ер эди: манзилгаҳи ҳур,
Қурулгон онда неча қуббаи нур.

Магарким чарх эрди бешумора,
Нечукким жола ёғдурмиш ситора.

Қуруб ўртода ул ой боргоҳи,
Ҳама атрофида хўблар сипоҳи.

Азизи Миср чунким кўрди они,
Ерутди кўзин ул ойнинг нишони.

Отидин тушти ерга хисравона,
Ҳам ўлди боргаҳ сори равона.

Югурдилар ҳарам аҳли саропо,
Ер ўптилар қилиб иззатни баржо.

Бориға деб салому марҳаболар,
Кулуб қилди неча лутфу атолар.

Алар аҳволидин билдики, ул моҳ —
Таниға стмиш андак меҳнати роҳ.

Неким тухфа учун келтурмиш эрди,
Ул ойнинг хизматиға сурмиш эрди.

Ҳама раъно канизи хушнигаҳлар,
Ҳама зебо ғуломи кажкулаҳлар.

Ҳама моҳи шакаргуфторлар ҳам,
Ҳама рахши саборафторлар ҳам.

Ҳама мўйинау абрешимина,
Ҳама тўлгон жавоҳирдин хазина.

Ҳама Мисри шакарлар бениҳоят,
Ҳама жонбахш маъкулоту шарбат.

Булардин ер юзин тўлдирди бекам,
Талаттуф бирла қилди узрлар ҳам.

Йўл азмин тонгла айларга деди сўз,
Сўнг ўз манзилгаҳиға айлади юз.

ЗУЛАЙХОНИНГ ХАЙМА ШИКОФИДИН МИСР АЗИЗИН
КЎРМАКИ ВА «МЕНИНГ ТУШДА КЎРГАН МАҲБУБИМ ВА
НЕЧА ИИЛ МУҲАББАТИ МЕҲНАТИН ТОРТГОНИМ ВУ
ЭРМАСИ» ДЕБ ФАРЕД КЎТАРМАКИ

Мушаъбид ҳуққабозедур фалак, бил,
Муқаллид ҳийласозедур фалак, бил.

Этиб ҳар кимни бир умидға банд,
Қилур навмидлиғға сўнгра пайванд.

Йироқдин кўргузуб комини онинг,
Олур кўнглидин оромини онинг.

Азиз ул хаймаға чун солди соя-
Ки, эрдилар Зулайхо бирла доя.

Зулайхони танг айлаб шавқи дидор,
Деди дояға: «Эй ҳамрозу ғамхор!

Бир иш қилким, кўрай дийдори ёрим-
Ки, йўқтур тонггача сабру қарорим.

Нечук кўрмай турай мен бедили зор-
Ки, ҳамсоя эрур ёри вафодор.

Ки, топса ташнакоме оби ҳайвон,
Тар этмай лаб не янглиғ сақлагай жон?»

Зулайхони чу кўрди доя музтар,
Илож айларга ўлди ҳийлагустар.

Аён айлаб неча афсуну найранг,
Ҳамул хаймадин очти равзани танг.

Зулайхо айлагач ондин нигоҳе,
Чиқарди кўнглидин сўзанда оҳе-

Ки: «Вовайло! Манга тушти ажаб кор!
Якилдя бошима билмоғ на девор!

Бу эрмас ул кишиким тушда кўрдим,
Неча йил жүстужўйида юғурдим.

Бу эрмас улки, ақлу ҳушим олди,
Жунун водийсиға кўнглаумни солди.

Бу эрмас улки, роз изҳори чоғи,
Олиб ҳушимни берди ҳуш доғи.

Дариго! Бахтим айлаб шумданлар,
Насиб ўлди манга маҳрумлиғлар!

Элиб нахл этдим ошдин хор ҳосил,
Қилиб меҳр айладим озор ҳосил.

Тилаб ганж ўзни солдим кўб балаға,
Йўлуқтим сўнгра коми аждаҳоға.

Терарга бўлди гул, гулшамға етдим,
Тикан тутти этак, бебахра кетдим.

Эрурман ташнае, реги биёбон,
Сув истаб ҳар тараф бўлгон шитобон.

Сувсиэлиқдин тилим чиқгон лабимдин,
Етушган жон чиқарға қолибимдин.

Пироқдин ногаҳон бир сувни кўргум,
Мажолим борича ул ён югургум.

Бориб топғумдурур шўри биёбон,
Қуёш тоби била тобону тафсон.

Ман андоқ озими кўҳсордурмен,
Улогимни йўқотиб зордурмен.

Аёқимни топ айлаб пора-пора,
Даранги сайрима йўқ деч шумора.

Тўкиб гар хира чанним ашқи олин,
Юғолгон ниманинг кўрса хаёлин.

Мажолим борича ул сори юргум,
Они бир шери одамхор кўргум!

Ман андоғ кемаси сувда ушолгон-
Ки, бир тахта уза ҳайратда қолгон.

Суруб ҳар ён дамо-дам сув уруб манж,
Мақомим гоҳ ҳазиз, айлар гаҳи авж.

Баногаҳ заврақе бўлса намоён,
Суюнғумким, манга иш бўлғай осон.

Чу ул олдимга келса бедаранге,
Ҳалоким қасдиға бўлғай наҳанге!

Жаҳон ичра менингдек бедиле йўқ,
Муродин топмаган беҳосиле йўқ.

Не бор манда кўнгил, не кўнглаум олган,
Туну кундур ишим фарёду афгон.

Худо ҳаққи, тараҳҳум айла, эй чарх!
Юзумга бир табассум айла, эй чарх!

Мани гар қилмас эрсанг восили ёр,
Қўлиға ўзганинг қилма гирифтор.

Бировга кўргузуб пироҳанимни,
Қўлиға берма онинг доманимни.

Кўнгил мақсуди ҳаққи боғладим аҳд-
Ки, тутғум пос ганжим кўргузуб аҳд.

Тараҳҳум қил мани бедасту поға-
Ки, ганжим берма дасти аждаҳоға».

Бу янглиғ неча қилди зорлиғлар,
Қилиб мужгонидин хунборлиғлар.

Ҳамул хайма аро маҳзуцу ёлғуз,
Қўёр арди ер узра йиғлабон юз.

Бўлуб бахшойиши ҳақ чорапардов,
Суруши гайб берди ногаҳ овоз-

Ки: «Эй бечора, шод ўл, бўлма гирён.
Бу мушкилдин ишинг бўлғуси осон.

Азизи Миср худ мақсудинг эрмас,
Вале мақсудинг онсиз даст бермас.

Севар ёринг жамолин кўргунг ондин,
Ўзунг мақсудинга еткургунг ондин.

Ҳам ондин бўлмасун кўнглингда биминг-
Ки, солим қолгай ондин қуфли сийминг.

Калидиға онинг дандонадур мум,
Калиди мум ҳоли: келди маълум.

На ҳожат гавҳарингни сақламоқ пос,
Қилурму нарм ойн кори олмос.

Чу хорогар қўлиға олса сўзан,
Нечук хоро бўлғай бахя афкан.

Чу қўлдин бўлса холи енг саро-сар,
Не янглиғ келгай ондин кори ханжар?»

Зулайхо бу нидони чун эшитти,
Қўюб ерга бошини сажда этти.

Тилин банд этти фарёду фиғондин,
Кўнгулни гунчадек тўлдирди қондин.

Ичиб қонлар даме дам урмас эрди,
Ер эрди ғам, вале билдурмас эрди.

Эди йўл сори чашми интизори-
Ки, очилгай қачон ашколи кори?

ЗУЛАЙХОНИНГ АЗИЗИ МИСР ВИЛА ҲАМРОХ МИСРГА
КЕЛМОКИ ВА ҲАМА МИСРИИЛАР ПЕШВОЗ ЧИҶИВ
ТАВАҚИ ЛАЪЛ ВА ЖАВОҲИРЛАР ЗУЛАЙХОНИНГ
ИМОРИСИГА СОЧМОҚИ

Саҳарким кўси заррин қўлга олди,
Кеча хайлиға рихлат кўси чолди.

Қавокиб, доғи ер ҳам урди маҳфил,
Адам бухтисиға банд этти маҳмил.

Они қилди саро-сар ламъаи кўс,
Нечукким парри тўти, думи товус.

Азиз айлаб неча эъзозу икром,
Ул ойга берди ҳавдаж ичра ором.

Сипоҳини пасу пешу чапу рост,
Ясади улчаким эрди анго хост.

Бўлуб барпо ададсиз чатр зардин,
Дарахти сояи равшан қамардин.

Мураццаъ зин бапон ҳар дарахте,
Бўлуб маснад бапон некбахте.

Дарахту, сояу маснад равона,
Бўлуб, онда пурушуби замона.

Муғаннийлар наволар соз айлаб,
Шутурбонлар ҳудий оғоз айлаб.

Қилиб бонги ҳудию гулгули лаҳн,
Фалакларга — фазо пур, даштга — саҳн.

Ададсиз оту тева озим ўлди,
Ҳилолу бадр бирла дашт тўлди.

Гаҳи йиртиб қилур чоғи таку пўй,
Ҳилол ўр нохунидин бадрга рўй.

Гаҳи толеъ бўлуб фархунда бадре,
Ҳилол ондин бўлуб ночиз қадре.

Солиб ер юзига захм от туёқи,
Анго марҳам ёқиб тева оёқи...

Мақом этган кишига ҳавдажи ноз,
Нафири сорбонлар пардапардоз.

Зулайхонинг сипоҳи ҳам бўлуб хуш-
Ки, ҳижрондин қутулди ул париваш.

Азизу хайли доғи шодмона-
Ки, бўлди ул пари бонуи жона.

Зулайхо ҳавдаж ичра, лек ношод,
Боқиб кўкка қилиб афсону фарёд.

Ки: «Эй, гардуни дунӣ чархи гардон,
Недин қилдинг мани бесабру сомон?»

Била олмон, не қилмишман санго ман
Ки, ўтга жисму жоним куйдуруреан.

Бурун бир туш била кўнгулумни олдинг,
Сўнг ондин юз туман меҳнатга солдинг,

Гаҳи девоналигдай айладинг банд,
Гаҳи фарзоналигдай шоду хурсанд.

Хато қилдим мани тийра ситора-
Ки, сандин истадим ҳолимга чора.

Қилай чора, дебон, бечора қилдинг,
Ватандин айириб овора қилдинг.

Манга бас эрмас эрди доғи фурқат-
Ки, келтурдини бошимга бўйла офат?

Санга гар бўйла эрса меҳрибонлиғ,
Маозаллоҳ, агар қилсанг ямонлиғ!

Манга доми фирибинг қурма эмди,
Шикибим жомини синдурма эмди.

Қилурсан ваъдаким — комингга етгунг,
Хамуа сарви гул андомингга етгунг.

Бу ваъдангдин бағоят шодмонман,
Вале бахтимдан асру бадгумонман.

Зулайхо чарх ила бу гуфтугўда —
Эди, ёрини истаб жустужўда.

Садо бир соридин чиқти батаъжил-
Ки, инак шаҳри Мисру соҳили Нил!

Тамоми эл пиёдаю савора,
Чиқиб ҳаддин фузун айлаб назора.

Азизи Миср ини илкида бори,
Қилурга ул иморининг нисори,

Табаклар ичра тўлган гавҳару дур,
Лаганлар нуқран зардин бўлуб пур.

Сочиг сочиб имори узра ҳар ён,
Нечукким гунча узра абри борон.

Онингдек қилдилар гавҳарфишонлиғ,
Имори тоғи ганж ичра нишонлиғ.

Хамул йўлга тўлуб ондоқ дуру лаъл-
Ки, ерга тегмай отларга суму наъл.

Тузуб сафлар бўлуб ул навъким сайл,
Канори Нилдин ўтти ҳама хайл.

Тушуб Нил ичра ҳам кўб гавҳару дур,
Садафдек гўши моҳи бўлди ҳам пур.

Дирам доғи тушуб сув ичра бисёр,
Наҳанг ўлди балиқ янглиғ дирамдор.

Тузуб навъи расми шаҳриёри,
Етуштилар чу давлатхона сори.

Сарое, балки бу олам биҳишти,
Қуёшдур фаршининг ҳар тира жишти.

Сарой ичра қурулгон тахти заркор,
Дуру гавҳар ўкулган неча харвор.

Зулайхо ҳавдажин келтурдилар бот,
Гуҳардек тахт уза миндурдилар бот.

Анро лекин ҳамуа роҳатфазо тахт,
Эди юз ниши сангпорадин сахт.

Бошимга қўйдилар тоғи муҳассаъ,
Эди бошдин-оёқ баҳри муламмаъ.

Ва лекин боши узра тожи рангин,
Эди бошига тушган кўҳи сангин.

Социлгон боши узра дурру гавҳар,
Анго ғам жоласи эрди саросар.

Кишиким кўнглидур ҳижронда юз лахт,
На янглиғ бўлгусидур мойили тахт.

Ҳамул майдонда найлаб истасун тож-
Ки, юз бош бўлгуси бир дамда торож?!

ЗУЛАЙХОНИНГ ЮСУФ МУФОРАҚАТИДА УМР
ЎТКОРМАГИ ВА НЕЧА КЕЧА ВА КУНДУЗЛАР ОНИНГ
ТААССУФ ВА ҲАСРАТ ЕМАГИ

Чу кўз гар бўлса ҳижрон ашкидин пур,
На янглиғ синғой анда гавҳару дур.

Кўнгулга чунки ёри васлидур ком,
Тута олғой нечук ғайр ила ором.

Қачон парвона қилгай майли хуршид,
Анго чун шамъ васли бўлса уммид.

Агар юз даста райҳон кўрса булбул,
Тиламас хотири жуз накҳати гул.

Қуёшдин тушса ўт гар нилуфарга,
Кўзин очмас тамошон қамарға.

Тилар бўлса агар лабташнае об,
Анга не суд қилгай шаккари ноб?

Зулайхога ҳамул уйда саропо,
Ҳама асбоби айш эрди муҳайё.

Азизи Мисрининг ҳар хуш ғуломи,
Эди хизматда соҳиб аҳтимоми.

Хадам аҳли ҳама сарви гуландом,
Бўлуб қуллуқ аро бесабру ором.

Қанизақлар ҳама хўбу дилоро,
Бўлуб хизмат аро қойим саропо.

Ғуломи беадад барча камарбанд,
Ҳама ширинлаб андоғким найи қанд.

Ҳама хизмат аро эрди шитобон,
Амини покбозу покдомон.

Неча хотунлар эрди ҳамнишини,
Ҳама қасри латофат нозанини.

Анга ҳамқомату ҳамзод эдилар,
Ҳама ҳамдамлиқдин шод эдилар.

Алар бирла тузуб мажлис Зулайхо,
Гули рухсорин айлаб мажлисоро.

Қилиб зоҳирда хуррамлиғ намоён,
Лаби хандон эди, лекин ичи қон.

Улус бирла тили афсона дерда,
Ва лекин кўнгли эрди ўзга ерда.

Лаби гарчи эди гуфтор бирла,
Ва лекин жони эрди ёр бирла.

Эди суратда гарчи эл била ёр,
Вале элдин эди маънида безор.

Саҳар то шом атвори бу эрди,
Ҳамиша кору кирдори бу эрди.

Кечалар парда ичра ёшуруб юз,
Ўтурур эрди ойдек, лек ёлғуз,

Хаёли дўстга хилватда ҳар шом,
Бериб тонг отғуча маснадда ором.

Тутуб оллида онинг ер ўзи ҳам,
Ўпиб ер арз этар эрди ўзи ҳам.

Қилиб ҳар лаҳза ҳасрат чайгини соз,
Навон беҳудона айлаб оғоз,

Анга дер эрдиким: «Эй ёри жони,
Уэунгдин Мисрда бердинг нишоне.

Азизи Миср дединг фаррух отинг,
Азиз ўлгай илоҳи пок зотинг.

Мудом ўласун сенинг иззат насибинг.
Каниз оляингда бўласун бу гарибинг.

Бугун асру гарибни бенавомен —
Ки, Миср ичра висолингдин жудомен.

Била олмон қачонга тоғру мен зор,
Бу доғ ичра куёрман шамькирдор.

Келиб кўнглумни қилғил шоду хуррам,
Висолинг бирла қил доғимга марҳам.

Жамолингдин узулган чоғи уммид,
Суруши ғайб берди доғи уммид.

Ҳамуя уммид ила ҳоло тирикман,
Қачон ўлгай эдим йўқ эрса зотан.

Эмассен гар бужун олимда ҳозир,
Яқин билгум сани топғумдур охир.

Юзунг шавқида ашк ила тўлуб кўз,
Боқиб олти тарафга тўрт ўлуб кўз.

Хушо, вақтеки сарвақтимга етсанг,
Кўзум буржида кундек манзил этсанг.

Назар қилсам санинг дийдорингга-ўқ,
Анинг шавқида қилсам ўзлутум йўқ —

Ки, ўз ҳолимда эрдим қолмасам ман,
Менинг жонимда сен қилсанг нишиман.

Юмуб ўзлук ҳаёлидин кўзумни,
Сани топсам, гар ахтарсам ўзумни.

Икки оламда сенсен орзуим,
Тамонҳои жамолинг — обруйим.

Кеча тонг отғуча бу эрди ҳоли,
Хаёли ёр ила ҳар дам мақоли.

Чу асмак тонг ели гар қилса оғоз,
Бўлур эрди бу янглиғ нолапардоз.

Ки: «Эй боди саҳар, вақт ўлди турғил,
Суман жайбиға бўйи мушк урғил.

Мусаффо қил тамошогоҳи савсан,
Ҳам эт гул юзини сунбулга маскан.

Чаманда баркка тебрат жаложил-
Ки, қилсун рақс ваҳли ноӣ дар ғил.

Етур маъшукға ошиқи паёмин,
Бу жунбуш бирла бер ишқ аҳли комин.

Навозишнома келтур ёрлардин,
Кўтар ғам фурқат ичра зорлардин.

Жаҳонда мен киби ғамгин киши йўқ,
Қолиб ҳижрон аро мискин киши йўқ.

Эрурман хастае, дилдорлиғ қил,
Ғамим кўбдур басае, ғамхорлиғ қил.

Жаҳонда ҳеч манзилгоҳ йўқтур,
Сен онда бормоғон даргоҳ йўқтур.

Кирарсан қайдаким борсанг эшикдин,
Эшик боғланса, киргунгдур тешикдин.

Тараҳҳум айла ман бороҳу рўға,
Ўзунг сол жонибимдин жустужўға.

Жаҳонда шоҳларнинг мулку жодин,
Кўруб ахтар жамин тахтгодин.

Хабар сўр барча шаҳр ичра маҳимдин,
Нишон ҳар тахт уза иста шаҳимдин.

Назар қил барча боғи муҳтарамни,
Лаби жўларға ҳам еткур қадамни.

Ки, шояд айласанг мундоқ таку пуй,
Кўзингга учрагай ул сарви гулруй.

Гаҳи қўйгил Хўтан саҳросига гом,
Гаҳи тут нақшгоҳи Чинда ором.

Тамошо айла ҳар сураг жамолин-
Ки, то топгай гизолимнинг мисолин.

Чу бу кишвар сари қилсанг азимат,
Аён эт тоғлар сайрида суръат.

Чу кўрсанг жилвагар кабки дарини,
Ани ёд айлаб, ўп болу парини.

Агар ҳар йўлда кўрсанг корвоне,
Анинг солори бўлса дилситоне,

Кўзум бирла қараб ул дилситонга,
Бу ёнга раҳбар ўл қорвонга.

Ки, то ногаҳ кўруб ул сиймбарни,
Терай уммид нахлидин самарни».

Чу вақти субҳдин хуршиди тобон,
Фалак сайрига бўлғунча шитобон,

Сочиб ашкни чашми хунфишони,
Бу эрди субҳидамга достони.

Қуёш қилғоч фалак қасрини манзил,
Тузуб хуршиддек шоҳона маҳфил.

Чекиб оллида сафлар нозанинлар,
Демайким нозанин, дурри саминлар.

Алар бирла бўлуб хандону масрур,
Бурунги кундагидек эрди мастур.

Кеча-кундуз анинг бу эрди ҳоли,
Утар эрди бу янглиғ моҳу соли.

Чу бўлса кўнгли уйда ўлтуруб танг,
Қилур эрди гаҳи саҳрога оҳанг.

Қилиб кўксини доғ афғону нола,
Қуруб саҳрода хайма мисли лола.

Добон ўз гулрухидин лолаға сўз,
Солур эрди сочиб қон ҳар тараф кўз.

Канори Нилға гоҳи хиромон —
Бўлуб, айлар эди чашмини гирён.

Анга айтур эди дарду ғамини,
Қилиб нили либоси мотамини.

Мудом онинг бу эрди кору бори-
Ки, йўлда эрди чашми интизори.

Ки, келгай қайси йўлдин ёри онинг,
Қуёшдек юз очиб дилдори онинг.

Очиб, эй Огаҳий, ҳиммат раҳини,
Мисрга келтурай Канъон маҳини.

Зулайходур анинг уммидвори,
Эрур йўлида чашми интизори.

Ўтубдур ҳаддидиң дарду балоси,
Висоли ёрини айлар давоси.

ЮСУФНИНГ ВИРОДАРЛАРИ ҲАСАД ВОШЛАМОҚИ, АНИ
КАНЪОНДИН УЗОҚ ТАШЛАМОҚИ

Забони хома сўзда чобук эрди,
Бу янглиғ сўз демак додини берди-

Ки, чун Юсуф бўлуб ҳусн ичра якто,
Олиб Яъқуб кўнглин, қилди шайдо.

Мудом ойгиб анинг авсофидин сўз,
Бори авлодидин юмди доғи кўз.

Бўлуб лутфи анга ҳар дам зиёда,
Аларнинг рашки ондин ҳам зиёда.

Бор эрди бир дарахти бехжатафзой,
Сарое саҳнида эрди онго жой.

Савомеъ аҳли янглиғ сабзапуш ул,
Эди важд аҳлидек соҳибхуруш ул.

Қилиб маскан мақоми истиқомат,
Солиб ер юзига зилли каромат.

Демакка зикр ҳар бағри забондур,
Худо ҳаққи ажаб тасбиҳхондур.

Утуб кўхдин анинг шохи намоеъ,
Малойик шохида гунжиники нолон.

Қаю фарзанд анга тугғоч атодиди,
Ҳамул хуррам дарахти хуш сафодин —

Уруб бир тоза шох онинг учун тар,
Усар эрди қади бирла баробар.

Оёқ ул қўйса болиғлиқ йўлига,
Берур эрди асо айлаб қўлига.

Вале Юсуф учун ул нақли зебо,
Асое қилмади жисмида пайдо.

Ки, эрди ул ниҳоли гулшани жон,
Анга чўб ўлмоқи ҳамсар на имкон.

Бори ихвосидини бир кеча пинҳон,
Атосига деди: «Эй қиблаи жон,

Дуо қил, то худо айлаб атоъ,
Етурсун манга жаннатдин асое-

Ки, бўлсун ул менинг фармонназимим,
Бари умрумда бўлсун дастгирим.

Уюм ёхуд уруш қилгонда оғоъ,
Мани ихвон аро қилсун сарафроз».

Атоси зорлиғ айлаб худоға,
Анинг учун кўтарди қўл дуоға.

Кетурди лутф ила Жибрил ул дам,
Забаржаддин асои сабау хуррам.

Кўруб не тешам айём равшин,
Топиб не арраи даврон шиканжин.

Қави қувват, гаранҷиймат, сабуксанг-
Ки, кўрмай жисми нанги равшану ранг.

Дедиким: «Бу эрур фазли илоҳи,
Сутуни боргоҳи подшоҳи».

Чу Юсуф илаги ондин тенти қувват,
Биродарлар белин сивдирди ҳасрат.

Қўлига ул асо бўлғоч муносиб,
Ҳар шеда бўлди ихвонига голиб.

Аларнинг ҳар бири айлаб хаёле,
Ҳасаддин кўнглида экти ниҳоле.

Бурун қилдилар они компарвар,
Ва лекин бераси сўнг баъдалик бар.

ЮСУФНИНГ ТУШ КЎРҒОНИ, ОҒТОВ ВА ОЙ ВА УН ВИР
ЮЛДУЗ АНГА САЖДА ЭТГОНИ ВА БУРОДАРЛАРИ АНИ
ЭШТИВ ҲАСАДЛАРИ ЗИЕДА БУТГОНИ

Хуш улким банди суратдин қутулди,
Кўзини юмдию вораста бўлди.

Кўзи уйқу ароу кўнгли бедор,
Бўлуб пинҳон сир ондо намудор.

Кўзига банд агар уйқу етургай,
Вале пўшида суратларни кўргай.

Бир оқшом Юсуфи сар то қадам хўб-
Ки, Яъқуб оллида маҳбубу марғуб.

Кўюб такагя бошини қилди уйқу,
Ул уйқуда шакардек қилди кулгу.

Онингдек уйқу ичра ул шакарханд,
Солиб Яъқуб кўнглига неча банд.

Чу Юсуф уйқудин кўзини очти,
Юзининг нурини оламга сочти.

Анга Яъқуб деди: «Эй жигарбанд,
Недин уйқу аро қилдинг шакарханд?»

Дедиким: «Туш аро хуршид ила ой
Ҳам ўн бир юлдуз ўлди жилва орой.

Ҳама оллимда таъзим айлабон фош,
Қилурга сажда ерга қўйдилар бош».

Деди Яъқуб: «Бас қил ушбу гуфтор!
Кишига бу тушунгни дема зинҳор.

Эшитса гар бу тушни ногоҳ ихвон,
Санга бўлғусидурлар қоснди жон.

Ки, кўбдур ҳар бирига ғуссау ғам,
Қилурлар белларин қасдинга маҳкам.

Нечук қилгай алар бу тушга тоқат-
Ки, равшан келди таъбири багоят».

Чу қилди кўб васиятлик тақрир,
Ирода бирла вайрон этти тақдир.

Бировга қилди Юсуф тушни изҳор,
Ул ихвониға бориб деди ночор.

Чу айтилса бировга сирри пинҳон,
Бўлур оз вақтда машҳури даврон.

Ҳакиме дедиким: «Сақланг адабни-
Ки, сирға маҳрам этманг икки лабни.

Нединким сирни икки лаб қилиб фош,
Учурмиш кўб кишининг жисмидин бош.

На хуш дебдур ҳамул донои ҳушёр-
Ки, гар бошинг керак, сирринг ниғаҳ дор.

Қафасдин мурғи ваҳши бўлса vorаст
Яна қилмоқ на мумкин они побаст».

Чу Юсуф қиссасин эшитди ихвон,
Деди бир-бирига барча ютуб қон-

Ки: «Бўлмишдур отомизга на воқеъ-
Ки, қилмас фарқ азрору манофеъ.

Недин бир тифлга бор мунча майли-
Ки, тифл ўлса муносибдур туфайли.

Ясаб ул тифл неча ҳашву ёлғон,
Қилур ўз гавҳарин ондин фурузон.

Еб ул қари ото онинг фиребин,
Ўйқ айлар шавқида сабру шикебин.

Қилиб бизларга қатъи меҳрибонлиғ,
Анго қилғуси ҳар дам жонфишонлиғ.

Ато қадрин чун этмиш бўйла рофеъ,
Мунга ҳам бўлмайин ул тифл қонёъ.

Ҳавас айларки, бизлар ажз этиб фош,
Оннинг оллида қўйсоқ саждага бош.

На танҳо биз, ато бирла ано ҳам,
Бўлурму мунча бир бошда ҳаво ҳам.

Атонинг биз харидори, ул эрмас,
Атонинг биз ҳаводори, ул эрмас.

Агар кун бўлса, саҳрода шубонмиз,
Ва гар тун бўлса, уйга посбонмиз.

Ҳар ишда қуввати бозуси бизмиз,
Халойиқ ичра обрўси бизмиз.

Бажуз ҳийлау макр ондин на кўрмиш-
Ки, онинг рутбасин биздин ўтурмиш.

Келинг бу ишга бир чора қилоли,
Ватандин они овора қилоли.

Сазосидур онинг овора қилмоқ,
Чу йўқ бизга ўзун ғамхора қилмоқ.

Керак қилмоқ бу ишга тез кўшиш-
Ки, кўшиш суд қилмас ўтса гар иш.

Ниҳолини кўпормоқ қўлга осон,
Гар улғайса кўпормоқ эрмас имкон».

Ул ишнинг чорасига айлабон аҳл,
Қилурга машварат кўргуздилар жаҳд.

ВУРОДАРЛАРИНИНГ МАШВАРАТЛАРИКИ, НЕ ХИЙЛА
ВИЛА ЮСУФИНИ ОТОСИДАН АЙИРҒОЙЛАР

Чу токи мушкиле кўрса хирадманд-
Ки, ул мушкил они қилса ишин банд.

Қилур ақлига ўзга ақлни ёр-
Ки, онинг ҳаллида бўлғай мадакдор.

Ерутмас уйни гар бир шамъ нури,
Яна ҳам шамъ ёқмоқдур сурури.

Анга бу сўзни деди роҳбинлар,
Садоқат садрида болонишинлар.

Гараз мундин эмас ақли кажандеш-
Ки, кажлик икки каждин бўлғуси беш.

Чу ихвон машваратга тузди маҳфил,
Ҳама ул маҳфил ичра тутти манзил.

Бир дедик: «Юсуф ҳийлатидин,
Улубмиэ барча тиги ҳасратидин.

Онинг қатли учун кўшиш қилоли-
Ки илкидин мудом әмин бўлоли.

Гар ўлтурсак ниҳон қолғуси бу роз-
Ки, жонсиз тандин асло чиқмас овоз.

Бир дедик: «Ноҳақ, ваҳ, нечук қон —
Тўкармизким, ҳама бўлсоқ мусулмон?»

Агарчи сўхтажондурбиз охир,
Вале барча мусулмондурбиз охир?!

Гараз ўлтурмаку урмоқ эмастур,
Йироқ солсоқ бу ердин они — басдур.

Ул иш яхшики қилсақ кўргузуб зўр,
Атосидин они маҳруму маҳжур.

Биёбонега они бошлағоли,
Даду дом ичра элтиб тошлағоли.

Сув онда бўлмасун жуз ашки навмид,
Йўқ ўлсун нони ҳам жуз қурси хуршид.

Не онда сояе ғайр аз шаби тор,
Не онда бистаре жуз ништари хор.

Чу ондоқ дашт ичра тутса ором,
Улар оз фурсат ичра зору ноком.

Ҳам ўлмас тигимиз қониға рангин,
Ҳам ондин бўлғомиз амниятойинн.

Деди бири: «Бу ҳамдур қатл қилмоқ,
Демайким қатл, ондин ҳам баттарроқ.

Агар берса дами тиг остида жон,
Эрур очу сувсиз ўлгандин осон.

Савоб улдурки, бўлсоқ озими роҳ,
Талаб қилсақ йўл узра тира бир чоҳ.

Ҳамул чоҳ ичра элтиб они солсоқ,
Бу иш бирла кўнгул комини олсоқ-

Ки, шояд озим ўлғай қорвоне,
Нузул этгай ҳамул ерга замоне.

Бир одам ул қудуқда далв солғай,
Сув ўрнига они ҳам тортиб олғай.

Дегай фарзанд они ё гуломе,
Олиб кетгай қаён бўлса хироми.

Оннинг пайванди бу ердин кесилгай,
Отониз бизга сўнгра майл қилгай».

Чу ул қилди қудуқ сўзини манқул,
Ҳама ихвонга ул сўз тушти маъқул.

Иш анжомидин ўлмай бири огоҳ,
Ҳамма бўлди муқими мажлиси чоҳ.

Тутуб маҳкам отосининг нифоқин,
Ҳама қилди бу тазвир иттифоқин.

Бу сўздин сўнг бориси бўлди озим-
Ки, бўлғайлар бу ишга тонгла жозим.

БУРОДАРЛАРИ ОТОСИ ОЛДИГА ВОРҒОНЛАРИ ВА ЮСУФНИ
ТИЛАГАНЛАРИКИМ, УЗЛАРИ ВИЛА ҚАМРОҲ ОЛИВ
КЕТГАНЛАР

Аларким ўзидин ворастанурлар,
Фано ганжи аро пайвастанурлар.

Эрурлар қайди қайди нафсдин пок,
Балоу ишқу меҳнат кўйида хок.

Алардин не кўнгулларга губоре,
Аларга не улусдин ҳеч боре.

Бори носозларнинг созкори,
На янглиғ бор етса бурд бори.

Еторлар кечалар бемеҳру бекин,
Саҳарлар турсалар ҳам ушбу ойин.

Ҳама ихвони Юсуф субҳ чоғи,
Ҳасад бирла тутиб, лутф ила доғи.

Забон — пурмеҳру, сийна — кинаандеш,
Ҳама дармонда гургу сурати меш.

Отоси хизматиға қўйдилар юз,
Ҳама одоб ила ўлтурдилар туз.

Тамаллуқ роҳу расмин айлабон соз,
Сухан ҳар бобдин қилдилар оғоз.

Очиб тилни мулоғим нуқта дерга,
Етурдилар сўзин охир бу ерга-

Ки: «Уйда ўлтуриб топдуқ малолат,
Тилармиз сайри саҳроға ижозат.

Ижозат бўлса саҳроға борурмиз-
Ки, тонгло кунни онда ўткаурмиз.

Буродар Юсуф ул яктои олам,
Ҳавои сайри саҳро айламиш кам.

Нетар бизга они ҳамроҳ қилсанг,
Бу ишдин бизни олийжоҳ қилсанг.

Бўлубдур тира уйда рўзимиз шаб,
Фарсилҳу ғадан нартаъ ва наълаб.²

Қилурмиз гоҳе боғ-роғни сайр,
Ғаҳи водиу, дашту тоғни сайр.

Соғормиз дашт аро қўйларни гоҳи,
Ичармиз сутларин айлаб малоҳи.

Ғаҳи кўк сабза узра гом урармиз,
Уюнга лолазор ичра қўярмиз.

Кулоҳин лола бошидин олурмиз,
Они Юсуф боши узра солурмиз.

Қилурмиз сабзалар узра хиромон,
Белига сончибон ҳар сори домон.

Ғаҳи зебо кийикларга қарармиз,
Ғаҳи заҳра бўриларга ёрармиз.

Ки, шояд кўнгли мундин шод бўлғай,
Ватан андуҳидин озод бўлғай.

Неча аякуба бўлса ою кундек,
Еш ўғлон кўнглини очмас ўюндек».

Чу Яъқуб ушбу сўзаним эшитди,
Риво йўлин аларга банд этти.

Деги: «Юсуфни не янганг йиборгум-
Ки, онсиз бошимга минг ғам кўторгум.

Уюнга барчасигиз мойил бўлурсиз,
Оннинг ақволидин гофил бўлурсиз.

Будур вақимки гурги кинаангез,
Анинг қасдига қилгай тишларин тез.

Узотиб тиш анго бўлуб ғазабнок,
Тамин демойки, жонимни қилур чок».

Фусунгарлар чу бу сўзни эшитти,
Ана ўзга фусун омода этти.

Ки: «Юрмосмиз тирик эл ичра қаргиз,
Гар ўлсоқ биз бўри оллида ожиз.

Бўри гар шери мардумхор бўлгай,
Бизинг чанголимида вор бўлгай».

Алар сўзини чун Яъқуб эшитти,
Тамин хомуш узр айтурдин этти.

Риво берди фусунгарлар сўзига,
Бало абвобини очти юзига.

БУРОДАРЛАРИ ЮСУФНИ ӨТЭСИ ӨЛДИДИН ОЛИВ
КЕТГАНЛАРИ, ЮСУФГА ЗАЛОЛАТ ҚУДУҚИН
ҚОЗГОНЛАРИ ВА ОНИ ХЕЧ ГУНОҲСИЗ ҚУДУҚГА
ТАШЛАГОНЛАРИ

Фигонким, бу спехри меҳнатафзой,
Қудуқ ичра солур ҳар кунда бир ой.

Ғизолеким анга нозикдурур тан,
Бўри чанголини қилгуси маскан.

Чу иквомига Юсуф тештурулади,
Кўзининг бўрилар ҳамроҳи бўлади.

Отосининг кўзи оллада шивни,
Кўтардилар они ул машъким жон.

Олиб орқасига, бўйига гоҳи,
Солиб сийнасига, қўйига гоҳи.

Чу саҳро сайрига қўйгач қадамни,
Ҳама очти анге дасти ситамни.

Тикан ичра ўюнди ташладилар,
Жафоу жавр қилмоқ бошладилар.

Бесар эрди оёқ хор узра нечор,
Қоқар эрди тикандин гулга мисмор.

Гиеда қатъи дашту хора айлаб,
Кафи покени хора пера айлаб.

Кафи поким эди гулдин анга минг,
Қизил қондин саросар бўлди гул ранг.

Чу қолса изда гар ул ўн тапонча,
Уруб рухсорин айлар эрди ранжа.

Ҳамул қўл бўлса хуш мақтуъу кўтоҳ-
Ки, ондин бир тапонча чедран моҳ.

Чу юрса илгари ҳам неча сили —
Уруб агини қилурлар эрди нили.

Қафодан ул илик боғланса авло-
Ки, ондин ул қафо кўргуси изо.

Алар бирла агар юрса баробар,
Кўрар юз гўшмол ондин саросар.

Кинишим ул қулоқга бергуси тоб,
Кафида бермоғ ўласун қатъи ноёб.

Этосини турса йиғлаб ҳар бирининг,
Жафолар кўргузур эрди бири минг.

Чу қўйса ҳар бирининг оллида бош,
Етар эрди бошига қаҳр этиб фош.

Бориб ҳар бирига ёлборса ноком,
Кўрар эрди неча силиу дашном.

Аларнинг раҳмидин чун узди уммед,
Тушуб жисмига ларза ўйлаким бед.

Ситам тортиб жигар қонин ер эрди,
Кўнгулдин зорлиғ бирла дер эрди:

«Аё эй қиблагоҳим, қайдадурсан,
Бу ҳолимдин нега гофил эрурсан?»

Келиб кўргил канизакзодаларни,
Залолат чоҳига афтодаларни.

Ки, айларлар ҳуқуқингни риоят,
Тилаб коминг қилурлар яхши хизмат.

Гулеким гулшани жонингда бутти,
Тароват абри лутфинг бирла тутти.

Анингдек ташналикдин бўлди бетоб-
Ки, қолди юзида не рангу, не об.

Ниҳолеким, они боғингда эқдинг,
На боғинг, умр бўстонида эқдинг —

Анингдек бўлди ул афтодан хок-
Ки, чиқти бошига ҳар хору хошок.

Маҳеким, тира шоминг нури эрди,
Жаҳон зулматлари маҳжури эрди.

Фалакдин топти ул андоқ вуболе-
Ки, ондин зўрдур ожиз ҳилоле.

Чу уч фарсанггача ҳоли бу эрди,
Ҳасад ақлининг афъоли бу эрди.

Алардин эрди онча сахту зўрлиғ,
Эди мундин бу янглиғ нармгўлиғ-

Ки, ногаҳ бир қудуқга етти барча,
Анинг даврида ором этти барча.

Қудуқ эрмаски, эрди бир қаро гўр,
Суйи аҳли ҳасад бахти киби шўр.

Лабининг ҳайъати эрди балодек,
Очиб оғзини муҳлик аждаҳодек.

Ичи ҳосид ичидек тирау тор,
Газанди халқ учун эрди тўла мор.

Вале умқиға йўқ эрди ниҳоят,
Ҳавоси асру пасту пуруфунат.

Гар онда бир дам ўлтурса ҳар одам,
Дами қатъ ўлғуси онинг ҳамул дам.

Чу Юсуфни анга арбоби ҳосид,
Ҳама тошларга билкул бўлди қосид.

• Яна Юсуф жафодин дод қилди,
Онингдек нолау фарёд қилди-

Ки, гар тош этса эрди они маълум,
Эриб оқғай эди, ул навъким мум.

Анго ул сангдиллар қилмай ишфоқ,
Бўлуб ҳар дам қатиг кўнгли қатигроқ.

На янглиғ айтайин қилмишларини,
Ситамдин зоҳир этган ишларини.

Қўлеким ҳулладни топгуси озор,
Расан богларга бўлдилар сазовор.

Беликим нозик эрди мўй монанд,
Анго юғун қил арқон қилдилар банд.

Танидин чектилар пироханини,
Гулосо қилдилар урён танини.

Маломатдин бориси кийди қисват,
Нечук қисватки тўзмас то қисмат.

Яна қотиг жафолар бошладилар,
Они тира қудуқға тошладилар.

Чу сувдин юқори бор эрди бир тош,
Ҳамул тош узра ором айлади фош,

Ҳамул тошға етушти яхши давлат-
Ки, топти у гуҳардин қадру қиммат.

Ҳамул сув таъми эрди заҳройин,
Лабининг шарбатидин бўлди ширин.

Юзи нуридин ўлди чоҳ равшан,
Демай равшанки, бўлди боғу гулшан.

Ики гисуйи айлаб атрсолиғ,
Қудуқ ичра етурди хуш ҳаволиғ.

Ҳамоли партави бўлғоч намоён,
Қочиб, барча газанда бўлди пинҳон.

Чу бозусида бир таъвизе банд —
Эди бир кўнглок анда нурмонанд.

Йиборгон они Иброҳимға ризвон,
Ут эрди олида ондин гулистон.

Етушти Жабраил олдиға ул дам,
Ешиб бозусидин таъвизни ҳам —

Олиб, андин уруб қўл пираҳанга,
Ани кийдирди ул нозик баданга.

Деди ондин сўнг: «Эй маҳжурин ноком,
Санга тангри етурди бўйла пайғом-

Ки, бир кун ул хиёнатпешаларни,
Гуруҳи носавобандешаларни —

Етургум олдинга хору дилафкор,
Хижолатдин сияҳрўю нигунсор.

Алар аҳволини кўргил намоён,
Алардин лекин эт ҳолингни пинҳон.

Сен этгил барчасин бир-бир тамошо,
Сени лекин алар билмасун асло».

Чу Юсуф Жабраилдин ушбу сўзни —
Эшитгач, айлади хушқол ўзни.

Ҳамул тошни нечукким тахт кўрди,
Анинг устида шаҳ янглиғ ўтурди.

Қилурға дафъи маҳзун жонидин ғам,
Анга номуси акбар бўлди ҳамдам.

Корвонлар қудуқ бошиға етушмаки, Юсуфин
қудуқдин чиқормоқи ва яна бир мартава
онинг ҳамоли офтови била оламни равшан
қилмоқи

Зиҳи, фархунда толеъ карвоне —
Ки, мақсад толибидур жисму жони.

Қудуқдин далвники чекса ногоҳ,
Чиқар албатта далви буржидин моҳ.

Чу Юсуф уч кун эрди рўз то шаб,
Ҳамул чоҳ ичра мисли моҳи Нахшаб.

Вале тўртинчи кун чун Юсуфи меҳр,
Чиқиб кўргузди мағриб чоҳидин чеҳр.

Чиқиб Мадъян элидин корвоне,
Диёри Мисрга бўлди равоне.

Юруб йўл, лек йўлдин бўлмай огоҳ,
Адошиб келдилар ул ерга ногоҳ.

Қилиб барча қудуқ даврини манзил,
Қудуқдин олғоли сув бўлди мойил.

Бурун бир неқбаhti пурсаодат-
Ки, эрди раҳбари иқболу давлат.

Шитоб айлаб қудуқ бошиға борди,
Тузуб далвин қудуқ ичра йиборди.

Деди Жибрил Юсуфга ҳамул дам:
«Чиқиб лабташналарни айла хуррам.

Қуёшосо қилиб далв ичра манзил,
Туруб мағрибдин ўл машриққа мойил.

Канори чоҳни даври уфуқ қил,
Уфуқни доғи нуроний тутуқ қил.

Юзинг меҳрини айлаб партавафкан,
Янги бошдин жаҳонни айла равшан».

Чу Юсуф ушбу сўз муҳтожи эрди,
Зилолосо равон далв ичра кирди.

Чекарга ул киши чун зўр қилди,
Оғир сув вазнидин далвини билди.

Деди: «Далвим оғирдур бу кун ишак,
Сувдин ўзга нима бор онда бешак.

Чу далв ичра кўруб ул ой жамолни,
Чиқарди кўкка ё бушро мақолин.

Башоратким бу чоҳи зулматафзой,
Ичидин чиқди, ваҳ, бир дилкушо ой.

Башоратким бу чоҳи захрогин,
Чиқарди шаҳд янглиғ оби ширин.

Чу кирди илгига ул моҳитобон,
Они ўзга улусдин қилди пинҳон.

Ниҳон манзилгаҳиға элтиб они,
Халойиқ кўзидин тутти ниҳони.

Бале, чун ҳар кишиким ганж топгай,
Ниҳон тутмас эса, юз ранж тортгай.

Бор эрди бир тарафда хайли бадхоҳ,
Бўлурга Юсуф аҳволидин огоҳ.

Чекар эрдилар онинг интизорин-
Ки, билгайлар анинг анжоми корин.

Ироқдин корвонни кўргач ул хайл,
Қудуқ бошиға барча қилдилар майл.

Ниҳон Юсуфга қилдилар нидое,
Қудуқдин чиқмади ҳаргиз садое.

Сўнг андин корвонга қўйдилар юз,
Тафаҳхус бирла ҳар ён солдилар кўз.

Тажассус қилдилар ул навъ бисёр-
Ки, Юсуф ўртада бўлди падидор.

Тутуб дедилар они: «Бандамиздур,
Вафосиз саркашу шармандамиздур.

Эрур хизмат аро сусту ҳиялкор,
Қочиб неча қилибдур бизни безор.

Бағоят бадфеълу бадниҳод ул,
Сотармиз, гарчи бордур хоназод ул.

Ямонлиғни чу қилмишдур ирода,
Қилур ҳар дам ямонлиғни зиёда.

Қачонга тегру ондин ғамда бўлмоқ,
Эрур яхши они сотмоқ — қутулмоқ.

Кеча токай они сақлаб ётармиз,
Баҳоси ҳар нима бўлса сотармиз».

Ул одамким қудуқдин чекти они,
Бериб олди ани адно баҳони.

Оти онинг эди Моликка машҳур,
Қилиб Юсуфни мамлук, ўлди масрур.

Кўчуб ондин сўнг ул ердин қавофил,
Юз урди Мисрга манзил-баманзил.

Зиёнкор элки жинсу жон сотарлар,
Баҳосин билмайи арзон сотарлар.

Хирожи Миср бир дийдори онинг,
Матой жон бир гуфтори онинг.

Вале бу нархни Яъқуб билгай,
Зулайхо нақди жон исор қилгай.

Бериб нодон матон ганжи олам,
Олур бир неча рўкаш қалб дирҳам.

моликнинг Юсуфни Миср ҳаволи ва атрофиға
еткурғони ва подшоҳи Миср ондин хавар
тоғфони ва азизни онинг истиқволиға
ниборғони

Чу Молик ҳеч кўрмай меҳнату ранж,
Қўлиға кирди ондоқ бебаҳо ганж.

Бўлуб дийдорига маҳв ўзни билмай,
Оёқи шодлиғидин ерга илмай.

Бир айлаб икки манзилни юруб йўл,
Кўзи манзури бўлмай соғ ила сўл.

Етушгач Мисрға чун шоду масрур,
Халойиқ ичра мундоқ бўлди машҳур.

Ки, Молик сори давлат юз урубдур-
Ки, иброний гуломе келтурубдур.

Гулом эрмас, эрур ҳусн авжи моҳи,
Малоҳат мулкининг фарҳунда шоҳи.

Фалак минг кўз била айлаб тамошо,
Жаҳонда мислин онинг кўрмай асло.

Чу то Миср онинг васфин эшитти,
Қилиб ғайрат малолат зоҳир этти.

Дедиким: «Миср жаннатдур саросар,
Гуле гулрухларига йўқ баробар.

Агар жаннат аро минг гул очилгай,
Олорнинг хоки пойин бўса қилгай».

Боқиб деди Азизи Миср сари:
«Бериб уни тамошо айла берс».

Тафаҳҳус айлабон дийдорини кўр,
Агар яхши эса хизматға еткур».

Азизи Миср борди корвонға,
Назар қилди ҳамул ороми жонға.

Назора айлагач фаррух вужудин,
Ўзидин борди то қилгай сужудин.

Вале Юсуф кўтарди бошин онинг,
Демай бошини, балким лошин онинг.

Деди: «Ҳақ саждасиға айла рағбат-
Ки, бўйнунгға бошингдин қўйди миннат».

Азиз этти талаб Моликдин они-
Ки, шаҳ олдиға еткургай равони.

Деди Молик: «Ани олиб борурмен,
Санга лекин бу янглиғ ёлборурмен-

Ки, тутсонг бизни сен маъзур бу дам-
Ки, фарсуда эрурмиз хаста жон ҳам.

Чу биз уч-тўрт кун осуда бўлсоқ,
Сафарнинг ранжу гардидин қутулсоқ.

Баданлар устидан юб гард ила хок,
Жаноби шоҳға борсоқ бўлуб пок».

Азизи Миср чун бу сўзни эшитди,
Равон қайтиб яна хизматға етди.

Деди шаҳ олдида Юсуф жамолин,
Шаҳ онинг айламай бовар мақолин.

Дедиким: «Барча зебо дилраболар,
Латофат авжи узра маҳлиқолар.

Кийиб қоматларига жомаи эар,
Қўюб бошларига олтун афсар.

Ҳама заррин камарлар боғласунлар,
Қилурға ишва ўзни чоғласунлар-

Ки, чун Юсуфга бўлса гарм бозор,
Гино аҳли анга бўлса харидор.

Алар мундоқ тузуб шаклу шамойил,
Бориб Юсуфга бўлсунлар муқобил.

Булар гар бўлса бир дам ёри онинг,
Гумонсиз сард ўлури бозори анинг.

ЮСУФНИНГ НИЛ СУЙИГА ТУШГАНИ ВА САФАР
ГУБОРИДИН БАДАНИН ЮФОНИ ВА ПОДШОХНИНГ
ДАРОҒОҲИГА БОРМОҚ УЧУН ҲАВДАЖГА МИНГОНИ

Чу тўртинчи кун ичра Юсуфи меҳр,
Аён этти фалакнинг нилидин чеҳр.

Деди Юсуфга Молик: «Эй дилорой,
Канори Нилни қил сен доғи жой.

Тушуб Нил ичра юв нозик танингни,
Чиқиб кийгил ҳам оқ пироханингни».

Онинг ҳукми била ул моҳитобон,
Канори Нилга бўлди шитобон.

Енгидин қўлни тортиб пироханга,
Бинафша пардани чекти суманга.

Кулоҳи зар бошидин қўйди ул чоғ,
Намоён этти заррин байзадин роғ.

Чу чекти фарқидин пироханини,
Қамарга матлаъ этти доманини.

Намудор этти жисмин даври доман,
Нечукким, даври гардун субҳи равшан

Белига лунги боғлаб, қилди таъжил,
Бўлурига сарвосо дохили Нил.

Спеҳри нилгундин чиқти фарёд-
Ки: «Нил ўлди қудуми бирла обод.

Чу Нил ўрнига ман бўлсам, на бўлди?!
Зилоли васлидин тўлсам, на бўлди?!»

Қуёш юз шавқ ила кўргузди таъжил-
Ки, кўкдин ташлаб ўлгай ғарқай Нил.

Чу бўлди тушгали дарёга мойил,
Қамардек буржи обе қилди манзил.

Чу сувга кирди нозик жисми урён,
Сув топти руҳпарвар жисмидин жон.

Мусалсал зулфининг иқдини бир-бир —
Очиб оби равонга солди занжир.

Муҳайё қилди ондоқ доми дилхоҳ-
Ки, сайд этгай саросар моҳию моҳ.

Гаҳи солур эди боши уза сув,
Ювар эрди танин гоҳ мўй бар мўй.

Юғондин сўнг тани гарду губорин,
Мушарраф қилди дарёнинг канорин.

Кийиб бир оқ кўнглок ҳуллаосо,
Бериб барги сумандин гулга оро.

Онинг устига тўн кийди мунаққаш,
Бошидин то оёқ рангину заркаш.

Қўюб фаррух бошига тожи зарни,
Белига боғлади заррин камарни.

Ики зулфин қилиб юзга паришон,
Жаҳонга бўлди яксар анбарафшон.

Они ҳавдаж аро миндурдилар бот,
Доғи шаҳ қасри сори юрдилар бот.

Бор эрди ташқарида тахтгоҳе,
Чекор эрди анга шаҳ рахт гоҳе.

Чекиб олида саф хўблар неча хайл.
Ҳама Юсуфни кўрмакка қилиб майл —

Етушти тахтгоҳра ҳавдаж ул дам,
Тамошоға йиғилди аҳли олам.

Булуи эрди ҳамул кун иттифоқо,
Қуёш эрди ниҳон онда саропо.

Деди Юсуфга Мулик: «Эй дилоро,
Чиқиб ҳавдаждин ўлғил жилаоро.

Қуёшсен, парда остидин азинг оч,
Юзунигдин нуралар офоқ аро соч».

Чу Юсуф бурқатидин очти рухсор,
Қуёш янғилг ҳаҳонга сочти анвор.

Гумон этти бори аҳли тамошо-
Ки, меҳр ўлди булуидин жилаоро.

Чу билдилар акандур меҳр мастур,
Соҳар Юсуф жамоли меҳрдек нур.

Назора аҳли рухсорига боқиб,
Бўлуб қайрон овуҷ бир лаҳза қоқиб.

Дедиларким: «Эсон ушбу қуёшчеҳр-
Ки, ҳам шарманда ондин моҳ, ҳам меҳр».

Бари гулчеҳраи соҳибнавокат,
Қуйи солди бошини, тортиб кижолат.

Бале, меҳр ўлса ҳар вақт ошкоро,
Суҳоға жилавагар бўлмақ на ёро.

Зулайхонинг подшо даргоҳига етушгони ва
халқ издиҳоми савабин сургони ва Юсуфни
кургони ва они танигони

Бу суратдин Зулайхо эрди гофил-
Ки, то Юсуф етушти икки манзил.

Бале жони ҳамул маънидин оғоҳ —
Эдию, тортор эрди шавқ ила оҳ.

Бўлуб ҳаддин фузун бесабру тамкин,
Тилар эрди дами шавқиға таскин.

Чу айлаб бир баҳона ошкоро
Чиқиб қасридин этти азми саҳро.

Бўлуб саҳрода сокин бир-ики кун,
Анго эрди жаҳон гамгин қаро тун.

Нечаким қилди хуррамлиқ ирода
Ва лекин бўлди андуҳи зиёда.

Чу етти хирманиға дашт аро сайл,
Яна ҳам айлади уй жониби майл.

Миниб ҳавдажға чусту чобукона,
Ҳам ўлди манзили сори равона.

Чу ўз қасри сори озим эди ул-
Ки, тушти шаҳ эшикидин анга йўл.

Кўруб онда ҳамул ошубу ғавғо,
Деди: «Бу не алоло эркан оё?»

Биров деди: «Ғулومه хубсурат —
Келиб, устида қўпмишдур қиёмат,

Ғулом эрмас, дурахшон офтоб ул,
Сабоҳат мулки узра комёб ул».

Зулайхонинг нигоҳи тушти ул ён,
Таниб они, ҳамул дам бўлди гирён.

Онингдек нолау фарёд қилди-
Ки, бериб ҳушидин бехуд йиқилди.

Бериб суръат ҳамул дам маҳмилиға,
Етурдилар они ўз манзилиға.

Чу аввал қасрида ором қилди,
Янигдин қайтиб ўз ҳолиға келди.

Ҳам ондин доя сўрди: «К-эй дилафрўз,
Нега чекдинг онингдек оҳи жонсўз?»

На ишга нолау фарёд қилдинг-
Ки, ўздин бордингу, беҳуд йиқилдинг?»

Деди: «Не сўз дейин, эй меҳрибоним-
Ки, ҳар не сўз десам бордур зиёним.

Дейин эмди санга, ҳолимни сўрдинг,
Ғуломеким ҳамул ғавғода кўрдинг.

Жаҳонда қиблагоҳи жоним улдур,
Фидо жон айлагон жононим улдур.

Тушимда кўрунуб ақлимни олғон,
Балоу, дарду ғам бошимға солғон.

Танимдур дард ила бетоб ондин,
Кўзумдур ғарқай хуноб ондин.

Ҳавоси бирла бу кишварга тушдум,
Таманносида ўлмакка етушдум.

Мани ул даҳр аро овора қилди,
Ватандин ойириб бечора қилди.

Неча йилдурки чеккум меҳнату ғам,
Жаҳонда бўлмайин осуда бир дам.

Ҳама онинг таманносидин эрди,
Жамоли ишқи савдосидин эрди.

Бу кун тоғдин оғирроқ бўлди борим,
Била олмон нечук бўлғуси керим.

Ул ой бўлғуси кимнинг тахтида шоҳ,
Юзи қойси кишини буржида моҳ.

Қаю кўз бўлғусидур равшан ондин,
Қаю уй бўлғусидур гулшан ондин.

Топор ким лаъли лаззатбахшидин ком?
Олур ким сояи сарвида ором?

Ким онинг жаъди мушкинини ўргай?
Бағогўшиға ким илкин етургай?

Ким этгай ҳосили умрин баҳоси?
Ким этгай жавҳари жон хокипоси?

Очилғайму менинг иқболим ондин,
Тузулғайму бузулгон жоним ондин».

Ниҳон ўтин онинг чун доя билди,
Куюб ҳолиға кўнгли, гиря қилди.

Деди: «Эй шамъ, тут сўзингни пинҳон,
Куюб бесабрлиғ қилма намоен.

Неча йил сабр қилдинг пеша, еб ғам,
Ҳамул пешани тарк этма бу кун ҳам-

Ки, бўлғай сабр комингға етургай,
Қуёшинг тира шомингға етургай».

МОЛИКНИНГ ЮСУФНИ СОТМОҚИГА АРЗА ҚИЛМОҚИ ВА
ЗУЛАЙҲО ОНИ ЎЗГАЛАРНИНГ БАҲОСИДИН ИККИ
ЧАНДОН БЕРИВ ОЛМОҚИ

Хуш ул кунким, бўлуб толеъ мадакдор,
Етушгай ёрининг васлиға бир ёр.

Ерутгай ошнолиғнинг чароғин,
Унутгай ҳам жудолиғ дарду доғин.

Чу Юсуф ҳусниға гарм ўлди бозор,
Ҳама Миср аҳли бўлдилар харидор.

Ки, ҳар ким илгида не бўлса бори,
Олиб борди онинг бозори сори.

Чу ул бозорға бир зол кирди,
Қўлида бир калоба ип дер эрди:

«Қумошимдур ағарчи хору нокор,
Вале, басдур анга бўлсам харидор».

Нидо қилдилар эл ичра чабу рост-
Ки, инак бир ғуломи бекаму кост.

Юзидур матлаи субҳи сабоҳат,
Лабидур павҳари кони малоҳат.

Юзи тоат қуёши бирла пурнур,
Эрур кўнгли ибодат бирла маъмур.

Кўк онинг кўнглида жуз ростлиғ ҳеч,
Сўзида ҳам топилмайдур ҳаму печ.

Ғулом олмақға кимда бўлса рағбат,
Аён ʻотсун онинг байъида суръат.

Чиқиб ҳар кимса бўлди аввали кор,
Анго ҳар бадра зар бирла жаридор.

Агар ул бадрадин қилсанг шуморин,
Минг олтин топғасен ул нақд борин.

Тушуб ҳам ўзгага байъи ҳавоси-
Ки, то минг бадрага етти баҳоси.

Яна бир бой деди: «Мушку азфар —
Берурман вазни Юсуфга баробар».

Яна ҳам бири деди ондин афзун:
«Берурмен лаъли нобу дурри макнун».

Бу янглиғ вофир айлаб иқтизосин;
Чиқорур эрдилар ҳар дам баҳосин.

Зулайхо чун хабар топти бу сирдин,
Баҳосин икки чандон этти бирдин.

Кўруб бу ҳолни ўзга харидор,
Хама навмидлик қилдилар изҳор.

Азиз-оллида деди: «Эй неку қол,
Бу қийматни етур Моликка дарҳол».

Деди: «Мандо наким бордур дафина,
Навоҳи рдин тўла танжи ҳазина».

Хама инисфига етмас ул баҳонинг,
Нешук қилгум адо борини онинг».

Зулайхо ёнида бор эрди дуржи,
Ғуларлар ажтарининг эрди буржи.

Ҳамул дурри ичра ҳар бир дурри макнун,
Хирожи Миср эрди, баъни афзун.

Деди: «Бергим бу дурлардин баҳосин,
Раво қил хаста жоним муддаосин».

Азиз этти яна мундоқ баҳона-
Ки, мойндур анго шоҳи замона.

Ани ўз хайли ичра сарвар этгай,
Ғулом афвожига сардафтар этгай.

Деди бориб шаҳи кишваркушоға,
Солиб хизматлари ҳаққин ароға.

Деди: «Кўқдур ман банданга фарзанд,
Бўлубдур хотирим бу бандага банд».

Карам айлаб баланд этти мақомим-
Ки, бу банда менинг бўлсин ғуломим.

Спехримга маҳи тобанда бўлсун,
Манга фарзанду шаҳга банда бўлсун».

Чу шаҳ бу нуқтани ондин эшитти,
Сўзин мақбул, кўнглини хуррам этти.

Раво бўлди чу шаҳдин бу муводи,
Они сотувъ олиб, фарзанд агоди.

Олиб берди уйига хурраму шод,
Зулайхо бўлди гам бандидин овод.

Чу Юсуфнинг онинг илғига кирди,
Тўқуб кўб шодлиғ ашқини дур эрди».

Ки: «Ераб, тушму ʻ бедарлиғму?
Ки, калди жонима жононим ўтру?»

Қачон кўнглимга эрди ушбу, уммид-
Ки, шамини ёрутгай нури хуршид.

Саодат субҳи шомим урди барҳам,
Кўнгулда қолмади бир заррача ғам.

Бўлуб мен нозаниним бирла ҳамроз,
Тонг эрмас чархға қилсам агар ноз.

Менингдек даҳраро беғам киши йўқ,
Топиб мақсудини хуррам киши йўқ.

Балиқ эрдим сувдин кўб айру тушган,
Уларга изтироб айлаб етушган.

Етушти ногаҳон сели каромат,
Мани дарёга еткурди саломат.

Эдим гумроҳи шоми дарди ҳирмон,
Етушган оғзима қайғу билан жон.

Уфқдин чиқти бир рахшанда моҳе,
Манга давлат сари кўргузди роҳе.

Эдим бир нотавони бистари марг,
Етушган жон рагига ништари марг.

Кўзумга Хизр ўлуб ногаҳ намоеън,
Етурди оби ҳайвондин манго жон.

Биҳамдуллоҳ, манга давлат бўлуб ёр,
Фалак жонимға қилди тарки озор.

Ҳамул тужжорға бўлсун фидо жон-
Ки, келтурди мунигдек дурри тобон.

Не ғам гар дуржи гавҳар бўлса холи
Чу кирди қўлга мундоқ дурри оли.

Дури жон олида гавҳар на бўлғай,
Туфайли дўст бўлғай, ҳарна бўлғай!

Бериб бир неча тошни жон олибмен,
Худо ҳаққи, ажаб арзон олибмен!

Киши ўз нақдидин не баҳра олғай-
Ки, Исони бериб хармуҳра олғай.

Агар хармуҳраға падруд қилдим,
Чу Исо қўлга кирди, суд қилдим».

Қилиб фикр ила бу сўзларни изҳор,
Бўлур эрди сиришкидин гуҳарбор.

Гаҳи Юсуф юзига лол эрди,
Фароғу, хурраму хушқол эрди.

Гаҳи ўтган ғамини айлабон ёд,
Висолида қилур эрди ўзин шод.

ОД НАСЛИДИН БОЗҒА ОТЛИҒ ҚИЗ ДОСТОНИ: МОЛДОР
ВА ЖАМОЛДА НАЗИРИ ЙУҒ ЭРДИ ВА ҒОЙИБОНА ЮСУФ
ЖАМОЛИГА ОШИҚ ВУЛДИ ВА УЛ ЖАМОЛ ОЙИНАСИДА
ЖАМОЛ ҲАҚИҚАТИ КҶРУВ МАЖОЗДИН ЧИҚИВ
ҲАҚИҚАТГА ЕТУШТИ

На танҳо туғғуси дийдордин ишқ,
Туғар ҳам гаҳ-гаҳе гуфтордин ишқ.

Қулоқ йўлиға ҳусн аҳли қўюб гом,
Олурлар жону дилдин сабру ором.

Қилур даллолалиқ расмини изҳор,
Демак, бир дилрабо васфини такрор.

Деди, маъшуқдин кўрмай нишона,
Улусни ошиқ айлар ғойибона.

Диёри Миср аро бор эрди бир қиз,
Жамоду, ҳуснию, хулқи ададсиз.

Латофат авжи тобон ахтари ул,
Жамии Од насли сарвари ул.

Ақиқи ноби айлаб дурга ханда,
Қилиб шаҳди лаби шаккарни банда.

Лазиз ул навъ шаккарханди эрди-
Ки, шаккар кўнгли онинг банди эрди.

Малолатдин гар ўлса лаъли хандон,
Лабин тишлар эди шаккарга дандон.

Набот огзининг олакта бўлуб танг-
Кид эрди ул анго бир бемеза санг.

Қочиб ул шинга ичра қилди манзил,
Бўла олмай лаби бирла муқобил-

Ки, гар тебранса лаъли майпарасти,
Бўлур воқифъ онинг ондин шикасти.

Эди даҳр офатг ул ғайрати ҳур,
Лаби ширинидин Миср эрди пуршўр.

Улуғлар барча савдосида эрди,
Кичиклар ҳам таманносида эрди.

Вале асру баланд эрди анго бош,
Бош эгмак бўлмай ондин кимсага фош.

Кўб эрди ўйла истиғнои жоҳи-
Ки, тушмас эрди ҳеч кимга нигоҳи.

Чу Юсуф ҳусни васфини эшитди,
Юзи меҳрига меҳри жунбиш этти.

Чу демак ҳам эшитмак тоғти тапдор,
Онинг кўнглига тушти шавқи дийдор.

Эшитмакдин кўрарга майл қилди-
Ки, кўрмакка эшитмак тухм келди.

Харидор ўлғали айлаб тақозо,
Нисоби қиматин қилди муҳайё.

Қалиб минг тева юк, пониза гавҳар,
Зару дурри самину мушкк азфар.

Қумови ҳуб, ажлоси мувофит,
Баҳога ҳар ниманим бўла лейит.

Бериб тартиб тутти Миср йўдин,
Қилиб умид колоси қабулдин.

Тунгуб Миср адлига ошоа ондин.
Чикиб ҳам ҳей-хўйи тоза ондин.

Келиб Миср ичра Юсуф роҳин йстаб,
Тараддуд бирла жавлонгоҳин йстаб.

Чу жавлонгоҳининг топти нишонин,
Бўлаб шод ул сори чекти инонин.

Жамолин кўрдиким жондек эрур пок,
Эрур васфида қосир ақлу идрок.

Бўлаб ҳайрон назар қилғач жамолин-
Ки, қаргиз кўрмамиш эрди мисолин.

Онингдек маҳв ўлуб бехуд йиқилди-
Ки, ўзлукдин ўзин өзод қилди.

Келиб сўнгра ўзига бўлди ҳушёр-
Ки, гафлат уйқусидин бўлди бедор.

Тилин очтио сўрмоқ қилди оғоз-
Ки, фаҳм этгай неким бўлса ниҳон роз.

Деди: «Эй хўблук бобида якто,
Берибдур ҳуснунга ким бўйла оро?»

Ким этти пурзиё меҳри жабининг-
Ки, келди хирмани маҳ хўшачининг.

Қаю наққош шақшинг бўйла чекти?
Қаю деҳқон ниҳолинг бўйла экти?

Қошинг тоқиға ким берди бу рифъат,
Сочинг тобиға ким берди бу зийнат?

Гули серобинга ким берди бу тоб,
Ким этти сунбулингни бўйлаб сероб?

Қади сарви сиҳинг ким хўбрафтор?
Лаби лаъалинг ким этти шаҳд гуфтор?

Юзуи лавҳида кимнинг номасидур,
Сочинг ҳарфида кимнинг хомасидур?

Ким этти наргисингни бўйла хунхор,
Адам уйқусидин ким қилди бедор?

Дуринг дуржиға ургон қуфли ёқут,
Ким әрди, ким әрур ул рухға қут?

Санга қозмишдурур ким чоқи ғабғаб —
Ким ұлмиш Хизр суйиндин лаболаб,

Қаро холинг ким әтти зеби рухсор-
Ки, қилмиш зогнинг маъвоси гулзор?»

Чу Юсуф ушбу сўзларни әшитти,
Дурафшонлиғға лаълин мойил әтти.

Деди: «Бордур манго ул навъ соний-
Ки, манман баҳридин рашҳига қоний».

Фалақдур нуқтаи килки камоли,
Жаҳондур ғунчаи боғи жамоли.

Қуёш бир ламъа нури ҳикматидин,
Фалақ бир қатра баҳри қудратидин.

Жамолидин йироқдур тухмати айб,
Хижоби бўлмиш онинг пардаи ғайб.

Жаҳон зарротини айлаб музоқир,
Аларда қилди ўз аксини зоқир.

Неким кўргуси яхши чашми жонинг,
Агар боқсанг юзи аксидур онинг.

Чу кўрдинг акс азм эт асл сори-
Ки, коминг ҳосил эт жовид бори.

Жадал қил аслидин маҳжур қолма,
Ҳам охир аксидек бенур қолма-

Ки, бўлмас аксда ҳаргиз бақое,
Топилмас рангида гулнинг вафое.

Бақо истар әсанг сол аслиға кўз,
Вафо истар әсанг ур аслиға юз.

Ғами ул ниманинг жонға-ўқ улғай-
Ки, бор улғай ғаҳи, гоҳи йўқ улғай».

Чу доно қиз әшитди ушбу асрор,
Ҳақиқат сирридин бўлди хабардор.

Деди Юсуфға: «Чун васфинг әшитдим,
Жамолинг шавқидин ўлмакка еттим.

Олиб сабру қарорим орзуйинг,
Туну кун тинмай әттим жустужўйинг.

Юзунг кўргач бўлуб беҳуд, йиқилдим,
Ҳалоқимни ғамингда жазм қилдим.

Вале сен деб каломи мушфиқона,
Ҳақиқатдин манга бердинг нишона.

Жамоли ҳақ сори очдинг кўзумни,
Аюрдинг меҳри ҳуснунгдин юзумни.

Йиқилгон ҳол аро тутдинг қўлум сен,
Ҳақиқат сори кўргуздинг йўлум сен.

Чу әмди фикр ила андиша қилдим,
Санинг ишқинг мажоз эркани билдим.

Ҳақиқатға кўзум чун бўлди бино,
Мажозий ишқи тарк әтсам авло.

Жазоқаллоҳки сен очдинг кўзумни,
Етургила ёр васлиға ўзумни.

Ойирдинг ғайрдин жону дилимни,
Ҳарими васл қилдинг манзилимни.

Агар жисмимда ҳар мў бўлса бир тил,
Алар қилса санинг шукрингни минг йил.

Бўлуб шукринг тамом этмакда ожиз,
Деолмаслар менингдек бирни ҳаргиз».

Сўнг ондин қилди Юсуф бирла падруд,
Тутуб олдиға роҳи азми мақсуд.

Бориб тутти канори Нил аро жой,
Қилиб онда ибодатхона барпой.

Бўлуб туз ҳақ йўлда эътиқоди,
Бори мискинга қилдири муноди.

Ки, айлаб мулкнию молини торож,
Они худ қилдилар мискину муҳтож.

Бошидин ташлабон тожи мурассаъ,
Онинг ўрвиға кийди кўҳна муқнаъ.

Бериб горатга ҳам заррин асоба,
Бошиға чекти йиртуқ пойтоба.

Чиқориб эгнидин кимхоу дебо,
Либосин қилди киё ойинаосо.

Билакдин ёрага гавҳарни солди,
Сафолин субҳани илкига олди.

Қилиб тақвою зуҳд асбобини туз,
Туруб қўйди ибодатхонаға юз.

Кетурди бир этак кулни саросар,
Ҳамул хилватга они қилди бистар.

Қилиб бошиға тақя бир қатиг тош,
Риёзат тошиға урди қатиг бош.

Бу ойин бирла то маъбадга кирди,
Тирик то эрди ул маъбадда эрди.

Бори умри ибодат бирла ўтти,
Адам йўлини сўнг мардона тутти.

Они демаки, берди ройгон жон,
Бериб жон нақдин, олди васлаъ жонон.

Кўрай Мажнуу кўнгул фарзоналиклар-
Ки, хотунлар қилар мардоналиклар.

Бу гам гар санда йўқ, тийгил гамингни,
Бу мотам бўлмаса, тут мотамингни.

Бўлуб сен ҳусни суратга гирифтор,
Утубдур умринг, эрмассен хабардор.

Яқиндур ҳусни суратнинг заволи,
Утар бир ҳолао ҳар лаҳза ҳоли.

Дамо-дам қўнма ҳушинг бўлса бори,
Учуб ул шохадин бу шоха сори.

Бўлуб доманфишон кавну маконга,
Узунгни еткур асл ошёнга.

Бўлуб маъни — бир, сурат эрур — мишг,
Паришонлиғ ишин аҳли адалнинг.

Паришонлиғ гамининг йўқ шумори,
Эрур бирга юз урмоқлиғ ҳисори.

Чу йўқтур сенда тоби чарби душман,
Кириб тут ул ҳисор устида маскан.

ЗУЛАЙХОНИНГ ЮСУФГА ТАРБИЯТ ҚИЛМОҚИ ВА
ҚУЛДИН КЕЛГУНЧА ОНГА ХИЗМАТ ВА МУТОВААТ
КЎРГЎЗГЕНИ

Зулайхога чу юз кўргузди давлат,
Фалак қоқти отиға кўси навбат.

Назар қилмай жаҳоннинг роҳатиға,
Белни банд этти Юсуф хизматиға.

Муҳайё қилди тўнлар хазу дебо,
Қадиға қадди янглиғ чусту зебо.

Музаҳҳиб тожлар, заррин камарлар,
Ҳама сар то қадам рахшон гуҳарлар.

Аларнинг ҳар бириси уч юз олтмиш —
Эди йилнинг кунидек ёз ила қиш.

Қуёш бир субҳким, кўргузса талъат,
Берур эрди анга бир тоза хилъат.

Чу ҳар кун меҳр кийса афсари зар,
Қуёр эрди бошиға ўзга афсар.

Хиром этса қачон ул ёри дилбар,
Камар боғлар эди ғайри мукаррар.

Қуёшосо узор ул дилрабодин
Ики кун чекмади бош бир яқодин.

Ики қатла доғи ул шўхи танноз,
Бир афсар бирла бўлмади сарафроз.

Белини қилмай асло бир камар банд,
Мукаррар банд ондоқким наи қанд.

Чу зийнат тож ила фарқиға берди,
Қилиб ул тожни бўса, дер эрди-

Ки: «Сендек хоки пойи тожим ўлсун,
Мурод авжи сори меърожим ўлсун».

Қачон кийдурса пирохан таниға,
Дер эрди йиғлабон пироханиға-

Ки: «Жисмим сандин адно, тор бўлғай,
Қучуб жисмини бархурдор бўлғай».

Қабо кийдурса чун ул дилрабоға,
Боқиб оҳиста дер эрди қабоға-

Ки: «Сандек истарам ман хаста ҳар дам,
Қадини чексам оғушимға маҳкам».

Камар гар боғласа нозик белиға,
Утар эрди бу янглиғ сўз тилиға-

Ки: «Гар илгим камар бўлса на бўлғай?
Белидин баҳравар бўлса на бўлғай?!»

Муанбар зулфиға гар урса шопа,
Безар эрди дили зориға хона.

Ясар эрди они ўрганда ҳар шом,
Ҳазин жони қушиға анбарин дом.

Қилиб онинг учун доим муҳайё.
Мулаззаз неъмату анвоъ саропо.

Ададдин ташқари хони мулавлан,
Бўлуб анвои неъматдин музайян.

Онинг ҳалвоси учун қанду бодом,
Олиб онинг лабу дандонидин дом.

Ададсиз мевалар ул навъким қанд,
Мусаффо ғабаби себиға монанд.

Семуз қуш сийнасидинду кабоби,
Нечукким ўзининг жони хароби.

Қилиб эрди неча турлик муҳайё,
Лаби ширин зилолидек мураббо.

Неча шарбат, печукким шаккари ноб,
Борининг шавқи жонлардин олиб тоб.

Буларнинг ҳар бириға бўлса майли,
Берур эрди қилиб жонин туфайли.

Кеча гар бўлса эрди мойили хоб,
Бўлуб кундуз таҳаррук бирла бетоб.

Тўшар эрди неча қат фарши зебо,
Ҳариру атласу зарбафт дебо.

Ниҳолиға қилиб гулдин ниҳолин,
Гулиға ҳар сумандин неча болин.

Уқуб афсоналар оллида чолок,
Ғуборин кўнглидин айлар эди пок.

Чу ёпса наргисиға пардаи хоб,
Иши монанди шамъ эрди табу тоб.

Тонг отгунча боқиб онинг юзиға,
Топар эрди зиё ондин кўзиға.

Бўлур эрди гаҳи кўзиға ҳамроз,
Бўлур эрди гаҳи лаълиға дамсоз.

Терар эрди гаҳи гулзоридин гул.
Қилиб булбул киби оҳиста гулгул.

Лабини еткуруб гоҳи лабиға,
Гаҳи суртуб кўзини ғабғабиға.

Бўлуб зулфи била гоҳи сухансоз,
Анга айтур эди оҳиста бу роз:

«Эурсан ганж уза ер тутган аждар,
Менинг жонимға ўт урган саросар».

Бу янглиғ кўргузур афсуслар тун,
Кўзи бедор эди то чиқғуча кун.

Кеча-кундуз онинг бу эрди кори,
Йўқ эрди кўнгида бир дам қарори.

Ғамини еб эди ғамхори онинг,
Туну кун эрди хизматкори онинг.

Бале, ошиқ ҳамиша чеккуси жон,
Қилиб маъшуқиға хизмат намоён.

Мужа бирла элининг хорин олғай,
Кўзин суртуб кафи озорин олғай.

Мудом ўлғай дилу жон бирла ҳозир-
Ки, бўлғай ёрга мақбули хотир.

ЮСУФНИНГ ИҶЛ МЕҲНАТИ ВА ҚУДУҚ ЗАҲМАТИ
ҚИССАСИН ЗУЛАЙХОҒА ШАРҲ ҚИЛМОҚИ ВА ОНИНГ
КУНДАГИ МЕҲНАТИ БУ САБАВДИН ЭРКОНИГА ОҒОХ
БЎЛМОҚИ

Сўз аҳли ичра донои ягона,
Ароға келтурур мундоқ фасона-

Ки, Юсуф васлидин аввалда ҳар кун,
Зулайхо йиғлабон тортар эди ун.

Бориб жону дилидин сабру ором,
Чекар эрди фиғонлар кому ноком.

На уй ичра бир-ишга банд эрди,
На тошда лаҳзае хурсанд эрди.

Киран эрди ҳазин, гаҳ ичкариға,
Чиқар эрди ғамин, гаҳ ташқариға.

Анго деди баланд иқбол доя-
Ки: «Эй маҳпояи хуршидсоя,

Фалакнинг зулми тобидин омон бўл,
Замоннинг изтиробидин омон бўл.

Бу кун бўлмишдур ўзга навъ ҳолинг,
Фузундур ўзга кунлардин малолинг.

Эурсан ел учургон барг монанд-
Ки, бир дам бир маконда бўлмағай банд.

Гаҳи борур кейин, гаҳ илгарига,
Гаҳ ул сори чиқар, гаҳ бу сорига.

Даме бир гўшада ороми йўқтур,
Паришонлигин ўзга коми йўқтур.

Дегил ҳайронлиқингнинг боиси не?
Бу саргардонлиқингнинг боиси не?»

Деди: «Ман ҳам бу кун ҳайронман асру,
На ишга мунча саргардонман асру.

Ғамим бор, билмадим, кимнинг ғамидур,
Дилу жонимда кимнинг метамидур?

Қелиб бир дард оромимни олмиш,
Ғанимни оташи сўзонга солмиш.

Ғаним туфроғи эрди сарви сокин,
Қилибдур бир қуюн саргашта лекин.

Вужудедур таҳаррук ичра ночор,
Бале ел ҳолидин эрмае хабардор».

Зулайхова чу Юсуф бўлди ҳамдам,
Кеча-кундуз анисе ёри маҳрам.

Бир ақшом саргузангиндин баяжбор,
Зулайхонин қилур эрди хабардор.

Сўз асноси аро деди баногоҳ,
Ҳама андуҳи роҳу қиссаи чоҳ.

Зулайхо чоҳ сўзини чун эшитти,
Расандек печ ила ҳам зоҳир этти.

Тааммул айлагач ёдиға кирди-
Ки, ғамдин изтироби ул кун эрди.

Ою кунни ҳисоб этти замоне-
Ки оллида яқин ўлди гумоне.

Бале, билгай кўнгул гар бўлса огоҳ,
Кўнгуллардин кўнгулга бордурур роҳ.

Хусусан хотири афғори ошиқ-
Ки, бўлгай ишқи йўли ичра содиқ.

Эрур ҳар чоки онинг шоҳроҳе,
Қилур маъшуқиға ондин пигоҳе.

Ҳамул йўлдин бори аҳволи жонон,
Бўлур ошиқға манзуру намоен.

Қадалса ёр оёқиға агар хор,
Бўлур ошиқға жон мажруҳу афғор.

Паришон ўлса елдин зулфи маҳбуб,
Тушар ушшоқ кўнглига юз ошуб.

Юзига бир ғубор ўлтурса ҳар дам,
Ҳамул юкдин бўлур ошиқ қади ҳам.

Эшитмишманки бир кун ичра Лайли,
Қўлидин қон олурға бўлди майли.

Чу урди ниш, оқти дам-бадам қон,
Равон Мажнун қўлидин бўлди ҳам қон.

Кел эмди, Огаҳий, тарк эт вужудинг,
Кўзунга илмагил буду набудинг-

Ки, гар фаҳру зикринг — ўзлугингдин,
Агар сулҳу вагар жанг — ўзлугингдин.

Қил ўзни меҳру кинадин мубарро,
Кўнгул ойинасини қил мусаффо.

Ки, то бўлгай Калимосо санго жайб,
Ҳамиша жилвагоҳи шоҳиди ғайб.

Олиб кўнлинг кўзи равшанлиғ ондин,
Хабар топсун борй сирри ниҳондин.

ЮСУФ ЧУПОНЛИҚНИ ОРЗУ ҚИЛМОҚИ, УЛ ҲУКМ
БИЛАКИ, ЧУПОНЛИҚ ҚИЛМАҒОН ҲЕЧ ПАЙҒАМБАР
ИУҚ ЭРКАН. ЗУЛАЙХОНИНГ ЧУПОНЛИҚ АСВОБИ
МУҲАЙЕ ВА ОМОДА ҚИЛҒОНИ

Хуш ул бедилки, давлат ёр бўлгай,
Қабули хотири дилдор бўлгай.

Кўруб хуш ишқида ўз қоҳишини,
Тилар ҳар лаҳза онинг хоҳишини.

Талаб қилса агар жонини жонон,
Кўтаргай миннату, бергай анга жон.

Гар истар эрса олмоқ кўнглини ҳам,
Чиқаргай кўзидин қон айлаб ул дам.

Деса турғил, оёқ қилгай бошини,
Битургай хизматин четмай қошини.

Қаён сурса сурулгай ҳома янглиғ,
Нечук очса очилгай нома янглиғ...

Тилаб Юсуф ул ишдин комронлиғ,
Қилур эрди таманнои шубонлиғ.

Зулайхо ул таманнони чу билди,
Они ҳосил қилурға майл қилди.

Бурун амр этти то устои яқфан,
Тузотти онинг учун бир фалоҳан.

Ипини эшти мискин тор янглиғ,
Урулган зулфи анбарбор янглиғ.

Зулайхо қилди қўшмоқ орзу ҳам,
Узин ул ип аро андоқ мў ҳам.

Ки, гар отса ани ул моҳи гоҳе,
Онинг илкини ўпгай гоҳ-гоҳе.

Яна ҳам дедиким: «Айлай, не турлук,
Узумнинг қил киби борим анга юк».

Онга тарсиъ айлаб дурру гавҳар,
Бошидин то оёқ еткурди зевар.

Ичида тошин айлаб лаъли хушранг-
Ки, отгай ҳар тарафга ўйлаким санг.

Сўнг ондин айлади ул навъ фармон-
Ки, саҳрода шубон гар бўлса ҳар ён,

Неча кўзи ойирдилар рамадин,
Бори хушсурат эрди меҳру маҳдин.

Хўтан оҳуси янглиғ сар-басар зеб,
Бўридин кўрмаган умрида осеб.

Мужаъадмў, нечукким мўйи занги,
Ипакдин доғи тоза эрди ранги.

Семизлик бирла ёғ эрди бори тук,
Борини қуйруқи эрди огир юк.

Қаю водиға бориб боқилур чоғ,
Уруб мавж анда доим селдек тоғ.

Бўлуб Юсуф алар ичра шитобон,
Ҳамалда ўйлаким хуршиди тобон.

Кийикдек ким қолиб саҳрода ёлғуз,
Урар қўйлар гуруҳи жониби юз.

Видоъ айлаб Зулайхо ақлу жонға,
Ииборди издин ит айлаб шубонға...

Муваккил айлади нача ниғаҳбон-
Ки они асрағайлар ўйлаким жон.

Бу янглиғ эрди онинг қору бори,
Эди илкида Юсуф ихтиёри.

Гар истар эрса саҳрову шубони,
Тилор эрса ва гар уй ичра жони.

Вале зотида эрди ул паризод,
Шубонлиғдин, доғи жонлиғдин озод.

ЗУЛАЙХОНИНГ ЮСУФ ВИСОЛИН МУТОЛИБА ҚИЛГОНИ
ВА ЮСУФНИНГ ОНДИН ИСТИҒНО ҚУРГУЗГОНИ

Ким ўлса ошиқи зебо нигори,
Ишида бўлмагай ҳаргиз қарори.

Агар топмас эса нақди висолин,
Тутар нақд ўрниға нася хаёлин.

Оқарға лек ичи қони етушгай,
Иши онинг кўнгулдан кўзга тушгай.

Юзин гар кўрса чашми ашқбори,
Тушар ёдиға сўнг бўсу канори.

Агар бўсу канори берса ҳам даст,
Берур ҳижрони хуни ранж пайваст.

Умиди комронлиғ ишқ аро йўқ,
Сафон зиндагонлиғ ишқ аро йўқ.

Онинг оғозидур қон ичмаку, бас,
Эрур анжоми жондин кечмаку, бас.

Киши роҳатға бўлғайму сазовор-
Ки, қон ичмак ё ўлмак анга қор.

Зулайхо топмайин Юсуф висолин,
Эди хуррам хаёл айлаб жамолин.

Кўб эрди гарчи ҳаддин жустужўси,
Кўб эрди гайри диндор орзуси.

Чу дийдорининг ўлди баҳраманди,
Баланд иш истади табъи баланди.

Ҳамул ерга етурди жустужўсин-
Ки, оғушига чеккай орзусин.

Лабидин бўса бирла комин олғай,
Белин қучмоқ била оромин олғай.

Бале, ҳар кимса бўлса доҳили боғ,
Бўлуб гул шавқи бирла лоладек доғ.

Бурун гулни бўлур кўрмак била маст,
Узотур сўнгра гул узмак учун даст.

Зулайхо хўб тилаб васлига чора,
Вале Юсуф тутар эрди канора.

Тўкар эрди Зулайхо кўзлари қон,
Вале Юсуф эди ондин гурезон.

Зулайхонинг кўб эрди сўзу доғи,
Вале ондин эди Юсуф фароғи.

Зулайхо боқиб ул фаррухлиқога,
Вале Юсуф солиб кўз пушти нога.

Зулайхо зор кўрмакка юзини,
Вале Юсуф юмуб ондин кўзини.

Қилиб бир фитнанинг ваҳмин ўзига,
Назар қилмас эди онинг юзига.

Чу ошиқ ҳолидин юмса кўзин ёр,
Бўлур ошиқ кўзи албатта хунбор.

Зулайхо бошига бу ғам чу келди,
Аёқдин қолиб оз чоғда йиқилди.

Анго етти хазону меҳнату дард,
Гули рангини бўлди лолан зард.

Чекарга ғам юкини қолмайин тоб,
Сиҳи сарвиға тушти печ ила тоб.

Лаби лаълида турмай об кетти,
Юзи шамъида турмай тоб кетти.

Тиламас эрди ҳаргиз шона бўлғай,
Жуз ул панжаки ул сочини юлғай.

Очар эрди юзин ойинага кам,
Магар тезким қўяр эрди юзин ҳам.

Тўқуб баским кўзидин хуни тоза,
Юзи эрмас эди муҳтожи гоза.

Кўзига чун жаҳон эрди қоронгу,
Нечук сурма кўзига келди ўтру.

Тўлуб қон ёш Зулайхонинг кўзига,
Бу янглиғ сарзаниш қилди ўзига.

Ки: «Эй, бўлгон адам номусу ори,
Недур мунча ҳаво бир тугма сори.

Эрусан подшоҳи тахти иззат,
Недур бир бандага мунча муҳаббат.

Ўзунгдек шоҳга ишқ айла зинҳор-
Ки, шаҳ базми аро шаҳдур сазовор.

Ажабким, ул қилиб изҳори наҳват,
Даме қилмас санинг васлинга рағбат.

Чу билса ўзга хотунлар бу ҳолинг,
Маломатдин кўб айларлар малолинг».

Дер эрди бу сўз, аммо ул ягона,
Онингдек кўнглин этмиш эрди хона.

Ки, ондин чиқмоқи йўқ эрди бир дам,
Бу сўздин айлар эрди дардини кам.

Бале, чун дилбарига бўлса бир жон,
Они ондин чиқармоқлиғ на имкон.

Кесар жон жисмидин пайванд бир дам,
Вале онинг била жовиду маҳкам.

На хуш дебдур ҳамуа маҳжури дилтанг-
Ки, бордур мушқу гулдин буй ила ранг.

Вале эрмастурур имкони ошиқ-
Ки, қилгай тарки жонон жони ошиқ.

Зулайхонинг юсуф мушоҳидасида куймаки
сабабин доянинг сургони

Зулайхонинг чу гамгин доя кўрди,
Куюб жони анго ҳолини сўрди-

Ки: «Эй кўзум жамолинг бирла равшан,
Замирим акси рўйинг бирла гулшан.

Бўлубдур ҳаддин афзунроқ малолинг,
Била олмон нединдур буйла ҳолинг.

Мудом оллингдатур ороми жонинг,
Нединдир хаста жисми нотавонинг?

Ҳамуа кунлардаким маҳжур эрдинг,
Агар куйсанг неча, маъзур эрдинг.

Эрурсан ёр васли ичра ҳоло,
Нега дилсўздурсен шамъеосо.

Қаю ошиқга очти юз бу давлат-
Ки, маъшуқи қилур олида хизмат.

Муининг толии фархунданг ўлмиш-
Ки, султонинг қапунгда банданг ўлмиш.

Кирибдур тахти фармонингга чун шоҳ,
Санго мундин зиёд ўлмиш на дилоҳ.

Они кўр, хурраму дилшод бўлғил,
Жаҳон андуҳидин озод бўлғил.

Тамошо айлабон рухсорин ол ком,
Яна тутғил кўруб рафтерин ером.

Боқиб лаълига ҳар дам тоза жон тоб,
Зилолин нўш этиб руҳи равон тоб».

Зулайхо чун эшитти доя сўзин,
Лаболаб қилди бошдин икки кўзин.

Равон айлаб сирешкин ўйлаким сайл,
Қилурга розин изҳор айлабон майл.

Деди: «Эй меҳрибонимким, ҳамоно,
Эмасдурсен менинг сирримга доно.

Магарким билмагунг ҳоли дилимни,
Ҳамуа жони жаҳондин ҳосилимни.

Агарчандек хизматда турубдур,
Вале юз бефаволиқга урубдур.

Жудо эрмас қошимдин ҳеч гоҳе,
Вале қилмас юзум сори нигоҳе.

Нетонг, ул ташналаб гар йиғласа қон-
Ки, сув ичра сув ичмай бергуси жон.

Назар қилмай менингдек маҳлиқоға,
Тикар икки кўзини пушти поға.

Кўрар яхши юзимдин пушти пони.
Бу ишлар бирла кўздин солмай они —

Чу ман очсам анго чашми жаҳонбин,
Солур ул манглайига сурати чин.

Ҳамуа чин манъи мандин нораводур-
Ки, ондин ҳар на келса бехатодур.

Қошидин юз гиреҳ кўнглаумга тушмиш,
Иштимга ҳам гиреҳ ондин етушмиш.

Манго ондин чу мушқил кор ўлубдур,
Назар қилмоқ анго душвор ўлубдур.

Сўз айтурдин манга оғзи дурур танг,
Эрур қонимни ичмакдин анга ранг.

Лабидин оғзим ичра айланур сув,
Юзини айламас кўзимга ўтру.

Қадидур боғи умримнинг ниҳоли,
Манга майл айламакка йўқ хаёли.

Чу термоқ ондин айлаб орзу себ,
Етар бир себни термай юз осеб.

Чу чоғи ғабгабидин истасам ком,
Манга ғам чоғида бергуси ором.

Эрурмен енгидин рашк ичра пайваст-
Ки, топмиш соидининг васлиға даст.

Этоки йиғлатур жоним кўзини-
Ки, хоки пойиға суртар юзини».

Муни доя эшитгач бўлди гирён-
Ки, бу мушкил кушоди бўлди осон.

Ки, ҳижрон ўлтурур ҳар кунда минг йўл,
Мунингдек васлдин яхшидурур ул.

Агарчи ҳажр аро сахтлиғдур,
Вале бу васл аро бадбахтлиғдур.

зулайхонинг дояни юсуф ёнига ийборғони ва
мақсудини мутолиба қилғони ва онинг ибо
курғузғони

Зулайхо кўрди, чун доя ҳамиша,
Қилур мушкил ишиға чора пеша.

Деди: «Эй зоҳир айлаб раҳму эҳсон,
Бори мушкилларимни қилдинг осон.

Яна ҳолимға раҳм эт, ёрлиғ қил.
Ғамимни кўр, доғи, ғамхорлиғ қил.

Ҳамул дилбар қошиға бор мандин,
Бу сўзларни ҳам эт изҳор мандин.

Ки: «Эй саркаш ниҳоли нозпарвар,
Санга келмиш латофат барг ила бар.

Жамоли ҳусн бўстонида асло —
Қадингдек бутмамиш сарви дилоро.

Қилиб жон боғи саҳнин соф холи,
Экмишиш онда тўбининг ниҳоли.

Етилгач ул ниҳоли дилкушоноҳ,
Сиҳи сарвинг дедилар они густоҳ.

Арўси даҳрдин бемисли монанд,
Санингдек туғмади покиза фарзанд.

Юзунг равшан қилиб одам кўзини,
Гулинг гулшан қилиб олам юзини.

Башар ҳадди эмас ҳуснинг камоли,
Парида суратингнинг йўқ мисоли.

Хиҷолатдин пари бўлмай намоён,
Узин қилди санинг олдингда пиңхон,

Фаришта гар эрур чархи баринда,
Юзунг олдидадур юзи заминда.

Фалак бермиш санга бу навъ поя,
Етур ўз хоксоринг узра соя.

Зулайхо гарчи зебо дилрабодур,
Камандинг ичра тушган мубталодур.

Кичикликдин сенинг ишқингға тушти,
Анго беҳад ғаму меҳнат етушти.

Сани ўз кишваринда икки-уч йўл,
Кўруб тушда, баче ошуфтадур ул.

Сувосо гоҳ занжир ичра бўлди,
Елосо гоҳ шабгир ичра бўлди.

Эрур ҳоло дағи дардингда бемор,
Ниҳоятсиз бўлубдур ожизу зор.

Анго қолгон ҳаётин қилмойин гум,
Тараҳдум қил, тараҳдум қил, тараҳдум.

Лабинг ичра тўладур шарбати жон,
Анго бир қатра ондин қилғил эҳсон.

Қадингдур бир ниҳоли меваовар,
Еса ондин на бўлғай ул ҳазин бар.

Риво бер то лабингдин ком топсун,
Дилу жони даме ором топсун,

Ижозат бер, аёқингга бош урсун,
Узин комиға лутфингдин етурсун.

Зарар недур санингдек бир улуғ шоҳ,
Назар қилса гадоси сори гоҳ-гоҳ.

Тилар бўлмоқ неча бўлса азиз ул,
Сенинг олингда бир камтар каниз ул».

Чу Юсуф доядин бу сўз эшитти,
Жавобиға ўзин омода этти.

Деди дояға: «Эй донои ҳар роз,
Мани оларға кўб бўлма фусунсов.

Эрурман ман Зулайхонинг гуломи,
Манга сарф ўлди лутфининг тамоми.

Тани вайроним этти ул иморат,
Дилу жонимға ул еткурди роҳат.

Агар минг тил аюрсам шукри сори,
Бўла олмагум онинг ҳақгувори.

Бошим фармони хаттиға урубман,
Буюрса ҳар не иш, инак, турубман.

Вале қўйсун бу фикри норавони-
Ки, мен тарк этмаман ҳукми худони.

Бўлуб маҳдум нафси бадсифатга,
Юз урғаймен тариқи маъсиятга.

Азиз ўзга мани фарзанд билмиш,
Кўруб сидқим амини хона қилмиш.

Эрурман мурғ обу донасиға,
Нечук қилгум хиёнат хонасиға.

Худо қилмай қилиб изҳори қудрат,
Бори махлуқға бир навъи тинат.

Бўлур покиза тинат — пок кирдор,
Эннозода бўлур билғил зинокор.

Ит одам, йўқса одам ит тугурмас-
Ки, тухми арпадин бугдой кўкармас.

Зулайхоға дегил бор неча мақдур-
Ки, ул тутсун мани бу ишда маъзур-

Ки, умидим будурким эзиди пок,
Манга пок айлағай нафси ҳаваснок.

зулайхонинг ўзи юсуф венига бориб зор ва
тазарруъ қилгоши ва юсуфнинг мурод
таҳсилидин узр айтгани

Дегач доя Зулайхоға бу сўзни,
Сочидек айлади ошуфта ўзни.

Юзига кўргузуб хуни жигар ҳам,
Қаро уннобдин бодоми тар ҳам.

Қилиб таъжил ила сарвин хиромон,
Бориб Юсуф қошиға зору гирён.

Деди: «Эй бошим ўлғон хоки пойинг,
Мудом ўлсун кўзумнинг уйи жойинг.

Чу кўз солдим юзинг меҳриға ногоҳ,
Узумдин бир замон эрмасман огоҳ.

Жамолингдин тирнк жону танимдур,
Камандинг шавқи тавқи гарданимдур.

Агар жон эрса шавқинг бирла гамда,
Ва гар тан эрса дардингдин аламда.

Нечук айтай кўнгул ҳоли нишонин-
Ки, кўздан оқизиб ҳар лаҳза қонин.

Бўлубман ўйла ишқинг баҳрига фарқ-
Ки, холи эрмон ондин пой то фарқ.

Рагим гар ниш ила ифсод очғай,
Ғаму дардингни қон ўрнига сочғай».

Муни Юсуф эшитгач бўлди гирён,
Зулайхо деди: «Не йиғларсен, эй жон?»

Кўзумсен, ман нечук хандон турарман-
Ки, чашмингни санинг гирён кўрарман.

Агар сочсанг мужангдин қатран об,
Солур ўтдек менинг жоним аро тоб.

Чу ҳуснинг мўъжизотидин эрур бу-
Ки, жонимға менинг ўт урғуси сув».

Чу Юсуф онда кўрди дарди бисёр,
Кўзидин бўлди лаълидек гуҳарбор.

Деди: «Ондин эрурман дилшикаста,
Киши ишқи манга эрмас хужаста.

Чу амма қўйди ишқим йўлига гом,
Мани ўғрилиқ ила қилди бадном.

Отгом меҳрин чу қўб қилди намоён,
Манга кин зоҳир этти барча ихвон.

Отамдин қилдилар маҳруму маҳжур,
Диёри Миср аро маҳзууну мақжур.

Дамо-дам хаста кўнглум бўлғуси қон-
Ки, ишқингдин на офат кўргуси жон.

Бале, кўп хўблар шоҳиди ғайрат-
Ки йўқ маъшуқлиқ мулкида ширкат.

Тиламас гар худ анжому, гар оғоз,
Бу мансабда ўзига ҳеч анбоз.

Чу сарве чекса раънолиғ била бош,
Оёқ остида паст айлар они фош.

Чу зеболиғ била юз очса ҳар моҳ,
Еқар ғайрат ўтига ўйлаким коҳ.

Куёш чиқса очиб гар кўкка рухсор,
Они мағриб сори айлар нигунсор».

Зулайхо деди: «Эй чашму чароғим,
Неким ғайрингдур, ондиндур фароғим.

Демонким, ман санинг борман азизинг,
Эрурман бир ҳазин камтар канизинг.

Канизин камтаринингдин на келгай,
Санинг шавқинг дурур ҳар неки билгай.

Менинг сен дўстим ондоқки жон сан,
Недур қилмоқ мани душман гумон сан?»

Киши кўрмас раво озори жонин,
Малул этмас даме руҳи равонин.

Қилиб кўнглумни меҳринг тиғи пора,
Санго кин мунчадур айлай нечора.

Карам айлаб лабингдин ком бергил,
Замоне ром ўлуб ором бергил.

Манга бўл ҳар қадамлиғ йўлга ҳамроҳ,
Менинг сидқи дилимдин бўлғил огоҳ».

Жавобин берди Юсуф: «К-эй худованд,
Берурман қулуқингнинг бандиға банд.

Манга йўқ бандалиқдин ўзга варзиш,
Буюрғил бандага лойиқ эса иш.

Мани — хўжа, ўзингни — банда қилма,
Бу иш бирлан мани шарманда қилма.

Манго не ҳад санго бўлмоқға дамсоз,
Азизи Миср ила бир хонга анбоз.

Анингдек қулни шаҳ ўлтурса хушроқ-
Ки, еткургай намакдонига бармоқ.

Буюрсанг яхшироқ ул навъ бир иш-
Ки, жон борича қилсам неча кўшиш.

Замоне хизматингдин чекмайин бош,
Қилай жаҳд ила хизмат расмини фош.

Бу ишдин бандалар озод ўлурлар,
Иноят ёрлиғдин шод ўлурлар.

Бўлурлар яхши хизмат айлабон шод,
Вале саркашлик этган бўлмас озод».

Зулайхо деди: «К-эй фархунда гавҳар,
Эрурман бандадан олингда камтар.

Манга ҳар мушкул иш гар бўлса пайдо,
Онинг учун неча банда муҳайё.

Ул иш яхши эмаским безарурат,
Санго қилмоқ алар турганда хизмат.

Оёқнинг хизмати йўл юрмак-ўқдур,
Вале қилмоқ ул ишни кўзга йўқдур.

Оёқ ўрнига кўзни йўлга ночор,
Агар қўйсанг топар олина озор».

Чу Юсуф бўйла сўз ондин эшитти,
Жавобин бу сифат омода этти-

Ки: «Гар эрсанг менинг ишқимда содиқ,
Менинг мақсудима иш қил мувофиқ.

Чу мақсудим менинг хизмат эрур бас,
Хилофи дўстлиғнинг расми эрмас.

Бировким мубталон дўст бўлғай,
Ризоси ҳам ризои дўст бўлғай,

Ризосин ташлагон истаб ризосин,
Ризоси бирла ўпгай хоки посин».

Деди ул ваҳддин Юсуф бу сўзни-
Ки, суҳбат бандидин қутқаргай ўзни.

Кўруб суҳбатда бими фитнау шўр,
Бориб хизматга қилгай ўзни маҳжур.

Хуш ул момуқки уйдин қочгай ул теъ,
Чу йўқтур тоқати айларга истез.

зулайхонинг юсуфни боғ сайрига ииворгани ва
онинг асвовин омода қилгани

Сафоафзон бўстони ҳикоят,
Очар бу навъ аз ёре ривоят.

Ки, чун Юсуф қилиб лаълин шакарбор,
Зулайхога бу сўзни қилди такрор.

Зулайхога бор эрди бир ажиб боғ-
Ки, ондин эрди жаннат кўксига доғ.

Чекилган эрди атрофида девор,
Онингдекким гул атрофида паргор.

Шажарлар қўл киби ҳар ён очиб шох,
Чекиб огушига бир-бирни густох.

Чинор илғин бўлуб қучмоқға мойил,
Қилибдур сарв бўйнига ҳамойил.

Гул айлаб гунчадин рангин имори,
Бошида норванлар чатрдори.

Чаман норанжбунга саҳни майдон,
Бўлуб норанж шохи гўю чавгон.

Хамул майдон аро беваҳму офат,
Урубдур барчадин гўйи латофат.

Чекиб раъно қадияни нахли хурмо,
Бўлуб ҳар шохи онинг чархфарсо.

Бўлуб ҳалвоситон ҳар хўша ондин,
Олиб ҳам хаста жонлар тўша ондин.

Нечукким доялар пистони анжир,
Бериб тифли чаманга ширадин шир.

Вале ҳуснида нури меҳр рахшон,
Бўлуб ёшил мушаббақдин фурузон.

Кўшулуб бир-бирига меҳру соя,
Бериб ерга зару мушк ила моя.

Дамо-дам тебратурдин нур ила гул,
Дафи гулга бўлуб заррин жаложил.

Жаложилдин анодил нағмапардоз,
Солиб фирузагун кох узра овоз.

Фазоси боғни пок этгани хўб,
Чекибдур соя ҳар шохи жорўб.

Бўлуо тифроғи яксар лавҳи таълим,
Хатидур сабза, жўлар жадвали сийм.

Боқиб ул лавҳ узра хурдадонлар,
Бўлуб ҳақ қудратидин рамзхонлар.

Гули сурхи саро-сар нозпарвар,
Қилиб кўрган кишини зору музтар.

Сабо жаъди бинафшага бериб тоб,
Қилиб сунбул сочи тобини ноёб.

Бўлуб райҳон суман бирла ҳамогуш,
Ер ўлмиш сабзалардин парниёнпўш.

Ҳамул боғ ичра мрамардин саро-сар,
Тузалган икки ҳавз андоқки кавсар:

Бириси ғарбию, бириси шарқи,
Баайни икки кўз, йўқ ҳеч фарқи.

Не онда тешадин захми тароше,
Не онда аррадин зарби хароше.

Не онда банд пайдо, на пайванд,
Бўлиб банд онда юз фикри хирадманд.

Назар қилгон киши айлаб тафаккур,
Они пайвандсиз айлар тасаввур.

Бириси шир ила бўлгон лабо-лаб,
Тўла бири шакардин рўз ила шаб.

Зулайхо ҳар қачон гар бўлса дилтанг,
Қилур эрди ҳамул жонибга оҳанг.

Гар истар эрса ул моҳи фалакмаҳд,
Ичар эрди олондин шир ила шаҳд.

Ики ҳавз ўртасида қурди бир тахт,
Мақом айларга Юсуф ўйлаким бахт.

Чу суҳбат майлидин кўнглин кўторди,
Ҳамул боғ ичра хизматга йиборди.

Бориб боғ ичра тузди достоне-
Ки, хуш богею фаррух боғбоне.

Гар ўлса жаннатосо боғу-бўстон,
Муносиб боғбони ҳуру ризвон...

Неча зебо канизи ҳурпайкар,
Ҳама дўшизау покиза гавҳар.

Нечукким сарв қойим қилди онда,
Кеча-кундуз мулозим қилди онда.

Деди Юсуфга: «Эй ман поймолинг,
Бу бутларни сенинг қилдим ҳалолинг.

Ҳаром ўлсам гар оллингда санго мен,
Ғамингдин талхкому бенавомен.

Назар бу хўблар ҳуснига солғил,
Булардин хоҳишингча комин олғил.

Ки бу айём айёми жуволинг,
Эрур вақти нишоту комронлиг».

Канизакларга доғи деди бисёр,
Ки: «Эй маҳпоралар зинҳор, зинҳор.

Ки, Юсуф олаида хизмат қилинглар,
Жафосини онинг роҳат билинглар.

Талаб қилса, қачон сиздин агар жон,
Беринглар жонингизни шоду хандон.

Неким ҳукм этса ондин шод ўлуинглар,
Тамоми ҳукмига мунқод ўлуинглар.

Гар ўлса қайсингиздин баҳрабардор,
Мани ул айласун аввал хабардор».

Бўлуб гоятдин афзун ношикеб ул,
Бу янглиғ айлади фикри фиреб ул.

Ки, тушса ҳар бири онинг писанди,
Ҳамул бўлгон чоғида уйқу банди.

Узи ётиб онинг ўрнида пинҳон,
Раво қилгай муроду мақсуди жон.

Ниҳоли саркашидин мева терғой,
Ўғурлиқ расмин айлаб шева терғой.

Чу Юсуфга бериб тахт узра ором,
Фидо жон нақдин этти улчаким ком.

Канизаклар қошида қилди қоим-
Ки, хизмат айлагайлар анга доим.

Қўюб ёр оллида жону дилини,
Бориб қилди мақом ўз манзилини.

Хуш ул ошиқ топиб фармони маъшуқ,
Анга хушроқдурур ҳижрони маъшуқ.

Тутуб маъшуқ амрини зарури,
Қилиб ҳижрон балосига сабури.

Чу армас васли дилбар рои дилбар,
Онингдек васлдиндур ҳажр беҳтар.

КЕЧА БУЛУБ КАНИЗЛАР УЗ ЖАМОЛЛАРИНИ ЮСУФГА,
АРЗА ҚИЛГОНЛАРИ, ТОКИМ ЮСУФ АЛАРИНИНГ
ҲАЙСИГА МОЙИД БУЛСА, РАҒВАТ ҚИЛГОН

Кеча ким бўлди олам зулмагомез,
Бўлуб гардун арўси ишваангез.

Сурайёдин қулоқга ости инжу,
Қамардин ҳам қўлига олди кўзгу.

Канизаклар қилдиб юз жилвау ноз,
Бўлуб минг ҳийла бирла ишвапардоз.

Ҳама саф чекти Юсуф хизматида,
Хадам ул навъки шаҳ ҳазратида.

Бирисининг лаби бўлди шақаррез-
Ки, коминг айла мандин шаққаромез.

Эрур бошдан-аёқим тунги шаққар,
Етур шаққарга лаъли руҳпарвар.

Бирининг гамзаси қилди ишорат-
Ки, ёй васфингда қосирдур иборат.

Мақоминг айлагум чашми жаҳонбин,
Келиб онда ўтурғил мардумойин.

Бири кўргузди сарви парниёнпўш-
Ки, бу сарв ила бу тун бўл ҳамоғўш.

Сурури ишрат узра шод ётғил,
Қучуб бу сарвни озод ётғил...

Бири зулфига солиб ҳалқан банд-
Ки, менман бесарупо ҳалқа монанд.

Юзумга васл базми эшигин оч,
Паришон қўйма ҳолим ўйлаким соч.

Бири тортиб қўлидин остинин,
Чиқарди соиди лутфофаринин.

Ки, чашми бад санго бўлмасга мойил,
Қўлумни айла бўйнингга ҳамоийил.

Бириси белига боғлаб камар ҳам,
Назокат бирла бўлди жилвагар ҳам.

Белимга, яъни илкингни камар қил,
Таним жон роҳатидин баҳравар қил.

Бу янглиғ ҳар бири кўргузди рағбат-
Ки, Юсуф бирла тузгай базми ишрат.

Ва лекин Юсуф эрди ҳусн боғи,
Бор эрди ул гияҳлардин фароғи.

Алар эрди саро-сар мақру дoston ,
Эмас эрди ичию тоши яксон.

Аларга йўқ эди Юсуфда рағбат,
Магар ул хайлға қилғай ҳидоят...

Чу Юсуф ул тун ичра то саҳаргоҳ,
Дебон ваъз этти гофилларни огоҳ.

Ҳама айлаб онинг мадҳу саносин,
Итоат бирла қилдилар дуосин.

Шаҳодат борчасиға қилди талқин,
Бари ул шаҳддин лаб қилди ширин.

Хушо, шаҳдеки, ҳар ким урса бармоқ,
Бўлур ондин йироқроқ шўри офоқ.

Ким ўлса бахти шуму толеи шўр,
Шаҳодат бармоқида бўлғуси кўр.

Қўлидин ул киши қутқорди ўзин-
Ки, ул бармоқдин онинг ўйди кўзин.

Зулайхо субҳ ҳангомида ёлғуз,
Уруб Юсуф сариға шодмон юз....

Деди Юсуфга: «Эй хуршидсиймо,
Дилошўбу, дилорому, дилоро.

Юзунгнинг ранги бу кун тоза бўлмиш,
Жамолу ҳусни беандоза бўлмиш.

На қилдинг кеча бўлдинг бўйла рангин,
Бўлубсен хўблукда ўзга оини?

На ичдинг кеча кўб зебо бўлубсен,
Бори хўблар аро якто бўлубсен?

Ҳамоно нозанинлар суҳбатидин,
Парилар базми айшу ишратидин

Бўлубдур ўзгача ҳусну жамолинг,
Жамол авжи уза етмиш камолинг.

Бале, олғуси мева мевадин ранг,
Олур ҳам яхши чеҳра чеҳрадин ранг».

Бу янглиғ нукталардин урди кўб дам,
Вале бўлмоди Юсуф ҳеч хуррам.

Даҳонин очмади айтурга бир сўз,
Ҳаёдин ер сори тикти ики кўз.

Қилиб ҳаддин фузун шармандалик фош,
Ошоқдин юқориға олмади бош.

Зулайхо чун мунигдек кўрди они-
Ки, солмас кўз онинг сори замоне.

Дилу жониға ҳасрат ўти тушти,
Яна навмидлик доғи егушти.

Бўлуб нокомлиғдин жони зори,
Юз урди кулбаи аҳзони сори.

ЗУЛАЙХОНИНГ ДОЯҒА ТАЗАРРУЪ КўРГУЗУВ ҲИЛА
ИЛТИМОС ҚИЛҒОНИ ТОИНКИ, ЮСУФ МУВОСАЛАТИҒА
САБАБ БУЛҒАЙ

Зулайхоким эди шайдои Юсуф,
Анго чун бўлмади парвои Юсуф.

Бир оқшом кўб бўлуб бесабру тоқат,
Чоқирди дояни кўб айлаб иззат.

Деди: «Эй тан аро тоби тавоним,
Сурури синау ороми жоним,

Агар тандур: еди сандин хўришлар,
В-агар жон, топти сандин парваришлар,

Анодин кўрмадим меҳрингни ҳаргиз,
Эрурмен шафқатинг шукрида ожиз.

На бўлгой меҳрибонлиқга юз урсанг,
Мани бир лаҳза комимга етурсанг.

Бўлай ҳажр илгида ранжур токай,
Висоли ёрдин маҳжур токай?

Чу ёрим бу сифат бегона бўлғай,
На ҳосил гар манга ҳамхона бўлғай.

Агар ошиқдин этса ёр нафрат,
На ҳаз топғай туну кун қилса судбат,

Чу пайванд ўлмас эрса жону дилда,
На суд этгай мулоқот обу гилда?»

Деди доя ангаким: «Эй пармзод,
Даме ҳуру парини айлама ёд.

Санга бермиш жамол ондоқ худованд-
Ки, кўрса бўлғуси Мажнун хирадманд.

Кўруб нақшоши Чин бу суратингни,
Чекар бутхонада гар суратингни.

Ҳама бутлар топиб жон зинда бўлғай,
Кўруб ҳусну жамолинг банда бўлғай.

Юзунг боғ ичра қилсанг ошкора,
Бўлур ошиқ санго ҳам санги хора.

Хиром этсанг агар боғ ичра ҳар ён,
Қуруғ шох айлағай жунбиш намоён.

Агар кўрса сани саҳрода оҳу,
Иўлунига кирпигин айлар еупургу.

Такаллум қилса лаълинг гоҳ-гоҳи,
Бўлур садқанг эшитса муғгу моҳи.

Бу ҳусн ила надин дармондадурсан,
Туну кун гўиё зиндондадурсан?

Қилиб ғамзанг била қошинг ўқу ё,
Нигорингни шикор эт қўйма асло.

Бериб зулфинга тоб они каманд эт,
Оёқини онинг васл ичра банд эт.

Юзунгни кўргузиб қил ийға оғоз,
Они оллингда қил зору сарандоз.

Бериб ҳар дам қадинг нахлига рафтор,
Хиромингга они қилғил гирифтор.

Лабингни хандадин шаккарфишон қил,
Бу шаккардин они шириндахон қил.

Занахдон гўйини айлаб намоён,
Қадин ҳам қил онинг ондоқки чавгон.

Қўюб гулдек юзунгга мушкин хол,
Онинг жониға қўйғил доғ филҳол».

Зулайхо деди: «Эй жонимга қувват,
Даме Юсуфга йўқ ман сори рағбат.

Юзум сори кўзини очмас асло,
Неча оллида бўлсам ишваоро.

Ой ўлсам ҳам манга боқмас йироқдин,
Кун ўлсам ҳам кўзин олмас оёқдин.

Гар ўлсам мардумакдек нур кўзга,
Мани илмас даме ул ҳур кўзга.

Агар қилса манга гоҳи нигоҳе,
Ямон ҳолимни сўрса гоҳ-гоҳе.

Тараҳҳум кўнгли пайдо қилмас асло,
Манинг ҳолимга парво қилмас асло.

Эмас ёлғиз гамим зеболиқидин,
Етиб жонимга бепарволиқидин.

Манга ул дилрабо гар қилса парво,
Қачон бўлғай эдим ман мунча расво.

Яна берди жавобин бўйла доя-
Ки: «Эй ҳуснингдин олғай ҳур моя.

Менинг кўнглумга тушмиш ўйла бир иш-
Ки, ондин мушкилинг топғай кушойиш.

Вале ул вақт ўлур ул иш муяссар-
Ки, юз хирвор берсанг сийм ила зар.

Эрамдек, қилдирурман бир иморат,
Ичига чекдурурман шаклу сурат.

Саросар чеккай устоди ҳунаркўш,
Сенинг шаклингни Юсуфга ҳамоғўш.

Чу Юсуф бир замон анда ўтурса,
Қучогида сани ҳар ерда кўрса.

Кириб кўнгли аро меҳри жамолинг
Бўлуб жони талабгори висолинг.

Чу ҳар ён меҳрибонлиғ қилса жунбиш,
Битар албатта осонлиғ била иш».

Чу доядин эшитти бу ҳикоят,
Анго топшурди ганжи бениҳоят.

Агар харж этса нисфин, йўқса борин,
Қўлига берди онинг ихтиёрин.

ДОЯНИНГ ҚАСР ИМОРАТ ҚИЛГЕНИ ВА ОНДА ЮСУФ ВА
ЗУЛАЙХОННИНГ ЖАМОЛЛАРИНГ ТАСВИРИН
КЎРГЎЗГӨНИНИНГ БАЕНИ

Бу девонни бино қилғуси меъмор,
Хунар бу янглиғ этти сўзда нзҳор.

Ки, чун доя қилиб кўб жаҳд соҳир,
Ажаб устоди моҳир қилди ҳозир.

Муҳандислик била корозмо ул,
Расад қонуни ичра раҳнамо ул.

«Мижастии» эрди ташкилидин осон,
Қилиб ташкили Иқлидусни ҳайрон.

Қўли паргордин гар бўлса холи,
Қилиб паргор ики бармоқни холи.

Агар табъига хат ёзмоқ эса хост,
Анго бемистар ул иш бўлғуси рост.

Зуҳал айвониға айлаб муқарнас,
Анго адно ҳавоза тоқи атлас.

Қўли гар теша сори қилса оҳанг,
Бўлур эрди қўлида мумдек санг.

Агар тарроҳлиқни қилса оғоз,
Қилиб бир дамда юз минг тарҳлар соз.

Неким бор эрса олам боғи ичра,
Кўрар эрди борин тирноғи ичра.

Жаҳон нақшиға гар чекса қаламни,
Қилур эрди ўзи янглиғ рақамни.

Гар этса килки ҳар сурат намоён,
Берур эрди анго ҳам рашҳидин жон.

Агар бир тошға чекса қушни сурат,
Қилур эрди учарға тош суръат.

Буюрди доя то ул чобук устод,
Зарандуда сарое қилди бунёд.

Суфасининг сафойи субҳи иқбол
Ҳар уйининг фазоси ганжи омор.

Фазосида қилилгон фарши зевар,
Саросар анбусу ожу мармар,

Эди ич-ичра етти уй, муҳайё,
Бўлуб ҳар бири зийнат ичра якто.

Аларнинг ҳар бирида эрди бир ранг,
Томошасида ҳайрон аҳли фарҳанг.

Етинчи уй етинчи чарх монанд,
Тамоми рангу нақш онда эди банд.

Сутуни фарқи онинг барча зардин,
Чекилган шакли турлук жонвардин.

Сутунлар остида бўлган мусаввар,
Физоли нофи тўлғон мушки азфар.

Тўла сахни онинг товуси заррин,
Пару боли саросар хуб рангин.

Шажарлар бош чекиб ҳар сори онда-
Ки, мислин кўрмайин ҳеч ким жаҳонда.

Кумушдин барчасига нозанин соқ,
Бўлуб зар-шохау фируза — авроқ.

Бўлуб ҳар шохаси устида тайёр,
Зумуррад бол қуш ҳам лаъли минқор.

Ажаб зебо шажарлар сабзу хуррам,
Дами боди хазондин кўрмаган хам.

Халойиқга бўлуб барча қуши ром,
Кеча-хундуз тутуб бир ерда ором.

Ҳамул уйда мусаввар қилди ҳар жо,
Мисоли Юсуфу нақши Зулайхо.

Утургой ўйлаким машуқу ошиқ,
Дилу жон бирла бир-бирга муониқ.

Қўлини ул мунинг бўйнига солиб,
Бу онинг лабларидин бўса олиб.

Анга келса тамошо аҳли қоршу,
Даҳонидин оқар ҳасрат била сув.

Эди сақфи онинг гўё спехре-
Ки, ҳар жойида тобон моҳу меҳре.

На моҳу меҳрим, мавжи сафодин.
Чиқармишлар бошини бир яқодин.

Назарга кўргузуб ҳар сори девор,
Баҳор айёми янглиғ тоза гулзор.

Чиқиб бир ерда бир гулдин ики шох,
Иков ҳам чирмашиб бир-бирга густох.

Ики гул фаршида ҳар ён очилгон,
Вале пайванд бир-бирга қилилгон.

Йўқ эрди онда алқисса саропой,
Мусаввар бўлмоғон ер ул ики ой.

Киши онда кўзин гар очса ҳар ён,
Алар шакли бўлуб аввал намоён.

Ул уй бўлди чу бу янглиғ муҳайё,
Бўлуб Юсуфга кўб шавқи Зулайхо.

Агар кирса ул уйга неча навбат,
Анго ортар эди шавқи муҳаббат.

Бале, чун кўрса ошиқ нақши жонон,
Анго бўлғай хати шавқи намоён.

Ўқуб ул хатни ўти тоза бўлғай,
Асири доғи беандоза бўлғай.

ЗУЛАЙХОНИНГ УЛ ҚАСРГА ЮСУФНИ ЧАҚИРГОНИ ВА
ВИСОЛИНИ АНДА МУТОЛИБА ҚИЛГОНИ

Тамом этти чу уй таъмирин устод.
Зулайхо ондин ўлди хурраму шод.

Тўшаб ул уй аро қолини дебо,
Қуруб даврида заррин тахти зебо.

Гуҳар қандилларини ости ҳар ён,
Қилиб атри учун ҳам жамъ райҳон.

На даркор ўлса ҳозир қилди онда.
Эрам файзини зоҳир қилди онда.

Зулайхоға алар эрди керакмас,
Ҳамул уй ичра илло Юсуфу бас.

Бале, жаннат аро йўқ эрса жонон,
Бўлур ошиқ кўзига тира зиндон.

Чақирмоқ истади Юсуфни онда,
Бериб ер маснад узра, балки жонда.

Узин хилватда васлиға етургай,
Фазои мақсадиға рахш сургай.

Лаби жонпарваридин комин олғай,
Сари зулфин тутуб оромин олғай.

Ва лекин қилғали Юсуфни мойил,
Бурун ўз зийнати қилди комил.

Осиб бошдин-оёқға дурру гавҳар,
Жамолига етурди зебу зевар.

Агар гул гулшан ичра хўброқдур,
Вале шабнам била марғуброқдур.

Гули наззора бирла тоза қилди,
Латофатни баланд овоза қилди.

Қошиға вўсма бирла берди зийнат,
Ҳилоли ийдга еткурди хижлат.

Солиб чинларни зулфи анбаринга,
Тугунлар солди ҳар ён мушки Чинга.

Очиб сунбул киби сочин қафодин,
Паришон этти зулматни сафодин.

Чекиб шаҳдо кўзига сурман нез,
Дилу жой горағини қилди оғоз.

Кўюб юзига анбардин неча хол-
Ки, дегай дилбарига сурати ҳол.

Ки, рухсоринг юзумга ўт солибдур,
Сипанди жону дил анда қолибдур.

Юзига нилдин хат тўртибон шод,
Қилиб Мисри жамолин ондин обод.

Демагил хатти нили чекти ул моҳ-
Ки, миледур бўлурға кўр бадхоҳ.

Ва ё машшотаға раъша етушти,
Кўлидин сурма мили онда тушти.

Бериб икки қўлида панжани ранг-
Ки, қилғай ҳар кўнгул чекмакка оҳанг.

Кафида қилди неча нақш изҳор-
Ки, киргузгай қўлиға хотири ёр.

Бериб мушкин ҳилоли қошга оро,
Ниқоб остида этти ошкоро.

Ки, то давлат спехридин ҳилоли,
Нишон бергай анга ийди висоли.

Узори узра осиб гўшвора,
Қирон этдурди ул моҳу ситора.

Қадиға ўйлаким гунча саросар,
Кийиб қат-қат либосин тозау тар.

Мураттаб қилди танга пираҳанни,
Қилиб гул маскани жайби суманни.

Тутуб гулнинг либоси ёсаминда,
Суман — жайбидау гул — остинда.

Киши кўрмас эди гар келса қаршу,
Бажуз гул устига тушгай сузук сув.

Ажаб сув онда тушмиш субҳ ила шом,
Ики болиқ ики соиддин ором.

Ул иккига бериб дастина равнақ,
Ики болиқ эрур зардин мутавақ.

Ики рухсори соиднинг гувоҳи-
Ки, тутгай ҳусни маҳдин то ба моҳи.

Тани чун пираҳан кийди саропо,
Анго дебои чиндин берди оро.

Кўюб ҳам боши узра хисрав ойин,
Фурўзон тожи гавҳардори заррин.

Қилиб яксар муассасъ жайбу домон,
Бўлур эрди ул уй ичра хиромон.

Олиб илгига жавҳардор кўзгу,
Тутар эрди ани юзига ўтру.

Чу юзи аксини кўрди муқобил,
Узи нақди иёрин топти комил.

Кўруб ўз нақдини чун соф бисёр,
Онинг учун талаб қилди харидор.

Киши Юсуф қошига қилди ирсол-
Ки, келсун бу маконга қилмай эҳмол.

Етушти ногаҳон андоқки моҳе,
Аторуд ҳашмату хуршиджоҳе.

Камоли ҳусн бирла ғайрати ҳур,
Жабину талъати нуран ало нур.

Онинг ҳар ламъасига меҳри рахшон,
Бўла олмай хижилдур, доғи ҳайрон.

Анго чунким Зулайхо кўзи тушти,
Дилу жониға шавқ ўти етушти.

Тутиб илгин деди: «Эй поксират,
Чароғи дийдаи аҳли басират.

Худо ҳаққи, на яхши бандадурсан,
Ато лутфиға арзандадурсан.

Сенинг яхшилиқингға фахр этарман,
Кўруб хулқингни комимға етарман.

Кел ушбу кун бўлай то ҳақшуносинг,
Замоне айлайин шукри сипосинг.

Анингдек лутф ётиб айлай сани шод.
Ки, то ҳашр айласуилар халқ ани ёд».

Бу афсунларда айлаб саъйи акмал,
Бурунги уй аро киргузди аввал.

Уй ичра киргач ул яктон олам,
Эшикка урди қуфлу қилди маҳкам.

Чу боғланди эшик, очти лабини,
Аён айларга кўнгли матлабини.

Бурун дедик: «Эй мақсуди жоним,
Тани зорим аро руҳи равоним,

Хаёлингги тушимда айлаб ўтру,
Қочирдинг ёшлигимдин кўздин уйқу.

Мани шавқинг аро девона қилдинг,
Ғаму меҳнат била ҳамхона қилдинг.

Топа олмай сани девона бўлдум,
Бу кишварга тушуб овора бўлдум.

Чекибман беҳисоб оворалиқлар,
Иложин топмайин бечоралиқлар.

Бу кунким кўрмишам гулдек юзунгни,
Эшитмак истарам дурдек сўзунгни.

Мани шод айладинг гулдек очиб юз,
Етур мақсудима деб эмди бир сўз».

Жавобин берди Юсуф сарфиканда-
Ки: «Эй мандек санго юз шоҳ банда,

Мани ғам бандидин озод қилғил,
Дили андуҳгиним шод қилғил.

Санинг бирла бу уй ичра ўтурмоқ,
Манга бордур ўзимга тиг урмоқ.

Эурсан шуълау, ман — пунбаи хушк,
Эурсан сарсару, ман — нофай мушк.

Нечук пунба бўлур ўтга муқобил,
Нечук нофа бўлур сарсарга мойи!»

Ҳамул сўзга қулоқ солмай Зулайхо,
Яна бир уй аро киргузди танҳо.

Эшикини онинг ҳам илди маҳкам,
Паришон этти Юсуф кўнглини гам.

Зулайхо ҳам яна бўлди фусунсоз,
Аён этти бу сўз бирла ниҳон роз-

Ки: «Эй мақсуди жон, нохуш недин сен?
Бошим хоки раҳинг саркаш недин сен?»

Сани истаб ўзум меҳнатга солдим,
Бериб барча хазойин сотгун олдим.

Бу ният бирлаким, ёнимда бўлсанг,
Буюрсам ҳарна — фармонимда бўлсанг.

Недин тоат йўлига кирмагунг туз,
Хилофим сори доим ургосен юз».

Деди Юсуф: «Гунаҳга бўлса фармон,
Анго қилмоқ итоат келди исён.

Ҳар ишким наҳъин қилмишдур худованд,
Ани гар банда қилса, бўлгуси банд.

Қўлумни урмоғум ул ишга асло,
Ўлум келса доғи борман муҳайё».

Ул уй ичра қилиб бу сўзни кўтоҳ,
Яна бир уйни қилдилар ватангоҳ.

Анго доғи Зулайхо қулф урди.
Тилин кўб қиссалар сори эвурди.

Бу дастур ила айтиб кўб фасона,
Они элтар эди хона-бахона.

Деди ҳар навъ қисса ҳар бирида,
Суруб бир ўзга нукта ҳар бирида.

Бўлуб олтинчи уйга ҳам хироми,
Ҳам онда бўлмади маҳсул коми.

Еттинчи уй ичида айлаб ором,
Умид этти топорни ёрдин ком.

Бале, йўқтур бу йўлнинг ноумеди-
Ки, бордур ҳар сияҳнинг бир сафеди.

Умидинг боғланур гар юз эшиқдин,
Онинг сарриштасин солма илиқдин.

Яна ўзга эшик қоқғилки ногоҳ,
Очилғай юзунга мақсад сари роҳ.

ЗУЛАЙХО ЮСУФНИ ЕТТИНЧИ САРОЙГА КИРГУЗГАНИ ВА
МАҚСУДГА ЕТУШМАҚДА САБИИ ВОЛИҒ ҚИЛГАНИ ВА
ЮСУФ ҚОЧИВ ЗУЛАЙХО ҲАСРАТДА ҚОЛГАНИ

Бу уй аҳволидин бўлгон суҳансоз,
Чиқорур пардадин бу навъ овоз.

Ки, чун Юсуф еттинчи уйга кирди,
Зулайхо тортиб афгонлар дер эрди-

Ки: «Эй Юсуф, юзумга қўй қадамни,
Мунаввар айла бу равшан ҳарамни».

Чу Юсуфга ул уй бўлди нишиман,
Анго урди Зулайхо қуфли оҳан.

Ичи ағёрдин маҳфузу холи,
Йироқ офотдин эрди ҳаволи.

Эшики боғланиб оқу қарога,
Ҳама безонаға, ҳам ошноға.

Бўлуб онда иков, ўзга киши йўқ,
Асас ё шаҳнанинг онда иши йўқ.

Чекиб маъшуқ юзига пардаи ноз,
Бўлуб ошиқ суруди шавқпардоз.

Ҳавас якрони ҳар ён гармжавлон,
Тамаъ жони ҳавас ўтига сўзон.

Зулайхо ёр шавқи жомидин маст,
Бўлуб дилдери бирла даст бар даст.

Чучук сўзлар анго айтиб равони,
Музайян тахт уза миндурди они.

Ҳамул тахт узра ҳам етиурди ўзни,
Тўқуб ашқин анго деди бу сўзни

Ки: «Эй гулрух, назар қилғил юзумга,
Тараҳҳум бирла боқ гирён кўзумга.

Мани кўрса агар хуршид ногоҳ,
Юзумдин касб этар нур ўйлаким моҳ.

Мани токай кўярсан меҳнат ичра,
Етурмай базми айшу роҳат ичра?!»

Қилур эрди бу янглиғ дардин изҳор,
Кўюб шавқ ўтига бисёр-бисёр.

Вале Юсуф онинг боқмай юзига,
Эгиб бошин боқар эрди изига.

Боқиб фарш устига кўрди саросар,
Ўзи бирла Зулайхони мусаввар.

Эрур бир-бириси бирла ҳамоғўш,
Бўлуб сийна-басийна, дўш-бардўш.

Юзин ондин яна бир ён эвурди,
Ҳамул сувратни онда доғи кўрди.

Дару деворға кўз солди яқсар,
Кўрунди кўзига ул икки пайкар.

Қароди юқори тортиб хижолат,
Кўрунди сақф аро ул икки сурат.

Зулайхо жонибига бўлди мойил,
Юзига кўзини айлаб муқобил.

Зулайхо бўлди ондин тоза уммид-
Ки, солғай төб анго тобанда хуршид.

Қилиб олаида онинг эорангаар,
Кўзю кўнглида кунборангаар.

Деди: «Эй ёр, жоминни раво қил,
Висолинг бирла дардинга даво қил.

Эрурман ташнау, ёби равон — сан,
Эрурман хастау жисминга жон — сан.

Ғамингдин ўйлабон, эй ганжи ноёб-
Ки, бўлғай хаста — бежон, ташна — беоб.

Неча йил сенсизин бетоб эрдим,
Тушу кун бекуду беҳоб эрдим.

Мани мундин фузун бетоб кўйма,
Мунингдек беҳўру, беҳоб кўйна.

Берурман ул худодин санга савганд-
Ки, уладур барча оламга худованд.

Сани ҳусн ичра айлабдур жаҳонгир,
Қилибдур нурдин жисмингдин тахмир.

Юзунг меҳрини айлаб матлаи нур,
Жаҳон аҳлини ондин қилди маэрур,

Кўзунг заҳрини марғосор қилад,
Қадинг сарвини кушрафтор қилад.

Қошинг ёсига берди шакаи меҳроб.
Сочинг торини қилад мисли қулоб.

Ики наргис кўзунгдин қилди жоду,
Хасанда кўзумдин олди уйқу.

Дилоро айлади мўйи миёнинг.
Дилосо айлади шакали даҳонинг.

Мани айлаб жамолинг шавқидин зор,
Фироқингда кўзумини қилад кунбор.

Жамолингдин кўзум мақрум қилди,
Кунгулин ҳажр аро мағмум қилди.

Ғаминг ичра адам қилди вужудим,
Паришон айлади буду набудим.

Мунигдек қодир халлоқ ҳаққи,
Бу янглиғ мавжуди офоқ ҳаққи-

Ки, ман бечоранинг ҳолиға раҳм эт,
Қилиб лутфу муруват, додима ет.

Неча йил бўлдиким, доғинг эрурман,
Хазон кўрган қуруғ боғинг эрурман.

Бу кун лутф эт, давои доғим ўлғил,
Даме равноқфизои боғим ўлғил.

Танимни ожиз этмиш қаҳти ҳижрон,
Висолинг хонидин бер луқман жон.

Санга эй нахл, хурмо, манго — шир,
Фаровон келди, қилма ҳеч тақсир.

Манга ушбу наамдин қути жон бер,
Бу қаҳт ичра оч ўлмакдин амон бер».

Деди Юсуф жавобин: «К-эй паризод-
Ки, мислинг олам аҳли бермамиш ёд.

Мани бу кун мунунгдек тутмоғил танг,
Етурма исматим кўзгусиға занг.

Бу дам олада айлаб доманимни,
Итурма шаҳват ўтиға танимни.

Ҳамул бечунки чунлар холиқидур,
Бори зируҳларнинг розиқидур.

Камоли баҳридин гардун жаноби,
Жамоли нуридин хуршид тоби.

Ҳамул пок элки мандурман алардин,
Бу янглиғ поктадурман алардин.

Алардин софу тобон гавҳаримдур,
Алардин поку рахшон ахтаримдур.

Бу маэкурот ҳаққу ҳурматидин,
Бу маэкурот шаъну иззатидин-

Ки, гар бу кун қўлунг мандин кўтарсанг,
Мани бу тангнодин гар қутарсанг,

Кўрарсан тез мандин комронлиғ,
Висолим базми ичра шодмонлиғ.

Ичиб нўши лабимни ком топғунг,
Қадим сарвин қучуб ором топғунг.

Мурод этмакда ҳосил қилма таъжил,
Неча кун қил қарору сабр таҳсил.

Ҳироқ ўлса чу коми неқфаржом,
Евуқдин яхшиким бўлғай баданжом».

Зулайхо деди: «Ташна бўлса асру,
Киши тоқат қилурму ичмайин сув.

Лабимга етти бу дам шавқдин жон,
Манга сабр айламак эмди на имкон?!

Кўнгулга қайда ондоқ сабру тоқат-
Ки, қўйғайман кейин бу ишда фурсат.

Бу ишга моненинг недур, дегил сен,
Мани ондин даме огоҳ қил сен».

Деди: «Монеънинг иккидур ҳисоби,
Азизу тангрининг қаҳру итоби.

Азиз ар бўлса бу исендин огоҳ,
Менинг шаънимда бўлғай ўйла кинқоҳ».

Ки, тортиб бошим узра тиғи хунрез,
Чиқарғай умр қасридин мани тез.

Зиҳи хижлатки чун рўзи қиёмат,
Зино аҳли уза тушгай изомат.

Езилғой ул жафоғарлар жазоси,
Бўлуб мандин хатишинг ибтидоси».

Зулайхо деди: «Ондин қилмағил бим-
Ки, базм ичра қилиб олида таъзим.

Берурмен бодаеким то қиёмат,
Қилур сармастликдин истиқомат,

Худо васфида дерсенким, карим ул,
Гуноҳ аҳлиғадур доим раҳим ул.

Менинг қасрим аро борду дафина,
Жавоҳирдин тўла юз минг хазина.

Фидо қилғум тилаб афви гуноҳинг-
Ки, то бўлғай худодин узроҳинг».

Деди Юсуф: «Эмон аҳли жафо ман-
Ки, кўргайман газанд элга раво ман.

Хусусан ул Азизиғаки, иззат —
Манга қилди, қилурға аҳли давлат.

Худойимким жаҳоннинг холиқидур,
Қачон ришват олурнинг лойиқидур.

Берурда жон чу музд олмас кишидин,
Қачон музд олғуси омирзишидин».

Зулайхо деди: «Эй шоҳи накўбахт,
Санга бўлсун муяссар тож ила тахт.

Мани қилдинг ғам ўқиға нишона,
Баҳона устига айлаб баҳона.

Баҳона кажлику ҳам костлиғдур,
Саросар ҳийлау норостлиғдур.

Маозаллоҳки, ман каж йўлга кетсам,
Яна бу ҳийлани сандин эшитсам!³

Менинг жону танимдин кетти ором,
Агар хоҳи-нахоҳи бер манга ком.

Бу сўзлар бирла кунни айладинг кеч,
Менинг комимни ҳосил қилмадинг ҳеч.

Кел эмди тарк этиб мундоқ жарожот,
Ерингдин турки, фит таъхир офот.⁴

Ҳазин жонимға шавқинг ўти тушти,
Ениб кул бўлғали жисмим етушти.

Манга бу дуду ўт қайда қилур суд,
Санго таъсир қилмас бу ўту дуд.

Бу ўтдин дуддек йўқ манда тобе,
Етурсун эмди бу оташға обе».

Тамом этгач Зулайхо бу сифат роз,
Яна Юсуф тааллул қилди оғоз.

Зулайхо деди: «К-эй ибрий иборат,
Сўз ила айладинг вақтимни горат.

Агар рад айласанг эмди сўзимни,
Гумонсиз ўлтурурман ўз-ўзимни.

Қўлунгни бўйнума солғил равони,
Кесорман йўқса ханжар бирла они.

Қилурмен тиг бирла қасди жоним,
Тушар ҳоло сенинг бўйнунигға қоним.

Бу лаҳза чок-чок этгум танимни,
Бўярмен қонға оқ пироханимни.

Берурман жисмима жондин жудолиғ,
Топарман ҳожатингдин-ўқ раҳолиғ.

Бўлуб мақбулинг ўлса масканим хок,
Санга боргуси бу жони ҳаваснок».

Бу сўзни деб кўтарди зери бистар,
Чиқарди остидин бурранда ханжар.

Ғам ўти ичра печутоб урди,
Они ҳалқига сув янглиғ етурди.

Чу Юсуф кўрди они турди ботроқ,
Тутуб илгини онинг деди мундоқ-

Ки: «Бир дам тутгил ором, эй Зулайхо,
Бу ишга қилма иқдом, эй Зулайхо,

Ки мандин еткосен комингга охир,
Висолим бирла оромингга охир».

Зулайхоким эди сўзи ниҳонлиғ,
Кўруб Юсуфдин, ушбу меҳрибонлиғ.

Гумон этдики, комин бергусидур,
Қўлига васли жомин бергусидур.

Қўлидин қўйди ханжарни равони,
Аён айлаб неча нозу адони.

Белини қучтию, лаълини сўрди,
Еруқ кўксини кўксига етурди.

Ҳадаф жонин қилиб ўқи париға,
Садаф жисмини этти гавҳариға.

Вале ўқ отмади Юсуф ҳадафга,
Гуҳарни қилмади восил садафга.

Тилар эрди анго дур тешмақ олмос,
Тутар эрди ва лекин ҳимматин пос.

Тақозойи Зулайхо гарму, Юсуф —
Қилур эрди тааллул ҳам таваққуф.

Урар эрди қўлин ичқурга ул дам,
Гар очса бир тугун икки тугуб ҳам.

Назар уй кунжига ногаҳ етурди,
Чекилган онда заркаш парда кўрди.

Савол эттики: «Ул нечун бутулмиш,
Ичида кимса онинг сокип ўлмиш?»

Деди улким: «Мен онинг бандасиман,
Парастииш бирла сарафкандасиман.

Бутедурким тани — зар, кўзи — гавҳар,
Ичи тўлгон саросар мушки азфар.

Анго изҳор этиб доим итоат,
Қилурман оллида тун-кун ибодат.

Бу парда ичра қилдим жойгоҳин-
Ки, то ман сориға солиб нигоҳин.

Баногоҳ кўрмасун бединлиқимни,
Бу янглиғ ишда беойинлиқимни».

Эшитгач Юсуф они қилди фарёд-
Ки: «Оллингга қўлунгдин айларам дол.

Улукнинг кўзидин сен қилғосен шарм,
Эрур ондин санинг кўнглунгда озарм.

На янглиғ кўрқмайин ман нотавоно,
Худодин ким эрур доноу бино?»

Добон бу сўз еридин турди сачроб,
Хижолатдин танида печ ила тоб.

Алифни лом алифдин чекти ул дам,
Қуторди шамъни дукорддин ҳам.

Қочарга тошга чун оҳанг қилди,
Қаю эшиккаким етти очилди.

Таважжўсин они кўргач намоён,
Учуб бир сори қуфлу, парда бир ён.

Анга бормоқ била қилмай ишорат,
Эди гўё калиди боби нусрат.

Зулайхо чуст ўлуб кейинга тушти.
Анга охирғи эшикда етушти.

Тутуб чекти ўзига доманини,
Кейиндин йиртди пиरोҳанини.

Чиқиб онинг қўлидин қочти чолок,
Очилгонга бу янглиғ пираҳан чок.

Зулайхо бу фароматдин яқосин —
Қилиб юз пора, тутти ўз азосин.

Кўзидин оқизиб дарё киби қон,
Деди кўкка чекиб фарёду афгон-

Ки: «Вовайло, бўлуб накбат қариним,
Чиқиб кетти уюмдин нозаниним.

Дариг, ул сайд домим таркин этти,
Дариг ул, шаҳд комим таркин этти.

Азимат қилди бир кун анкабуте-
Ки, қилғой ўзига таҳсил қуте.

Кўруб бир ерда шаҳбозин ўтурғон,
Ўзин шаҳларнинг илгидин учурғон.

Они чўлғорга торин қилди оғоз-
Ки, то қилғай анго ул манъи парвоз.

Чиқориб саъй ила ҳар дам лубин,
Тамом этти анго чўлғаб танобин.

Чу шаҳбоз истади учмоқ баякбор,
Онинг илгида қолмай жуз узук тор.

Ман андоқ анкабути хордурман,
Бериб қўлдин шикорим зордурман.

Узулди чанги ҳасрат бирла торим,
Умидимнинг қуши бўлмай шикорим.

Бори ишдин эрур торим узулган,
Бир иш қолмади илгимда тузулган.»

ЮСУФНИНГ ОЛДИГА УЛ УИ ТОШИДА АЗИЗ ЙУЛУҚҒОНИ
ВА ЮСУФ УЛ СИРНИ ПИНҲОН ТУТҒОНИ ВА ЗУЛАЙХО
ОШКОР ҚИЛҒОНИ

Қалам мундоқ қўёр иш сўз сорига-
Ки, Юсуф чиқғоч уйдин тошқорига —

Азиз олдиға учради баногоҳ,
Яна махсус маҳрам бирла ҳамроҳ.

Ниҳоятсиз паришон кўрди они,
Сабаб не эрканин сўрди равони.

Адаб бирла жавобин қилди ҳозир,
Ва лекин қилмади ул сирни зоҳир.

Азиз илгин тутуб айлаб мурувват,
Ки рарга ичкари кўргузди суръат.

Аларни кўрди чун ҳамроҳ Зулайхо,
Гумон эттики, сирри бўлмиш ифшо.

Гумон бирла чиқориб қотиг овоз,
Азиз олдиға изҳор айлади роз-

Ки: «Эй одил, онинг недур сазоси-
Ки, аҳлингга санинг етгай жафоси.

Тутуб олдиға беандишаликни,
Аён этгай хиёнатпешаликни.»

Анго деди Азиз: «Эй ганжи иззат,
Дегил, ким айлаган бўлса хиёнат?»

Деди: «Бу бандаи ибрийки, эй ёр,
Анинг шаънида лутфинг келди бисёр.

Ётиб бу уйда роҳат қилмиш эрдим,
Кўнгулдин рафъи меҳнат қилмиш эрдим.

Етушти ўғридек болиним узра,
Сунуб қўл хирмани насриним узра.

Хаёли улки, ман гофилману ул —
Ниҳон топгай гулистоним аро йўл.

Ҳам ўлмай боғбон изниға муҳтож,
Суманни горат этгай, гулни — торож.

Кўлин еткурди чун ул нохирадманд-
Ки, то очгай висолим ганжидин банд.

Ман ул дам уйқудин бедор бўлдум,
Ўзумга келдиму, ҳушёр бўлдум.

Тавахҳум қилди бу бедорлиғдин —
Гурезон бўлди хизматкорлиғдин.

Эшиклар бандини зўр айлаб очти,
Бўлуб мендин ҳаросон тошқа қочти.

Ковуб ҳам ман они қўб суръат эттим,
Изидин чиқмойин ташқари еттим.

Этокдин тутдим ул дам чусту чолок-
Ки, тушти кўнглакига гул киби чок.

Очиб пирохани чоки даҳонин,
Қилур равшан сўзим сидқи баёнин.

Ани қил эмди қаҳр айлаб фаровон,
Неча кун мубталои банди зиндон.

Ва ёхуд жисмига неча таёқ ур,
Дилу жониға қотиг дард еткур-

Ки, бу ранжи гарон остида қолсун,
Кўруб они халойиқ ибрат олсун».

Азиз ондин эшитгач ушбу сўзни,
Нечукким барқи сўзон қилди ўзни.

Бориб жони дилидин истиқомат,
Тилини қилди шамшири маломат,

Деди Юсуфгаким: «Эй лойиқи ранж,
Сани олдим бериб ман икки юз ганж.

Азиз этдим, сани фарзанд атодим-
Ки, кўздек асрадим, жондек аёдим.

Зулайхони санга қилдим ҳаводор,
Яна неча канизакни парастор.

Неча зебо гуломи моҳсиймо,
Қилурға хизматин қилдим муҳайё.

Бори ҳолимға бердим ихтиёринг,
Баланд эттим эл ичра эътиборинг.

Бу не иш эрди ҳоло буки қилдинг?
Таманнон тақозо буки қилдинг?

Бу дайр ичра эмас лойиқки бир он,
Етушгай аҳли эҳсонға жуз эҳсон.

Кўруб эҳсони куфрон этдинг изҳор,
Единг неъматни туғён эттинг изҳор.

Ичиб ошим, табақ синдурдинг охир,
Тузимни еб жафо еткурдинг охир».

Кўруб Юсуф чу ондин бу ғазабни,
Ўтосо қизди, сўзга очти лабни.

Деди: «Муңча манга қаҳр этма изҳор,
Гуноҳим йўқтурур, қилма мани хор.

Зулайхо сўзининг кўбдур дурўғи,
Дурўғи шамънинг йўқтур фуруғи.

Билур ҳар кимки билгай соғ ила сўл-
Ки, кўрмас чабдин асло ростлиғ ул.

Манга кўбдин Зулайхо банд этиб дил,
Тилар маиндин муродин қилса ҳосил.

Келиб гоҳи ўнғумдин, гоҳ сўлумдин,
Тутуб оғушиға тортар қўлумдин.

Анга ман очмадим ҳаргиз қўлумни,
Висоли хонидин чектим ўзумни.

Чу мен мунча кўруб хулқи кариминг,
Нечук босғум оёқ бирла ҳариминг.

Ямон ул бандаким гар кетса мавло,
Бориб қилгай онинг тахти уза жо.

Етиб кўнғлумга ғурбатдин маломат,
Улусдин тутмиш эрдим кунжи хилват.

Йиборди ман сори қосид Зулайхо,
Мани ўз ёниға келтурди танҳо.

Неча афсун била урди йўлумни,
Тутуб бу уйга киргизди кўлумни.

Талаб қилди қазойи ҳожатини,
Ман они тарк айлаб суҳбатини.

Чиқиб қочмоқга бу уйдин юз урдим,
Узум саъй ила бу ерга етурдим.

Тутуб инак қафодин доманимни,
Кейиндин йиртди пироханимни.

Йўқ эрди ҳеч хоҳиш мундин ўзга,
Менинг бирла анго иш мундин ўзга.

Будур чин сўз агар сен рост билсанг,
Йўқ эрса қил, турубман, ҳарна қилсанг».

Зулайхо эшитиб бу можарони,
Қасамлар бирла ёд этти худони.

Сўнг ичти кўб қасамлар ҳар соридин,
Шаҳининг бошу тожу афсаридин.

Азизи Миср иззу жоҳидин ҳам,
Боридин аҳли расму роҳидин ҳам.

Бале, чун тушса бир даъвода гар банд,
Гувоҳи бегувоҳ ўлғуси савганд.

Қилур савганд бисёр ошқора,
Ким ўлса баддили савгандхора.

Қасамдин сўнг деди кўздин тўкуб ёш-
Ки, аввал бўлди Юсуфдин бу иш фош.

Чароғи кизбким равшан қилур зан,
Анго ашки дурўғи келди равған.

Чу равшан қилса ул равған чирогин,
Еқар бу даҳрнинг бошдин-оёғин.

Азиз ул гиряу савганд сори —
Боқиб ёлгонни бовар қилди бори.

Ишорат қилди сарҳангига ул дам-
Ки, Юсуфга етургай меҳнату гам.

Уруб андоқ анго меҳнат етургай-
Ки, ондин роҳат осорин йнтургай.

Они зиндонга қилгай ҳибским то-
Ки, бўлгай ул ниҳон сир ошқоро.

ЮСУФНИ САРҲАНГЛАР ЗИНДОНГА ТОРТҒОНИ ВА ТИФЛИ
ШИРХОРА ЮСУФ ПОКЛИГИГА ГУВОҲЛИГ БЕРМАКИ,
АЗИЗ ОНИ ХАЛОС ҚИЛМОКИ

Чу Юсуфни тутуб ул тунд сарҳанг,
Чекиб зиндон сари кўргузди оҳанг.

Қолиб бечора Юсуф ул балога,
Ниҳон этти дуо боқиб самога-

Ки: «Эй донандаи асрори олам,
Сангадур роздонлиғлар мусаллам.

Эрур олингда ҳақдин кизб мумтоз,
Эмастур гайринга макшүф бу роз.

Чу лутф этдинг манга ҳусни садоқат,
Манга ёлгон сўз ила қилма туҳмат.

Бу даъвом ичра сен ўтқар гувоҳлиғ-
Ки, сидқим субҳдек бўлсун сафолиғ».

Чу етти ҳиммати мушқилкушоси,
Мақом этти ҳадаф тири дуоси.

Ҳамул мажлисда бир хотун эди бор,
Зулайхога эди ҳам хеш, ҳам ёр.

Уч ойлиқ тифли бор эрди қўлида,
Эди жони фидо онинг йўлида.

Ҳануз эврулмаган бир сўз тилига,
Утурмоқ қувати ҳам йўқ белига.

Қилур гарм ишқ бозорин маломат,
Қилур маҳв ишқ зангорин маломат.

Маломат ишқ ичра жовидона
Бўлур қоҳилтан элга тозиёна.

Чу раҳрав марқаби бўлса гаронхез,
Қилур ул тозиёна сайрини тез.

Зулайхоға чу бўлди фош бу роз,
Чиқиб таъни била ҳар ёндин овоз.

Билиб Миср ичра они барча хотун,
Ҳама қилди они маъюбу матъун.

Ҳама боғлаб онинг ташнеъиға бел,
Бу янглиғ сарзанишға очтилар тил-

Ки, қолди онда не нанг, не номи,
Эрур мафтуни иброний ғуломи.

Бериб ишқиға онинг ҳол аро йўл,
Кўтармиш дину донишдин доғи қўл.

Ажаб гумроҳлиғ бермиш анго юз-
Ки, тикмиш ўз ғуломи васлиға кўз.

Ажаброқ буки, ул қилмас мунга майл,
Мунга лекин ниҳоятсиз анго майл.

Мунга ул айламас ҳаргиз нигоҳе,
Муродин ҳосил этмас ҳеч гоҳе.

Қаён бу юрса, ул ул ёнга юрмас,
Бу ўлтурса не ерда, ул ўтурмас.

Бу очса пардадин ҳар ерда рухсор,
Мижадин ул қоқар кўзига мисмор.

Бу гирён бўлса, ул бўлур шакарханд,
Бу очса ҳар эшикни, ул қилур банд.

Магар бу яхши кўрунмас кўзига,
Йўқ эрса не учун боқмас юзига,

Гар ул ўлтурса бизлар бирла гоҳе,
Утурмас эрди бир дам бизсиз асло.

Жудо қилмас эди бизларни бир дам,
Бериб бизларга ком, олур эди ҳам.

Қабул ўлмоқ киши илгида эрмас,
Бу иш минг кўшиш ила даст бермас.

Басо кўб гулрухи зебо шамойил-
Ки, эрмас жонибиға табъи мойил.

Басе кўб лўлии ширин карашма-
Ки, кўзлар ашкин айлаб чашма-чашма.

Эшитти чун бу сўзларни Зулайхо,
Алар расволиқин қилди тақозо.

Буюрди токи жашне қилдилар соз,
Бори хотунға ҳам қилдилар овоз.

Дема жашн, эрди ишратгоҳи жаннат,
Ки, бошдин-оёқидур нозу неъмат.

Муҳайё шаҳду шарбат неча алвон,
Мулаззаз ҳар бириси ўйлаким жон.

Биллурин жомлар лабрез бўлгон,
Гулобий бирла оmez бўлгон.

Фазоси навжувони косаи зар,
Эрур бир бурж тўлгон онда ахтар.

Мусаффоу муаттар косау хон,
Таоми қути жисму қуввати жон.

Муҳайё мурғу моҳидин қабоби,
Бўлуб вофир онингдек йўқ ҳисоби.

Бериб ҳалвоси учун хублар вом,
Лабидин шаҳд, тишдин мағзи бодом.

Ҳаловий тахта-тахта софу рангин,
Бўлуб ул тахталардин қаср ширин.

Тұшалған саҳнига бемислу монанд,
Нечукким хиштлар, полудаи қанд.

Бўлуб лаъли парирухлар шакархо,
Топилмай оғзида лавзинага жо.

Бирин лавзинани оғзига олмай,
Писанд айлаб анга кўз доғи солмай,

Кетурмиш соф тармевадин ўтру,
Сабадлар боғбонлар тўлдуруб сув.

Тасаввур қилған эл ҳар неку бадни,
Қачон кўрмиш тўла сувдин сабадни.

Ғулому ҳам каниз ўртада ҳар ён,
Ададсиз борча хизматга шитобон,

Парирухлар саросар ҳалқа урғон,
Ҳама заррин сарир узра ўтурғон.

Қорин тўйғунча ҳар хондин едилар,
Кўнгул комича ҳар сўздин дедилар.

Хадам аҳли кўтаргач, ўртадин хон,
Зулайхо шукр гўён, ҳийла жўён.

Узотиб макр илғин ҳар сорига,
Турунж ила пичоқ берди борига.

Алар таъзим этиб олди қўлига,
Бирин соғига, бирини сўлига.

Аларга дедиким: «Эй нозанинлар,
Жамол айвонида болонишинлар,

Мани нечун дамо-дам лаън этарсиз,
Ғуломим ишқи бирла таън этарсиз.

Агар ондин кўзингиз бўлса пурнур,
Тутарсизлар мани, албатта, маъзур.

Ижозат бўлса келтургумдур они,
Бу мажлисда нечукким танга жоне».

Алар деди ҳама: «Не гуфтугўдур-
Ки, бу иш барчамизга орзудур.

Буюр бу ерга то келсун хиромон,
Етурсун бошимиз устига домон-

Ки, бизлар доимо муштоқидурмиз,
Юзин кўрмай онинг ушшоқидурмиз.

Турунжеким қилибдурсан муҳайё,
Эрур ҳар бириси доруи сафро.

Анинг юзини кўрмай тўғрасимиз,
Бу иш яхши кўрунмас бизга описиз.

Зулайхо дояни Юсуфга филҳол,
Мунингдек нукта бирла қилди ирсол-

Ки: «Бизлар кўб чекармиз интизоринг,
Йўлунгда танни қилмишимиз губоринг.

Хиром эт бу тараф, эй сарви озод,
Ҳузуринг бирла қилғил кўнглумиз шод».

Эшитмай доянинг Юсуф сўзини
Алар ичра етурмади ўзини.

Зулайхонинг ўзи бориб қошига,
Бўлуб садқа оёқидин-бошига.

Деди гирён бўлуб: «Эй нури дидам,
Таманнои дили меҳнат расидам.

Бурун уммидвор этдинг ўзунгдин,
Вале сўнг ноумид этдинг юзунгдин.

Бўлубдурман жаҳон расвоси сандин,
Бошимда таън эли ғавғоси сандин.

Агарчи йўқ қошингда эътиборим,
Йўлунгда хордур бу жисми зорим.

Вале лутф айла, сарафканда қилма,
Бори хотун аро шарманда қилма.

Дили решим намакхори лабингдур,
Намак тўкмак анга кори лабингдур.

Вафоу сидқима бўл, берма шакко,
Нигоҳ этгил доғи ҳаққи намакко».

Кўруб Юсуф анинг афсунини гарм,
Нечукким мум бўлди хотири нарм.

Зулайхо жойидин чолок турди,
Анго зийнат етурмакка қўл урди.

Муанбар зулфини овеза қилди,
Жаҳон аҳлига мушк иси ёзилди.

Белига боғлади заррин камар ҳам,
Анга банд айлади лаълу гуҳар ҳам.

Кўюб боши узра ҳам тожи заррин,
Жавоҳир бирла топган зебу тазйин.

Тўла наълайн айлаб лаълу гавҳар,
Қилиб онинг даволин риштаи зар.

Қасабдин ҳам ридо айлаб ҳамойил,
Гиреҳ ҳар ториди юз жону юз дил.

Бериб илгига заррин офтоба,
Канизи кейнида заркаш асоба.

Олиб илгига ташти нуқраи хом,
Анго андоққи соя гом бар гом.

Онингдек чобуку чолок ўлуб ул-
Ки, ҳар ким кўрса ювғой жонидин қўл.

Бўлуб ҳусни онинг имкондин афзун,
На ким йўқ ондин афзун, ондин афзун.

Чиқиб ганжинадин ул ганжи пинҳон,
Узин қилди қуёш янглиғ намоён.

Ҳама хотун очиб дийдорига кўз,
Назар солғач селиб гулзорига кўз.

Ҳама бўлди онинг ҳайрону зори.
Бориб қўлдин инону ихтиёри.

Онингдек бўлдилар шаклига ҳайрон-
Ки, қолдилар нечукким жисми бежон.

Чу ҳар бири они айлаб тамошо,
Турунжин тўғрамоқ қилди таманно.

Турунжу илгини идрок қилмай,
Кесо бошладилар илгини билмай.

Бари бармоқларин айлаб қаламлар,
Вафо лавҳи уза чекти рақамлар.

Қалам кўб тиг ила бўлғоч муқобил,
Бўлуб ҳар бандидин шингарф нозил.

Бири айлаб кафини саҳфаи сийм,
Чекиб кўб жадвали сурхи чу тақвим.

Оқиб ҳар жадвалидин селдек қон,
Бориб ўз ҳадлидин ташқари ҳар ён.

Ҳама кўрди чу бас воло гуҳардур,
Дедилар: «Демангиз они башардур,

Эмастур об ила гилдин сиришта,
Эрур Қудс авжидин келган фаришта».

Зулайхо деди. «Будур ул ягона-
Ки, ондин ман маломатга нишона.

Мангаким етти сизлардин маломат,
Онинг ишқида эрди ул хижолат.

Тану жоним муроди билдим они,
Талаб ўз васлима ҳам қилдим они.

Ва лекин васлима ул қилмади майл,
Ҳамиша қочти мандин ўйлаким сайл.

Гар эмди қилмаса қомимни ҳосил,
Анго қилғумдурур зиндонни манзил»

Ки, кўрсун онда юз минг хорлиғлар,
Итурсун умрин айлаб ворлиғлар»

Ки, зиндон ичра кўнгли нарм бўлғай,
Ҳамиша суҳбатимга гарм бўлғай.

Кишига мурғи ваҳши бўлмағай ром,
Қафасда қилмайин кўб вақт ором».

Ҳамул хотўнларким кестилар қўл,
Димоғига топиб беҳушлиғ йўл.

Аларнинг нечаси ул ерда нолон,
Тушуб Юсуф ғамига бердилар жон.

Нечаси ақлидин бегона бўлди,
Парини кўрди-ю, девона бўлди.

Улоқтилар яланг бошу яқо чок,
Сўнг асло кўрмадилар рўи идрок.

Нечаси сўнг яна ҳушига келди,
Ва лекин ишқ ўтига ёқилди.

Зулайходек қадаҳшоми Юсуф,
Туну кун бўлди масти жоми Юсуф.

Эди Юсуф жамоли бодаи ноб.
Ҳама ҳолига лойиқ бўлди сероб.

Бирини махмуру, бирини маст бўлди,
Бирини пиндор қайдидин қутулди.

Бирини берди жон кўргач жамолин,
Бирини бўлди лол айлаб хаёлин.

Нечук ул кимса жондин баҳра олғай»
Ки, гар ул бодадин бебаҳра бўлғай.

МИСР ХОТЎНЛАРИ ЮСУФ ЖАМОЛИНИ МУШОҲИДА
ҚИЛГОНДИН СЎНГ, ЗУЛАЙХОНИ МАЪЗУР ТУТГОНЛАРИ
ВА ЮСУФНИНГ ЗУЛАЙХОГА ИНҚИЁД ҚИЛМОҚИГА
ДАЛОЛАТ КЎРГУЗГОНИ ВА ЗИНДОН ВИЛА ХАВФ
БЕРГОНЛАРИ

Чу толиб бўлса ҳар колога бисёр,
Бўлур афзун анго майли харидор.

Чу бир ошиқ эса бир ёр зори,
Бўлур ишқ ичра ошиқнинг қарори.

Кўнгулдин оташи ишқи бош урғай,
Муқобил ўзгани ногоҳ кўрғай.

Ҳама кўрганда бўлғайлар гунгу лол,
Эрур Юсуф юзига шоҳиди ҳол.

Зулайхони кўб ўлди сўзи ондин,
Ҳазин жониға шавқи рўзи ондин.

Оларгаким кўрур Юсуфни ногоҳ,
Кўлин кестилар ўздин бўлмай огоҳ.

Деди: «Ишқида мен машҳурдурман,
Маломатни қўюнг, маъзурдурман.

Манго лутф айлабон ёрим бу кунлар,
Бу иш ичра мадакорим бўлинглар».

Ҳама расми муҳаббат соз айлаб,
Дедилар маъзурат оғоз айлаб,

Ки: «Юсуф хисрави иқлими жондур,
Ҳамул иқлим аро ҳукми равондур.

Киши гар қилса дийдорига оҳанг,
Берур кўнглин агарчи бўлса ҳам санг.

Ғами гар мояи ранжурликдур.
Жамоли ҳужжати маъзурликдур.

Фалак остида бўлмас кимса пайдо-
Ки, бўлмас юзини кўрганда шайдо.

Бўлубсен ошиқи, йўқтур маломат,
Бу савдо ичра чекмассен гаромат.

Фалакким сайр этар атрофи олам,
Кўрубдур бу сифат маъшуқани кам.

Тош ўлса меҳри бирла нарм бўлғай,
Ким этмас меҳр анго, бешарм бўлғай».

Сўнг онда буруб Юсуф сори юз,
Насихат бирла оғоз эттилар сўз.

Анго дедилар: «Эй умри кироми,
Шакаргуфторлар ширин каломи,

Эрур жуфт ушбу гулшанда гулу хор,
Гули бехор сандек қилмас изҳор.

Бу дарёдаки чарх анго садафдур,
Таниндин тўрт гавҳарга шарафдур.

Агарчи асру олий келди моюнг
Ва лекин тутғил андак паст поянг.

Зулайхо жисмидур йўлунг аро хок,
Етур ул хокга домонинг, эй пок.

Санго не камлик ўлғай гоҳ-гоҳе,
Анга қилсанг висолингдин мубоҳе.

Замоне кўнгли дардиға даво қил,
Қилиб раҳм ҳожатин онинг раво қил.

Сенинг гар ҳожатинг бўлса худоға,
Етур муҳтожларни муддаоға.

Кўруб раҳм ила дарду меҳнатини,
Фаромуш этма ҳаққи хизматини.

Ниёзиға назар қил, қилма кўб ноз,
Ҳузур қил ондин, эй нахли сарафроз.

Ки, чун саркашлик ўлмишдур санго кор,
Кетурмас ушбу иш жуз пастлик ёр.

Агар ишқингни ул тарк этса дарҳол,
Сани айлар жафоси хайли помол.

Ҳазар қилғилки, музтар бўлса чун дўст,
Қилиб кин дўст жисмидин сўяр пўст.

Чу лабдин ўтса бир сели хатарманд,
Оёқ остиға солғай бўлса фарзанд.

Қилур таҳдид айлаб ҳибси зиндон,
На зиндонким, мақоми қоҳиши жон.

Нечукким гўри зolim тирау танг,
Қочар ондин тириклар неча фарсанг.

Бўлур зиққун нафас ким кирса онда,
Қарору сабри қолмас жисму жонда.

Очуқдур не эшик онда, не равзан,
Анга кун бўлмай асло партавафкан.

Ҳавоси моябахши ҳар вабодур,
Ери ҳам киштизори пур балодур.

Дари навмидлик қуфли била банд,
Ичи дўзах газабгоҳиға монанд.

Қоронғу ўйлаким, қорураи қир,
Матон сокинидур гулу занжир.

Аларға йўқ турур асло суву, нон,
Худойи жонидиндур барча тўйгон.

Муваккал онда неча сахтрўлар,
Мужовир онда неча талхгўлар.

Қошида чинлар истаб эл азобин,
Киши билмас азобининг ҳисобин.

Уруб оламға ўт хўйи аларнинг,
Қародур дуддек рўйи аларнинг.

Нечук лойиқ сенингдек дилрабоға,
Кириб бўлмоқ ҳамул меҳнатсароға.

Худо ҳаққиқи, ўз жонингга раҳм эт,
Анинг мақсудини бер, коминга ет.

На амр этса, ўзунгни айла таслим
Ўтур вақтингни хуш, беваҳму бебим.

Малул ўлсанг гар онинг суҳбатидин,
Висоли базми айшу ишратидин,

Келиб бизлар била дамсоз бўлғил,
Ниҳони ҳамдаму ҳамроз бўлғил.

Ки, бизлар ҳам малоҳат конидурмиз,
Жамол авжи маҳи тобонидурмиз.

Гар очсоқ биз доғи лаъли шакархо,
Хижолатдин лабин боғлар Зулайхо.

Чу биз ҳар ерда фош этсак малоҳат,
Зулайхога на қадр ўлғай, на қиммат».

Чу Юсуф кўрдиким барча фусунгар,
Зулайхога эрурлар ёру ёвар.

Малул ўлди аларнинг сўзларидин,
Эвурди юз аларнинг юзларидин...

Кўтарди қўл қилиб ҳақга муножот-
Ки: «Эй ҳожатравон аҳли ҳожот...

Тиларман неча йил зиндонда бўлсам-
Ки, бир дам бу балолардин қутулсам.

Кўнгул кўзин қилур ушбу назар кўр-
Ҳам айлар қурбатингдин жонни маҳжур.

Агар сен бу сифат маккоралардин,
Залолат даштида оворалардин

Карам бирла қилиб ҳолимга парвой,
Мани қутқармасанг ҳолимга юз вой».

Чу зиндон истади Юсуф худодин,
Насиби бўлди зиндон ул дуодин.

Агар фазлингдин ўлса офиятхоҳ,
Қазо зиндон сари бермас эди роҳ.

Бўлуб фориг аларнинг суҳбатидин,
Қутулғай эрди зиндон меҳнатидин.

МИСР ХОТУНЛАРИ ЮСУФНИ ЗИНДОНГА ИВБОРМАККА
ЗУЛАЙХОНИ ТАХРИС ҚИЛГОНЛАРИ, ЗУЛАЙХО
ОЛАРИНИНГ ФАРМОНИН ҚАБУЛ ЭТГЕНИ

Чу ул маккоралар афсунларига,
Каломи зишту номавзунларига —

Даме бўлмади Юсуф кўнгли мойил,
Юзи ҳам юзлари бирла муқобил.

Бўлуб барча юзи меҳрига хуффош,
Висолидин қилиб навмидлик фош.

Зулайхони бўлурга кинаангез,
Жафоси ўтини қилмоқға ҳам тез.

Анго дедилар: «Эй мискини мазлум,
Биров йўқ сен киби оламда маҳрум.

Чу Юсуфдек агар йўқ ҳурзоде,
Вале сандек йўқ ондин номуроде.

Биз айлаб банд расмини намоеън,
Қатиг сўз била қилдуқ тилни суҳон.

Вале суд этмас анинг оҳанига,
Урор юз ул қатиг юзлик фанига.

Анго зиндонни қилғил кўрадек гарм-
Ки, ул кўрада бўлғай оҳани нарм.

Чу бўлса нарм ўтда таъби фўлод,
Ясар ҳар неки истар ондин устод.

Анго то қилмасанг зиндонни манзил,
Муродинг ондин ўлмас ҳеч ҳосил».

Зулайхо чун алар сўзин эшитти,
Бисол уммидини зиндондин этти.

Тилаб ўз роҳати учун анго ранж,
Етурмоқ истади вайронага ганж.

Бу ошиқ ишқининг йўқтур камоли,
Ўзининг комидур фикру хаёли.

Тилар ёрини ўзига туфайли,
Булур ноком они қилмоққа майли.

Даме қилмоқ учун нафсини хуррам,
Раво маъшуқи жонига кўрар гам.

Зулайхо деди ҳар тун қиссасини,
Азиз олида кўнгли ғуссасини-

Ки: «Бу қулдин баче бадном ўлубман,
Ажаб расвои хосу ом ўлубман.

Ҳама бу сўзда бўлмишлар мувофиқ-
Ки, ман бўлмишман ушбу қулга ошиқ.

Бу майдон ичра субҳу шом бори,
Бўлубман ман унинг ўқи шиори.

Ўқи онинг манго андоқ етибдур-
Ки, бир пайкон уза пайкон отибдур.

Ичиб ишқи шаробин гоҳу бегоҳ,
Даме эрмасман ўз ҳолимдин огоҳ.

Тиларман дафъ қилсам бу гумонни,
Қилиб зиндон асири ул жувонни.

Қилиб изҳор ажзу номуроди,
Бори шаҳр ичра қилдурсам муноди.

Ки, будур ул сифат қулнинг сазоси-
Ки, бор хўжасига ширкат ҳавоси.

Даме фаҳм айламай қаҳридин асло,
Фирошида қилур ётмоқ таманно.

Кўруб эл қилганимни қасд жонин,
Ҳама тарк айлағай нохуш гумонин».

Азиз айлаб назар андишасига,
Солиб кўз таъби донишпешасига.

Деди: «Ман ҳам тафаккур пеша қилдим,
Бу маънода неча андеша қилдим.

Хаёлингдек хаёле топмадим ҳеч,
Мақолингдек мақоле топмадим ҳеч.

Қўлунгда эмди онинг ихтиёри,
На қилмоқ истасанг, қил они бори».

Зулайхо чун бу сўз ондин эшитти,
Аён Юсуфга мундоқ ҳийла этти-

Ки: «Эй коми таним, мақсуди жоним,
Тану жоним аро тобу тавоним,

Азиз этти сани ҳукмимга маҳкум,
Эрур маҳкуми ҳоким ҳоли маълум.

Қилурман истасанг зиндонни жойинг,
Етургум истасам гардунга пойинг.

Қачонга тегрусен саркашлик этгунг,
Қаю муддатгача нохушлик этгунг.

Кел эмди бўйла иш изҳор қилма,
Мани гамгин, ўзингни хор қилма.

Етур комимга комингни берурман,
Фалак авжига бошинг еткурурман.

Ва гар боқмас эсанг бу можарога,
Қилурман ҳибс зиндони балога.

Менинг оллимда қилмоқ айшу ишрат,
Чекардин яхшидур зиндони меҳнат».

Тилин очиб қилиб Юсуф хитобин,
Яна аввалгидек берди жавобин.

Зулайхо чун они бемайл кўрди,
Бўлуб ошуфта қаҳр айлаб буюрди-

Ки, сарҳанглар олиб заррин либосин,
Анго кийдурдилар чиркин либосин.

Солиб нозик қўлига банди маҳкам,
Темурдин солдилар бўйнига гул ҳам.

Эшакка миндуруб ҳам Исоосо,
Бори кўчага сурдилар саропо.

Муноди қилдилар ҳам чусту чолок-
Ки, ҳар саркаш ғуломи шўхи бебок-

Ки, майл айлаб залолат шевасига,
Оёқ қўйса фироши хўжасига

Уқубатлар қилиб мундоғ фаровон,
Қилурлар элтиб они банди зиндон.

Вале халқ айлабон ҳар ён тамошо,
Дедилар барча: «Ҳошо сумма ҳошо!

Ки, мундоқ яхшидин чиқгон ёмонлиғ,
Бу янглиғ донадин келган сомонлиғ.

Фариштадур бу нур ила сиришта,
Қачон шайтон ишин қилгай фаришта?!

Ким ўлса хўб, ўлса хўб сират,
Деди бу бобда аҳли басират-

Ки ҳар кимнинг жаҳонда рўйидир хўб,
Басе кўб рўйидин ҳам хўйидур хўб.

Ким ўлса зишт суратда сиришти,
Ямон рўйидин онинг хўйи зишти.

Нечукким яхшидан келмас ёмонлиғ,
Ямондин ҳам ямонлиғдин ямонлиғ.»

Чу зиндон ичра еткурдилар они,
Муваккалларга топшурдилар они.

Ҳамул дилзинда маскан қилди зиндон,
Улук тан ичра кирди гўйё жон.

Ҳама зиндон элига жўш тушти,
Хуруши чарх тоқиға етушти.

Қадам еткургач ул фархунда мақдам,
Ҳама бандилар ўлди шоду хуррам.

Оёқ банди ўлуб қайди иродат,
Бўюнда ғуллари тавқи саодат.

Бориб хотирларидан дард ила ғам,
Ададсиз бўлди барча шоду хуррам.

Бале, борса қаён ул ҳурталъат,
Агар дўзах эса бўлғуси жаннат.

На ерда очса юз ул лоларухсор,
Агар гулхан эса бўлғуси гулзор.

Чу зиндон ичра Юсуф тутти ором,
Зулайхо қилди зиндонбонға пайғом-

Ки: «Еткурма даме Юсуфга озор,
Оёқ бўйнидин ол, банд этма зинҳор.

Тани сийминидин пашминани ол,
Мулойим ҳуллалар эгни уза сол.

Муборак бошидин юв гарди зиллат,
Ҳумоюн фарқиға қўй тожи иззат.

Онинг ўзига айла бир махсус уй,
Ҳамул уйда ани иззат била қўй.

Муаттар айла девору дарини,
Мунаввар айла тоқу манзарини.

Ерига айлагил сундусни мафраш,
Қил истабрақдин онда тахти дилкаш».

Ҳамул уйда чу Юсуф манзил этти,
Хусули бандаликни ҳосил этти.

Анго андоқки доим эрди одат,
Ул уйда бўлди машғули ибодат.

Мақоми шукрида мардона бўлди-
Ки хотунлар кайдидин қутулди.

Жаҳонда кимсага келмай балое-
Ки, ондин етмаган бўйи атое.

Асиреким балодиндур ҳаросон,
Қилур бўйи ато душворин осон.

зулайхонинг юсуфни зиндонга ийборгонидан
пушаймон булғони ва онинг фироқида фарёд
ва зори қилғони

Бу қаср ичраки бордур кўдна бунёд,
Ажаб ғофил тушубдур одамизод.

Эмастур лаҳзае неъматшунос ул,
Ҳамиша лутфи ҳақга носипос ул.

Бу неъмат ичрадур афзун гумондин,
Вале билмас они ойрилмой ондин.

Басо ошиқ эрур ҳижрон далери,
Хаёл айлаб ўзин маъшуқ сери.

Фалак солғач анинг бошига ҳижрон,
Қуяр ҳижрон ўти ичра анга жон.

Чу зиндон аҳлига ул тира зиндон,
Саросар бўлди Юсуфдин гулистон.

Зулайхоким ҳамул сарви равондин,
Уйи хуррамроқ эрди гулситондин.

Чу ул сарв ўлди зиндонга хиромон,
Анго бўлди гулистон тира зиндон.

Ҳамул зиндон аро жону дилининг —
Бўлуб ҳажр илгидин бир мушкули минг.

Нетонг бесабр бўлса ошиқи зор-
Ки, бедилдор кўргай жон дилдор.

Фароғатдин нечук осор қолғай-
Ки, бўстондин бориб гул, хор қолғай.

Синондур хор гулзор ўлса бегул,
Машаққат бўлғой анда ҳоли булбул.

Ҳамул гулсиз чу кўрди гулшанини,
Гулосо йиртди пироханини.

Чу тўлса дарду ғамдин жони ғамнок,
Не тонг гар қилса ошиқ кўксини чок-

Ки, кўксидин эшик очғай ҳамул даме
Ки, кирғай шодлиғ, ондин чиқиб ғам.

Юзин йиртар эди ул навъким гул,
Юлар эрди сочин андоқки сунбул.

Юзу сочи эди жондин нишона-
Ки, ондин қолғусидур жовидона.

Урар эрди дамо-дам кўксига санг-
Ки, қоқиб табл қилғай ҳажр ила жанг.

Агарчи хўбларнинг шоҳи эрди,
Шикаст ул жанг ичра рўй берди.

Сочиб ҳар лаҳза тупроқлар бошига,
Эзар эрди ҳам они кўз ёшига.

Ки, ул туфроқни бу сувдин қилур лой,
Сувағой рахнаи ҳижрон саропой.

Вале ҳажр ўти солғай рахнаи ул,
Бу лой ила суволмоқ эрди мушкул.

Тиши бирла лабини тишлар эрди.
Лаби лаъл эрди, дур — тишлар эрди.

Тилар эрди магар оқмоғой ул қон-
Ки, ичда жўш урор эрди фаровон.

Кизил юзини айлар эрди нили,
Уруб ғам илги бирла неча сили.

Ки, сурхи келди хуррам элга лойиқ,
Кабуди мотамиларға мувофиқ.

Түкуб күз ёшини юз узра ҳар дам,
Тизига элтар эрди илгини ҳам.

Ки, бу ишким қилибман ким қилибдур?
Бу заҳр ичмакни мандек ким билибдур?

Бу меҳнатхонада бир ишқпеша,
Оёқиға ўзи урмоди теша.

Қўлум бирла ўзум ўйдум кўзумни,
Қудуқға кўр ўлуб солдим ўзумни.

Ўзум ғам тоғини бўйнуғма олдим,
Туганмас қайғуни бошимға солдим.

Итурдим жустужўда рўзгорим,
Кетурдим илгима охир нигорим.

Қилиб ўз жонима ўзум жафони,
Қўлумдин муфт бердим доғи они.

Бўлубдур жону кўнглум парча-пора,
Била олмон недур ҳолимға чора.

Бу янглиғ айлабон фарёди жонсўз
Шаби андуҳини айлар эди рўз.

Нигори бўйини гар топса ногоҳ,
Чекор эрди дамо-дам жонидин оҳ.

Қўлиға олибон пироханини-
Ки, ул қучмиш эди бир кун танини.

Қилур эрди они атри димоғи,
Билур эрди они таскини доғи.

Қўюб гоҳи яқосиға юзини,
Анго суртор эди икки кўзини-

Ки: «Ёрим бўйниға будур гиребон,
Ғалат қилдим мангодур маскани жон».

Ғаҳи онинг енгига еткуруб қўл,
Мукаррар айлар эрди кунда минг йўл.

Қилиб ул дилрабонинг сондин ёд,
Дили ношодини айлар эди шод.

Ғаҳи айлаб кўзин домониға жой-
Ки, еткурмиш оёқин анго ул ой.

Қилиб ҳар лаҳза доманбўслиғлар,
Қилур эрди адам маъюслиғлар.

Кўруб бошидин айру афсарини,
Сочар эрди сиришки гавҳарини.

Ки: «Бу ёрим боши ҳамсоясидур,
Ҳаётим судининг сармоясидур.

Кўруб гоҳи камарни белини ёд —
Этиб йиғлар эди афғону фарёд.

Олиб қўлга они изҳор этиб шавқ,
Солур эрди нечукким бўйниға тавқ.

Чу заркаш ҳулласини кўрса ногоҳ,
Кўзидин ёш тўкуб тортар эди оҳ.

Оқиб домониға ашки равони,
Ювор эрди ҳамул ашк ила они.

Агар ҳар ерда кўрса кафшини жуфт,
Анго ўпмак эди жонин бериб муфт.

Анго жуфт ўлмоқ истаб кўнгли ботроқ,
Эди бежуфтликдин тоқати тоқ.

Қилур эрди кўнгул банди дуволин,
Тўкар эрди ғамида ашки олин.

Бўлур эрди малолди тоза ҳар дам,
Ғаму андуҳи беандоза ҳар дам.

Бурун дийдори қадрин билмади ул,
Етушти әмди ёниб бўлғали кул.

Пушаймон бўлди, лекин қилмади суд,
Анго ҳеч қолмади жуз сабри беҳбуд.

Вале ул сабр эта олмай на янглиғ,
Кўнгулдин меҳрини солғай на янглиғ,

Улум — ошиқға жонондин жудолиғ,
Хусусан, қилса тарки ошнолиғ.

Агар тушса ароға иқди суҳбат,
Азоби бекарондур сўнгра фурқат.

Вале ўртоға суҳбат ақди кирмас,
Ямондур ҳажр, аммо онча эрмас.

Узидин танг ўлуб тарк этти худлиқ,
Иши чун битмади кўргузди бадлиқ.

Урар эрди дару деворға бош,
Қилиб ҳаддин фузун бесабрлиқ фош.

Чиқар эрди учакка посбонвор-
Ки, ондин ташлағой ўзин нигунсор,

Таноби зулфини илгига олиб,
Бўғор эрди ўзин бўғзига солиб.

Ҳаёти шарбатидин тарк этиб баҳр,
Тилар эрди мудом ичмак учун заҳр.

Туну кун зоҳир айлаб печ ила тоб,
Тилар эрди ўзи маргига асбоб.

Улуб доя дамо-дам дасту посин,
Қилур эрди бу сўз бирла дуосин-

Ки: Ёрингдин мураттаб коминг ўлсун,
Майи бирла лабо-лаб жоминг ўлсун.

Жудолиғдин онингдек тоб раҳолиғ-
Ки, ҳаргиз қилмағил ёди жудолиғ.

Тутуб ором ўзунгдин кел замоне,
Ғамингға сабру тоқат қил замоне.

Ғамингдин хотирим қон айладинг сан,
Кўзим ҳолинга гирён айладинг сан.

Эшит мандинки, бу ишда мен пир,
Шикоболиғ эрур бу ишга тадбир.

Эрур в-ар бесабрлиғдин бу таб тоб,
Бу ўтинг узра тўк, кел сабрдин об.

Малолат сарсари гар эсса ҳар гоҳ,
Ёрингдин учмағил ул навъким коҳ.

Нечукким тоғ оёқинг чек этакка,
Тишингни сабр ила беркит юракка.

Сабури мояи фирўзлиғдур,
Қавироқ пояи беҳрўзлиғдур.

Сабури-раҳбари уммид бўламиш,
Сабури — давлати жовид бўлмиш.

Садафда сабр ила ёмгур бўлур дур,
Гуҳардин сабр бирла кон бўлур пур.

Қилур сабр ила дона хўша ҳосил,
Бўлур соликка ондин тўша ҳосил.

Раҳмда сабр бирла қатраи об,
Тўқуз ойда бўлур моҳи жаҳонтоб».

Зулайхоким ёди сабри рамида,
Ҳамул сўзлардин ўлди орамида.

Қилиб оҳиста сўзи иштиёқин,
Етурди сабр этокига оёқин.

Вале сабреки тутғай они ошиқ,
Насиҳат аҳли пандига мувофиқ.

Чу носих панд дердин бўлса хомуш,
Қилур ошиқ они ул дам фаромуш.

..... ЮСУФ МУФОРАҚАТИДА ВЕТОҚАТ
БЎЛҒОНИ ВА КЕЧА ДОЯ БИЛА ҲАМРОҲ ЗИНДОНГА
БОРҒОНИ ВА ЮСУФ ЖАМОЛИН МУШОҲАДА ҚИЛҒОНИ

Зулайхон фалакдин Юсуфи меҳр,
Бўлуб маҳбуси мағриб ёпти чун чеҳр.

Зулайхон фалакка ашки анжум,
Тушуб ҳар ёндин этти чеҳрани гум.

Зулайхони гами Юсуф паришон —
Этиб чашмини қилди кавкабафшон.

Шафақга бўлди ашкидин жигар хун,
Ҳам ондин домани гардун жигаргун.

Фигону нолаи жонсўз ҳар дам,
Эди афзунроқ ўтган рўздин ҳам.

Агар юз урса шабга рўзи ошиқ.
Фузунроқ бўлгуси шаб сўзи ошиқ.

Қаро ҳижронда бўлса рўзгори,
Қаророқ этгай они шоми тори.

Қарога кундуз ўлса мубталолиғ,
Кеча бўлгай қаро узра қаролиғ.

Кеча бир ҳомиладурким туғар дам,
Туғар ушшоқ учун андуҳ ила гам.

Машимадин чу тифл этса намоён,
Сут ўрнига кўнгуллардин эмар қон.

Ким ондин бўлгусидур баҳрабардор-
Ки, онинг тифлидур бу навъ хунхор.

Зулайхо чунки тарки сабр қилди,
Мунингдек тира тун олдиға келди.

Жамол дилбаридин ўлди маҳжур,
Шаби бемоҳ қолди, хона — бенур.

Руҳи ёр ўлмас эрса партавафкан,
Туман машғалдин ўлмас хона равшан.

Даме уйқу кўзига кирмас эрди,
Бу сўз деб йиғламоқ додини берди.

Ки: «Не эркон бу тун Юсуфга ҳолат,
Бу ақшом ким қилур оллида хизмат?»

Тўшар остиға кимса бистарини,
Қўяр ким бошиға болин зарини?»

Еқар қайси киши онинг чароғин?
Упар қайси киши гулдек оёғин?»

Ётургай кимса они уйқу чоғи,
Қошида ким дегай афсона доғи?»

Еқарму табъиға зиндон ҳавоси?
Тушарму ёдиға бу бенавоси?»

Гулининг бормудур аввалғи оби?
Турубму сунбули аввалғи тоби?»

Фисурдалиғ етибдурму гулиға?
Паришонлиғ тушубму сунбулиға?»

Гулосо лаблари эрканму хандон?
Ва ё кўнгли эканму гунчадек қон?»

Бу сўзларни дебон тортар эди ун,
Ҳамул оқшомда бўлгунча ярим тун.

Ярим тун зўр айлаб дарди фурқат,
Ҳазин жонида қолмай сабру тоқат.

Тушуб ҳижрон ўтиға ўйлаким қил,
Туруб дояга йиглаб деди: «Турғил-»

Ки, ҳамроҳ айлали оҳанги зиндон,
Кироли ул уқубатгаҳға пинҳон.

Иков бир гўша ичра ўлтуроли,
Ҳамул дилдор дийдорин кўроли.

Чу зиндон ичрадур ул гулўзорим,
Эмас зиндон, эрур ул навбаҳорим.

Агар ушшоқ кўнглин очса бўстон,
Очар лекин менинг кўнглумни зиндон».

Чу сарвосо равон бўлдию доя,
Эгарди кейнига ондоқки соя .

Елосо сайр этиб зиндонга етти,
Талаб оҳиста зиндонбонни этти.

Эшпкни очти ул топғач ишорат,
Кўрунди бас йироқ ул моҳ талъат.

Мусаллода турубдур сарви масрур,
Бўлуб хуршид янглиғ ғарқай нур.

Оёқ узра туруб гаҳ ўйлаким шамъ,
Юзидин нур олиб атрофида жамъ.

Бўлуб гаҳ қад хам ондоқким маҳи нав,
Солиб рухсоридин фарш узра партав.

Гаҳи бошин уриб ер узра густох,
Нечукким тонг елидин тоза гулшоҳ.

Гаҳи расми тавозуъ айлабон фош,
Бинафша янглиғ ўлтуруб қуйи бош.

Бу суратлар била чун кўрди они,
Кириб бир гўшада турди ниҳони.

Бўлуб гирён, қилиб оҳиста нола.
Тўкар эрди суман устига лола.

Қилиб лаълини лувлуъ бирла пора,
Солур эрди дамо-дам жонга ёра-

Ки: «Эй ҳусн аҳлининг чашми чароғи,
Латофат оламининг тоза боғи.

Менинг жоним аро ўт урди ишқинг,
Вужудим сар-басар куйдурди ишқинг.

Утумға васл бирла урмадинг сув,
Нечук бераҳмлиқ расми эди бу.

Таним тиги ситамдин айладинг чок,
Санга йўқтур ситам қилмоқда ҳеч бок.

Эрурсен — золиму, маълум — ман-ман,
Эрурсен нофию, маҳрум — ман-ман.

Уларга етмишам жавру жафодин,
Илоҳий туғмағай эрдим онодин.

Агар туғсам дағи, эй кош доя,
Менинг бошимдин олғой эрди соя.

Сугидин бермағай эрди манга баҳр,
Сути ўрнига бал бергай эди заҳр».

Эди бу навъ қилу қоли бирла,
Вале Юсуф эди ўз қоли бирла.

Анго худ йўқ эди ондин хабар ҳеч,
Кўрунмас эрди кўзига асар ҳеч.

Чу шом ўтти, саҳар ҳангоми бўлли,
Зулайхои фалак ашки тўкулди.

Муаззинлар чекиб фарёд ҳар ён,
Гиревин кўкка чекти кўси султон.

Бўлуб ит қуйруғи бўйнига пайванд,
Фигон тортардин этти бўғзини банд.

Хурус этти фигон чекмакни оғоз,
Фалак авжи уза еткурди овоз.

Ниҳоятга Зулайхо айши етти,
Чиқиб зиндондин ўз жойига кетти.

Чу ёри то анинг зиндонда эрди,
Анга бориш-келиш бу сонда эрди.

Ғизои жони эрди ул таку пўй,
Ул ишдин ўзга ишга қилмади хўй.

Нечук айлаб киши истар гулистон-
Ки, бўлмиш хотири марғуби зиндон.

Кишиким бўлса зиндон ичра ёри,
Қачон зиндонсиз ўлғуси қарори.

зулайхонинг кундузда қасри устига чиқғони
ондин зиндон устига назора қилғони ва юсуф
муфорақатиға бетоқат буллуб нолаю зор
курғузғони

Эрур тун ишқ элиға пардаи роз,
Бори мажруҳ дилларға давосоз.

Кўб иш битгусидур шабгир бирла-
Ки, кундуз битмагай тадбир бирла.

Утурди чун Зулайхо тун ғамини
Демайким тун ғамин, тун мотамини.

Келиб олдиға кундузнинг балоси,
Туман андуҳу меҳнат ибтилоси.

Анга не борғани зиндонға журъат,
Не зиндонсиз анга бор сабру тоқат.

Берурга лаҳзае таскин ғамиға,
Неча неъмат бериб бир маҳрамиға.

Йиборур эрди Юсуфға ниҳени-
Ки, то ўз жонибидин кўрғай они.

Бориб зиндонға, қайтиб келса маҳрам,
Ҳамул маҳрамға ишқ айлар эди ҳам.

Аёқиға гаҳи суртуб юзини,
Қилур эрди гаҳи бўса кўзини.

Ки, бу бир ёр рухсорин кўрубдур-
Ки, ул бир ўзни ул ён еткурубдур.

«Упа олмон агарчи чашми ёрим;
Қўя олмон оёқиға узорим.

Упарман ҳар дам ул кўзники гоҳе,
Қилур ёрим юзи сори нигоҳе.

Қўёрман ул оёқға юзни боре-
Ки, айлар ул тараф гоҳи гузоре».

Сўрар эрди сўнг ондин ҳолин онинг,
Руҳи зебон фаррух фолин онинг-

Ки: «Ҳусниға етибдурму газанде,
Тушубдурму ишиға ҳеч банде?»

Юзида йўқмудур пажмурдаликлар?
Танида йўқмудур озурдаликлар?

Олиб борғон таомингдин едиму?
Мани нокомдин ҳеч сўз дедиму?»

Сўраб бўлғон сўнг ўлуб асру бегоб,
Чиқар эрди учакка чуст сачроб.

Учакда манзаре бор эрди марғуб-
Ки, ондин томи зиндон кўрунуб хўб,

Бориб ўлтурди ул манзарда танҳо,
Кишини ҳамдам этмас эрди асло.

Ҳазинлиғ бирла йиғлаб ғам ер эрди,
Назар зиндон сари айлаб дер эрди-

Ки: «Йўқ рухсори гулфомини кўрмак,
Манга басдур онинг томинни кўрмак.

Эмон шонстай дийдори онинг,
Кўрунса бас дурур девори онинг.

Қаю уйдаки ул манзилнишиндур,
Эмас уй, равзаи хулди бариндур.

Саодатдин топиб сармоя сақфи,
Солур хуршид узра соя сақфи.

Ғами девори орқам синдурубдур-
Ки, ул анга суяймай ўлтурубдур.

Эшикидин онинг давлат сарафроз-
Ки, анда бош эгар ул моян ноз.

Хумоюн келди онда осмони-
Ки, ўпгай ёр оёқин ногаҳони.

Хуш улким меҳри тиғи ошкора,
Таним заррадек этса пора-пора-

Ки, вожун тушсам онинг равзанидин,
Ерутсом кўзни моҳи равшанидин.

Қилурман туфроғидин рашк ҳар дам-
Ки, юрган чоғда ул моҳи мукаррам.

Бўлур домони гардидин муаттар,
Абиролуда зулфидин муанбар».

Маалқиссаки, атвори бу эрди,
Кечага текру гуфтори бу эрди.

Бу атвор ила жони лабга етти,
Бу гуфтор ила рўзи шабга етти.

Етушгач тун ўтуб ул ҳол ила кун,
Иш этти ул сифатким бурноғи тун.

Кечаю кундуз аҳволи бу эрди-
Ки, то ёри онинг зиндонга кирди.

Ки, то зиндон борур, не тунга чора,
Вале кун томига айлаб назора.

Онга тун-кун бу эрди кор ила бор-
Ки, манзури эди девору дийдор.

Замирин Юсуф андоқ хона қилди-
Ки, ақлу жонидин бегона қилди.

Онинг ёди аро қилди йўқ ўзни,
Жамеъи неку баддин юмди кўзни.

Канизақлар анго гар деса ҳар сўз,
Эшитмас эрдию, очмас эди кўз.

Аларга айтур эрди гоҳ-беогоҳ-
Ки: «Ман эрмон ўзимдин ҳаргиз огоҳ.

Сўз айтиб тутмангиз огоҳлиғ кўз,
Мани тебратинг аввал, сўнг денгиз сўз.

Ўзумга ул таҳаррукдин келурман,
Неким сўз десангиз, сўнгра билурман.

Ки, то кўнглум эрур дилдорга банд,
Бўлубман лолу ҳайрон кўзгу монанд.

Кишининг кўнглида ер тутса ул моҳ,
Қачон ул ўзгалардин бўлғай огоҳ.

Тағайюр топибон бир кун мизожи,
Етушти қон олурга эҳтиёжи».

Танидин қон чу ерга майл қилди,
Ер узра «Юсуфу Юсуф» ёзилди.

Анга чун дўстдин бўлмиш эди пўст-
Ки, чиқти пўстидин ҳам сурати дўст.

Хуш улким ўзидин топғай раҳолиқ,
Ҳам ўзидин насими ошнолиқ.

Онингдек дўст ёди бирла бўлғай-
Ки, ўзгодин демай ўздин қутулғай.

Танига дўст кирмай ўйлаким жон,
Ўзидин бўлмағай ўзлук намоён.

На ўзлукдин қолур бўйи ва ранги,
На ўзгага бўлур сулҳию жанги.

На тожу тахтга кўнглини боғлар,
На кўксини ҳавас ўтига доғлар.

Агар сўз деса айтур ёрга сўз,
Тутар барча муродин ёрдин кўз.

Ҳисоб сонига киргузмас ўзини,
Эвурмас ғайрга ҳаргиз юзини.

Юз урғай пухталиқға хомлиқдин,
Қочурғай ўзни бад фаржомлиқдин.

Узунгдин, Оғахий, сен ҳам юмуб кўз,
Эвургил дарғахи давлат сари юз.

Билурсен гарчи йўлни яхшироқ сен,
Кўб ул дарғахдин эрмассен йироқ сен.

Ва лекин суст ўлуб боқма қадамға,
Қадам қўй давлатободи адамға.

Эдинг бегонае буду набудинг,
Бу кун ҳам ўйла бўлмақ келди судинг.

Санга ўзлук била беҳбуд йўқтур-
Ки, бу савдода ҳаргиз суд йўқтур.

Юсуфнинг зиндон аҳлига эҳсонларининг **ШАРҲИ**
ВА ПОДШОҲНИНГ МУҚАРАБЛАРИ ТУШИН ТАЪБИР
ҚИЛҒОНИ ВА ОЛОРНИНГ БИРИГА, МАНИ
ПОДШОҲНИНГ ЁНИДА ЁД ҚИЛ, ДЕБ ВАСИЯТ ВУЮРҒОНИ

Онодин тўғса ҳар ким аҳли давлат,
Йўқ айлар давлатининг нури зулмат.

Тикан ондин гули бехор бўлғай,
Гул ондин нофаи тотор бўлғай.

Саҳобосо агар еткурса мақдам,
Қуруғ кишт ўлғусидур сабзу хуррам.

Агар топса қудумин тоза боғе,
Бўлур ҳар барги гул тавсан чироғи.

Агар зиндонға кирса хурраму шод,
Қилур зиндон элини ғамдин озод.

Чу зиндон аҳлига ул тира зиндон,
Етушгач Юсуф ўлди боғи хандон.

Ҳузури бирла бўлди шод борча,
Ҳама ғам бандидин озод борча.

Бўюнларга гул ўлди тавқи иқбол,
Оёқлар банди ҳам фархунда халхол.

Олорнинг бири гар бемор бўлса,
Асири меҳнату темор бўлса,

Бўлур эрди онинг бемордори,
Даво айлар эди дардиға бори.

Гирифториға бўлса жой агар танг,
Онинг тадбири сори айлаб оҳанг.

Очуқ юз бирла айлаб саёю кўшиш,
Берур эрди анго коми кушойиш.

Чу ишрат бўлса бир муфлисга гар талх,
Бўлуб фоқадин онинг ғурраси салх.

Олиб зардорлардин зар била сийм,
Қилур эрди онинг илгига таслим.

Кўруб туш ногаҳон бир некбахте,
Тушурса фикр гирдобига рахте,

Онинг таъбирида бўлғоч шакаррез,
Чиқор эрди ҳамул гирдобдин тез.

Ики маҳрам эди зиндонда мағмум,
Бўлуб шоҳ қурбидин маҳжуру маҳрум.

Иков Юсуф била ҳамроз эдилар,
Кеча-кундуз анго дамсоз эдилар.

Бир оқшомда кўруб ҳар бири бир туш,
Паришонлиғға ондин бўлдилар тўш.

Бириға туш нажоти сори мушъир,
Бириға умрининг қатъиға мухбир.

Олорға лек эди таъбири пинҳон,
Олер ондин эди асру паришон.

Иков Юсуфға тушни айлаб изҳор,
Эшиттилар жавобин улчаким бор.

Бирини дордин остилар алҳол,
Бири шаҳ дарғаҳида топти иқбол.

Бириким бўлди озим шоҳ сори,
Саодатгоҳи иззу жоҳ сори.

Ул айлар чоғда шаҳ сори азимат,
Бу навъ этти анго Юсуф васият-

Кя: «Чун иқбол ила давлат бўлуб ёр,
Бориб шаҳ оллида топсанг агар бор.

Мани шаҳ мажлисида ёд қилғил,
Замирим бу карамдин шод қилғил.

Дегил: «Зиндонда ётмишдур ғарибе,
Етушмай шоҳ адлидин насибе.

Гунаҳсиз бўйла маҳзун қўйма они,
Раҳо қил они адл айлаб равони».

Чу ул маҳрамға етти давлати жоҳ,
Бўлуб масти майи қурби шаҳаншоҳ.

Чиқиб ёдидин андоқ ул васият-
Ки, тушмай ёдиға кўб ўтти муддат.

Етурди ваъдаси маъюслиғлар,
Бало зиндонида маҳбуслиғлар.

Бале, оники ҳақ қилса гузида,
Мақоми дўстлиғда орамида,

Юзига боғлаб онинг роҳи асбоб,
Ўзи қилғай юзига фатҳи абвоб.

Қаратмас ўзгага онинг юзини,
Эшиттурмас ҳар одамға сўзини.

Они ғайр илгидин торож қилмас,
Ўзидин ўзгага муҳтож қилмас.

Киши домониға илгин етурмас,
Ўзининг домиға банд этгою бас.

МИСР ПОДШОҲИ ЮСУФНИНГ ТУШИННИНГ ТАЪБИРИ
УЧУН ТАЛАВ ҚИЛҒОНИ ВА ОНИНГ ТАЪХИР ҚИЛҒОНИ,
ТОКИМ ОНИНГ БИЛА МИСР ХОТУНЛАРИ УРТАСИДА
УТГАН МОЖАРОНИ ТАҶҲИҚ ҚИЛҒОНЛАРИ

Басе кўб қуфлким йўқтур каляди,
Эрур банд анго очмоқлик умиди.

Чу доновинг ишига тушса ҳар печ,
Бўлуб фикру назарнинг кўшиши ҳеч.

Баногаҳ ҳеч қўл кирмай ароға,
Очилмай ҳеч тил ул можароға.

Етушгай ғайбдин анго кушойиш,
Ҳусул ётгай кушойиш неча хоҳиш.

Чу Юсуф ҳийлалар банд этти, бузди,
Тамоми риштаи тадбирин узди.

Худодин бошқа ҳеч қолмай паноҳи-
Ки, бўлғай барча ғамда такагоҳи.

Ўзидин кўз юмуб ўзлукдин ўтти,
Худо фазли онинг илгини тутти.

Ки, бир тун шоҳи Миср уйқуга кўзни →
Етургач, кўрди туш етти ўкузни.

Етиси ҳам семуз асру қави кўб,
Ҳар ишда бир-биридин эрди марғуб.

Яна етти ўкуз келди баробар,
Булар эрди саросар хушку лоғар.

Бурунги еттини бу етти чолок,
Едилар бир дам ичра сабзадек пок.

Яна ҳам сабзу хуррам етти хўша-
Ки, жонға қут ади-ю кўзга — тўша.

Кўкарди кейинидин етти қуруғ ҳам,
Чиқиб чирмошиб урди они барҳам.

Чу шаҳ уйқусидин тонг вақти турди,
Фаросат аҳлидин таъбир сўрди.

Ҳама деди: «Маҳол ушбу ишингдур,
Ажаб ваҳми хаёл ушбу тушингдур.

Хирад аҳлига йўқ таъбири онинг,
Бажуз эъроз йўқ тадбири онинг».

Ҳамул маҳрамки Юсуфдин хабардор —
Эди бу янглиг этти розин изҳор-

Ки: «Зиндон ичра бир доно жувондур,
Дақойиқ ҳал қилурда хурдадондур.

Эрур моҳир қилурда тушни таъбир,
Очар ҳар тушнинг ашколини бир-бир.

Буюрсанг анга амринг еткурурмен,
Тушинг таъбирин олиб келтурурмен».

Деди шаҳ: «Нега истарсан ижозат-
Ки, йўқ аъмоға кўздин яхши неъмат.

Манга ақлу хирад кўзи эрур кўр,
Чу туш таъбиринин то бўлди маҳжур».

Бориб зиндонга маҳрам қилмай эҳмол,
Баён Юсуфга қилди тушни филҳол.

Дедиким: «Гов бирла хўша йилдур,
Бори ўз ҳолининг васфиға тилдур.

Гар ўлса хўша сабзу гов фарбеҳ,
Йилининг вусъатидиндур хабардеҳ.

Чу бўлса хўша — хушку гов — лоғар,
Эрур йил тангликидин қиссаовар.

Бурунги етти йил ўтгунча комил,
Бўлур ёмгур кўб, кўб дона ҳосил.

Бўлур оламға мамлу нозу неъмат,
Келур сўнгра ети йил тангвусъат.

Бурунги ноз-неъмат топғай итмом,
Ҳама эл бўлғуси бесабру ором.

Тушурмас қатрае абри атое,
Кўкармас ердин асло ҳеҷ гиёҳе.

Ғанийлар ҳоли бўлғуси паришон,
Гадолар тангликдин бергуси жон.

Бўлур ондоқ жаҳон хошида нон кам-
Ки, ҳар дам нон деб ўлгай неча одам».

Ҳамул маҳрам эшитиб ушбу сўзни,
Етурди шоҳи даргоҳиға ўзни.

Деди Юсуф сўзин, таъбирини ҳам,
Шаҳ ондин бўлди асру шоду хуррам.

Деди шаҳ: «Тур, бориб Юсуфни келтур-
Ки, ондин баҳралар жонимға еткур.

Сўз улким дўстдин келса хуш ўлгай,
Вале деса ўзи, кўб дилкаш ўлгай.

Гар ўлса ёрнинг кўрмак юзини,
На лойиқ ўзгадин сўрмоқ сўзини».

Яна Юсуф сори бўлди равона,
Етурди мужда деди: «Эй яғона,

Туруб чолок сарвосо хиром эт,
Шаҳи даврон саробўстониға ет.

Очиб бор бу узори дилкушони,
Беза бу гулдин ул бўстонсарони».

Деди: «Кўргум печук ман ўйла шаҳни-
Ки, мандек бир ғариби бегунаҳни,

Неча йил қаҳр ила маҳбус қилди,
Карам осоридин маъюс қилди.

Манга гар деса даргоҳимға юрсун,
Бориб дегил анга аввал буюрсун.

Ки, хотунларки чун юзимни кўрди,
Бўлуб беҳуд пичоқ илгига урди.

Бўлуб жамъ айласун оллида маскан,
Десун борча менинг ҳолимни равшан.

Ки, кўрмишлар озор не журми исён-
Ки, қилдилар мани маҳбуси зиндон.

Бу сир бўлсун саросар шоҳға маълум-
Ки, мандурман гунаҳдин пок маълум.

Замиримда гунаҳ андешаси йўқ,
Хаёлимда хиёнат пешаси йўқ.

Уйда чиқмади мандин хиёнат,
Магар хизмат, магар сидқи амонат.

Чу урсам яхшироқ нақби ҳазоин-
Ки, бўлғаймен уйи аҳлиға хонн».

Чу маҳрамдин бу сўзни эшитиб шоҳ,
Ҳама хотунни дарҳол этти огоҳ.

Ки, шаҳ олиға келдилар саросар,
Бўлуб барча сафоу сидқустар.

Чу шаҳ баэми аро йўл топғач ул жамъ,
Аларға шаҳ тил очти ўйлаким шамъ.

Ки, Юсуфдин кўрубдурлар не нуқсон-
Ки, бадном эттилар оламда ҳар ён.

Юзидин барча эрди шоду хуррам,
Недин еткурдилар зиндон аро ғам.

Бутеким, жисмиға юк бўлғуси гул,
Солур доно на янглиғ бўйиниға гул.

Гулеким ёқмас анга боди шабгир,
Оёқиға нечук солғуси занжир.

Деди хотунлар: «Эй шоҳи жувонбахт,
Санга келди муборак тож ҳам тахт.

Биз асло кўрмадук Юсуфда нуқсон,
Эмас жуз поклик ондин намоён.

Жаҳон ичра анингдек йўқ шарафнок,
Эрур туҳматдин ул жони жаҳон пок».

Зулайхо ҳам эди ул ерда ҳозир,
Қилиб ёлғон демакдин пок хотир.

Чекиб ишқ ичра кўб ранжу риёзат,
Чиқиб эрди кўнгулдин макру қиллат.

Кўнгул сидқини қилди бемадоро,
Нечукким субҳи содиқ ошкоро.

Узининг журмин иқрор этти мутлақ.
Аён айлаб садои ҳасҳасалҳақ.

Деди: «Юсуфнинг асло йўқ гуноҳи,
Ман онинг ишқидин қилдим табоҳи.

Чақирдим ман бурун васлимға они,
Қабул этмай, аён этти ибони.

Менинг зулмим била зиндонға тушти,
Ададсиз ғам анго мендин етушти.

Ғамимға бўлмади чун ҳадду ғоят,
Менинг ҳолим анго қилди сироят.

Жафое айласа ҳар киямга жофе,
Анга вожиб бўлур охир талофе.

Неча кўб қилса эҳсон шоҳ изҳор,
Эрур ондин фузун Юсуф сазовор».

Бу пинҳон сирни чун шаҳ фаҳм қилди,
Бўлур хуррам баса гулдек очилди.

Дедиким: «Тез келтурсунлар они,
Саробўстонға еткурсунлар они.

Эрур лутф ичра ул гул барги хандон,
Бўлур гулнинг ери бўстон, на зиндон,

Эрур жон мулкида шаҳи жувонбахт,
Эмас лойиқ мақоми шаҳ бажуз тахт».

ЮСУФНИНГ ЗИНДОНДАН ЧИҚОНИ ВА ПОДШОҲ АНИ
КИРОМИ ТУТРОНИ ВА АЗИЗИ МИСР ВАФОТ ҚИЛРОНИ ВА
ЗУЛАЙХОНИНГ ТАНҲОЛИҒ ВА ЖУДОЛИҚҒА МУВТАЛО
ВУЛРОНИ

Бу кўҳна дайр аро мундоқдур ойин-
Ки, бўлмас талхлиқсиз айши ширин.

Ичиб тифле раҳмда тўққуз ой қон,
Чиқар охир нечукким моҳи тобон.

Бўлур санг ичра лаъл озурдау танг,
Топар охир қуёшдин ҳусн ила ранг.

Чу Юсуфнинг ўтуб шоми дарози,
Тулуи субҳ бўлди чорасози.

Эди кўҳи гарон жониға андуҳ,
Бошидин рафъ бўлди охир ул кўҳ.

Анга қилмоқ учун эъзозу икром,
Буюрди хайлиға шаҳи науқ ном.

Ки айвони шаҳи хуршидавраг,
Фазоси эрди ҳар ён ики фарсанг.

Ики саф онда қилдилар намоён,
Етушти ҳар сафи зиндонға ҳар ён.

Неча зебо фуломи моҳталъат,
Ҳама кийган ҳарири покхилъат.

Неча чобуксувор ўлғай сипоҳи,
Бедов от узра ҳар ерга мубоҳи.

Неча хуршидпайкар хушнаволар,
Ҳама булбул киби дostonсаролар.

Ғанийлар айлабон ҳар ён назора,
Сочорға келтуруб зар бешумора.

Гадолар жумла олмоқға нисорин,
Очиб ҳар соридин жайбу канорин.

Чу Юсуф шаҳ сори бўлди равона,
Кийиб қат-қат либоси ҳисравона.

Миниб бир маркаб узра пой то фарқ,
Бўлуб зарру гуҳарға тоғдек фарқ.

Саросар таблаларда мушку анбар,
Лабо-лаб бадраларда зарру гавҳар.

Онинг бўйи уза андоқ сочилди-
Ки, термақдин гадолар ор қидди.

Чу шаҳнинг боргоҳиға етушти,
Отидин ерга иззат бирла тушти.

Тўшарлар ерга пояндоз ондоқ,
Фарангу Чин қумоши бўлди туфроқ.

Олор узра хиром этти намоён,
Нечукки атлас узра моҳитобон.

Хабар тобғоч, шаҳ ондоқ бўлди хушқол-
Ки, истиқболиға кўргузди иқбол.

Қучоғи ичра тортиб қисти маҳкам,
Нечукким сарвни шамшод хуррам.

Қошида ер бериб тахт узра филҳол,
Қилиб зоҳир навозиш сўрди аҳвол.

Бурун кўрган тушиға сўрди таъбир,
Жавобин Юсуф этти хўб тақбир.

Яна сўнг ҳар тарафдан сўрди кўб сўз,
Эшитмакка жавобин тикти ҳам кўз.

Жавобини топиб матбуу дилкаш,
Бағоят бўлди ондин хотири хуш.

Деди сўнграки: «Бу тушни кўрдим,
Онинг таъбирини оллингда сўрдим.

Онинг таъбирин истаб найлагаймиз?
Жаҳон халқи гамин найлаб егаймиз?»

Деди: «Бўлғай хушу хуррам неча йил.
Ҳамул айёми хуррамда буюргил-

Ки, ҳар кишварда қилсунлар муноди-
Ки, жуз кишт ўлмасун элнинг муроди.

Ҳама тирноқ била хорони очсун.
Юзидин оқизиб тер дона сочсун.

Чу донадин кўкарса ҳар не хўша,
Ани эл сақласун айларга тўша.

Синонларким чиқарғай хўшаға тан,
Руҳи душманга бўлғуси синонзан.

Чу уйда хўшани эл забт қилса,
Қачонким рўзгор қаҳт келса,

Агар ҳар кимнинг ўлса айши тира,
Бақадри ҳожат олсун ул захира.

Керак лекин ҳар ишнинг бир кафили-
Ки, бўлғай ақлу донишнинг далили.

Чу дониш бирла иш аслини билғай,
Чу билди ишни ўз жойида қилғай.

Агарчи олам ичра кўбдур одам,
Вале мандек кафилени билур кам.

Бу иш тадбирини топшур манга сен-
Ки, бўлмас кимса мавжуд ўйлаким мен».

Кўруб шаҳ они мундоқ маслаҳатсоз,
Тамоми халқ аро қилди сарафроз.

Баланд этти қуёшдек иззу жоҳин,
Онинг илгига топшурди сипоҳин.

Узининг тахти узра миндуруб бот,
Онго қўйди Азизи Миср деб от.

Мақом этти чу Юсуф маснади зар,
Бори эл қўйди пой тахтига сар.

Агар айвондин этса азми майдон,
Шукуҳидин ер ўлғай эрди ларзон.

Агар ҳар сори сайр этса ирода,
Жанибаткеш эди мингдин зиёда.

Қаю кишварғаким борса сувора,
Йўқ эрди хайлиға ҳадду шумора.

Чу Юсуфга худо берди бу иззат,
Етушти қадриға бу навъ рифъат.

Азизи Мисрига етти забунлиғ,
Ливои давлатиға сарнигунлиғ.

Кетурмай кўнгли тоқат бу халаға,
Тани бўлди ҳадаф тири ажалға.

Зулайхони босиб андуҳ ила ғам,
Қадин Юсуф фироқи айлади хам.

Азиз ила на бўлди уйи обод,
На Юсуфнинг ғамидин кўнгли озод.

Фалакким меҳри камдур, кини — бисёр,
Бу ҳирмонхонада будур анга кор.

Бировни меҳрдек гардунға олур,
Бировни соядек туфроқға солур.

Хушо улким, билиб бу корин онинг,
Назарга илмай атворин онинг.

На идбори етурғай кўнглига ғам,
На иқболидин ўлғай жони хуррам.

АЗИЗ МИСР ВАФОТИДИН СУНГ ЗУЛАЙХОНИНГ ШАРҲИ
ҲОЛИ ВА ЮСУФНИНГ МУҲАББАТИ АНГА ИСТИЛО ВА
ҒАЛАБА ҚИЛҒОНИНИНГ ВАЕНИ ВА ФИРОҚ МЕҲНАТИҒА
ИВТИЛОСИНИНГ ВАЕНИ

Кишиким ёрдин ношод бўлғай,
Ёмону яхшидин озод бўлғай.

Етушмас ўзга бир ғам хотирига,
Ва ё ҳар шодлиғ ҳам хотирига.

Агар бўлса жаҳон дарёи андўҳ,
Чиқорса ғусса мавжин ўйлаким кўҳ.

Замоне топмас ондин домани нам,
Ғамиким бор ўзида истамас кам.

Агар тузса тараб жашни замона,
Муяссар бўлса айши жовидона.

Ҳамул жашни тарабни кўзга илмас,
Кам айларга ғамини майл қилмас.

Зулайхо эрди мурғи меҳнатоҳанг,
Анга даҳр ошени мурғдек танг.

Ҳамул кунларки давлат ёри эрди,
Уйи сўё Эрам гулзори эрди.

Азиз эрди бошига соягустар,
Ўзи эрди ниҳоли сояпарвар.

Ҳама асбоби ишрат жамъ эрди,
Юзи равшан нечукким шамъ эрди.

Ғами Юсуф тутуб жонини маҳкам-
Ки, ондин бўлмас эрди айру бир дам.

Азиз этти адам сори чу оҳанг,
Кетиб асбоби давлат бўлди дилтанг.

Хаёли Юсуф онинг ёри эрди,
Аниси хотири афғори эрди.

Кириб ҳажрида бир вайрона ичра,
Демай вайрона, меҳнатхона ичра.

Кеча-кундуз эди бехўрду бехоб,
Дер эрди ўз-ўзига бўйла йиғлоб:

«Хуш ул кунларки бахт ўлуб мадакдор,
Бир уй ичра манга ҳамдам эди ёр.

Тамошои жамолига очиб кўз,
Кўрар эрдим юзин ҳар кун аро юз.

Чу ул давлатдин этти бахт маҳрум,
Солиб зиндонга они зору мазлум.

Кўяр эрдим ниҳон зиндон сори гом,
Тамошо айлар эрдим они ҳар шом.

Солиб ҳар дам мақоми томига кўз,
Ғамимга айлар эрдим чора кундуз.

Булардин ушбу кун маҳжур ўлубман,
Бу ғам бирла баса ранжур ўлубман.

Тўлуб кўнглум аро фикру хаёли,
Эмон ондин замоне ҳеч холи.

Хаёлидур менинг жисмим аро жон-
Ки, ул борса тириклик эрмас имкон».

Бу сўзларни дебон тортар эди оҳ,
Кўяр эрди ул ўтга меҳр ила моҳ.

Чиқиб оҳи масаллик луди оҳи,
Боши узра эди чатри сипоҳи.

Агар етса ҳаводис офтоби,
Ҳамул эрди наноҳию пиқоби.

Дема чатр, оҳи ўқи бўлса паррон,
Бўлур эрди ҳамул гардунга қалқон.

Ҳамул ўтга гар ул бўлмаса монеъ,
Фалак сандуқин айлар эрди зоеъ.

Қилиб бесабриқлар фош ҳар дам,
Тўкар эрди кўзидин ёш ҳар дам.

Чидай олмай кўнгул тобу табиға,
Кўзи сув оқизур эрди лабиға.

Ҳамул хунобадин юз ювмай асло,
Анго ул сурхрўлиқ берди гўё.

Чу рухсориға айлаб они ғоза,
Муҳаббат расмин айлар эрди тоза.

Ғаҳи тирноғ ила йиртор эди юз,
Сочиб қонини андоқким ики кўз.

Деди ҳар бириси сурхи давоги,
Ғамидин ёзғоли хатти нажоти.

Харош айлаб ғаҳи кўксини ҳар ён,
Парош андин қилиб жуз нақши жонон.

Тизи устига ҳар лаҳза уруб қўл,
Суманга ранги нилуфар бериб ул.

Ки, яъни дўст меҳри дархуриман,
Ғар ул хуршид эса, нилуфариман.

Чу бўлса офтоби ховари ёр,
Манга йўқ нилуфарликдин қави кор.

Санубардек уруб ўз кўксига мушт,
Нечукким қанд чайнар эрди ангушт.

Кафиким ҳар нигор эрди анга ор,
Қилур эрди нигор ангушти инкор.

Қизил бармоқларини хома айлаб,
Кафи кофургунини нома айлаб.

Езиб ул нома узра ҳарфи ғамни,
Анга чекмас эди ўзга рақамни.

Неча йиллар онинг ҳоли бу эрди,
Ҳама афъоли, ақволи бу эрди.

Йигитлик айлади ондин жудолиғ,
Сочида қолмади асло қаролиғ.

Кечасиға етушти субҳидин нур,
Ега бошлади мушки узра кофур.

Қочиб зоғ, отилиб тақдирдин тир,
Бўлур жойи аро бум ошёнгир.

Бу боғ ичра эмас ҳеч кимга маълум-
Ки, зоғ уйига киргай бу сифат бум.

Қаросин ювди чун ашк иттифоқи,
Оқарди кўзининг бошдин-оёқи.

Нишот айсмида андоқки ойин,
Қаро кийди анго чашми жаҳонбин.

Анго чун солди мотам жаври офоқ,
Недин кийди қаросин ташлабон оқ.

Магар ҳинд аҳлидин эрди намуна-
Ки, бўлғай иш аларға бозгуна.

Юзига ҳар тараф тушти неча чин,
Шикан топгай нечукким барги насрин.

Киши бу баҳр ичра бермади ёд-
Ки, тушгай сувга чин то эсмайин бод.

Вале бор ўлсуну ё бўлмасун ҳеч,
Сувдек юзига тўлди чин ила печ.

Қади ҳам бўлди бори ишқдин ҳам,
Боши бўлди оёқи бирла ҳамдам.

Бўлубон ҳалқа янглиғ бесару по,
Висол уйи қошида қолди танҳо.

Боши тушти қуйи, қадди бўлиб ҳам,
Магар йўқ қилгонин истар дамо-дам.

Ҳамул вайронда бўлуб кўб маҳу сол,
Сару пойида не афсар, не халхол.

Тани узра не қолиб хилъати зар,
Қулоқида не лаълу дурру гавҳар.

Не буйнида қолиб тавқи мурассаъ,
Не рухсори уза зарбафт бурқаъ.

Тани зебосиға туфроқ ниҳолин,
Узори нозикига тош болин.

Танина меҳри Юсуф бирла туфроқ,
Сарири ҳулладин кўб эрди хушроқ.

Юзи остида Юсуф ёдидин тош,
Ҳариросо қилиб юмшоқлиғ фош.

Бу янглиғ дарду ранжу меҳнат ичра,
Мунунгдек интиҳосиз кулфат ичра.

Эди Юсуф онинг вирди забони,
Танининг қуввати, оромӣ жони.

Ҳамул кунлардаким эрди зари кўб,
Тўла юз ганж, дурру гавҳари кўб.

Ҳар одам қилса Юсуфдин ҳикоят,
Оёқиға сочиб зар бениҳоят.

Солиб оғзиға онинг гавҳару дур,
Қилур эрди гуҳардин ҳуққадек пур.

Атоу бахшиш айлаб буйла пайваст,
Бори аҳволидин бўлди тихидаст.

Куҳан шол эғнига кийди саропо,
Камар қилди белига лифи хурмо.

Хабаргўлар қошида келмадилар,
Нигоридин ҳикоят қилмадилар.

Эшитмай кетти Юсуфдин ҳикоят,
Тану жонидин онинг қуту қувват.

Тилаб ул қутни топмоқни яно ҳам,
Бир уй қилмоқға қасд этти бино ҳам.

Они қилғой бино Юсуф йўлида-
Ки, то топғай наво Юсуф йўлида.

Агар ул йўлдин ўтса гоҳ-гоҳи,
Онго қут ўлғай озори сипоҳи.

Зиҳи бечораким, қолмай қарори,
Қўлидин борди барча ихтиёри.

Висоли ёридин топиб жудолиқ,
Кўруб базму тарабдин бенаволиқ.

Нигоридин етушмай қуввати ком,
Диёри пайкидин ҳам қути пайғом.

Гаҳи елга дебон рози ниҳонин,
Гаҳи қушдин тилар ёри нишонин.

Агар ҳар йўлда кўрса раҳгузоре,
Юзиға бўлса гурбатдин губоре.

Оёқин ўпкою ювғай губорин,
Сўрағай йиғлаб ондин шаҳриёрин.

Ва гар бир шоҳ анга етса сувора,
Қила олмас эса они назора,

Бўлур хуррам кўруб ҳам гарди роҳин,
Эшитиб ҳам ҳаё-ҳуйи сипоҳин.

зулайхонинг юсуф йўли бошиға келив найдин
уй бино қилғони ва анинг сипоҳ вила ўткони
овозасидин хурсанд бўлғони

Зулайхо истади бир уй муҳайё
Қилиб, Юсуф йўлида айлағай жо.

Они най уйга қилдилар ҳавола,
Тўла андоқки мусиқор нола.

Агар ҳижрондин этса нола оғоз,
Чиқор эрди жудо ҳар найдин овоз.

Чу оҳининг ўти чиқса паё-пай,
Ёнар эрди ҳамул ўт бирла ҳар най.

Енар эрди ҳамул уй ичра хаста,
Бўлуб аъзоси най янглиғ шикаста.

Вале чун ишқдин эрди асарлик,
Анго ҳар най эди гўё шакарлик.

Чу Юсуфда бор эрди девзоде,
Сипехр андозае, сарсар ниҳоде.

Таковар аблақе андоқки гардун,
Қароу оқи тун-кундек ҳумоюн.

Саро-сар нури зулматдин нишона,
Баробар тун била кундек дугона.

Гиреҳ тушмиш сурайёга думидин,
Шиканлар бадр фарқиға сумидин.

Эди ҳар бир суми лаъли заррин,
Ҳилол икки вале заррин, сиймин.

Чу ҳар сум сайри санги хора айлаб,
Янги ойдин аён сайёра айлаб.

Чу тушса наъли айларди таку дав,
Епушиб кўкка ошдоқким маҳи нав.

Гар ўлса ғарбдин майдони то шарқ,
Утуб бир сакраганда ўйлаким барқ.

Агар гарди ўзин қилмаса сокин,
Етушмак сарсар эрмас эрди мумкин.

Сочар эрди ададсиз қатра тердин,
Вале кўрмас киши бир қатра ердин.

Ҳамиша эрди сарсардек равона,
Ва лекин соя солмай тозиёна.

Агар охурда ҳар шом этса ором,
Фалак айлар эди хизмат анго шом.

Қамар сатлин қуёш чоҳиға солиб,
Берур эрди анга ондин сув олиб.

Кеча қилгон анинг учун муҳайё,
Самондур — қаҳқашон, дона — сурайё.

Тўқуб кеча қили бирла маҳу сол,
Юмин онинг айлаб бермакка ғарбол.

Эди жавзо онинг зини мисоли,
Рикоби — ийдинг тобон ҳилоли.

Рикобиға етурса Юсуф ар пой,
Қамар тутгай эди жавзо уза жой.

Чу Юсуф остида чекса саҳил ул,
Садо еткургай эрди мил-мил ул.

Етушса ҳар қачон онинг саҳили,
Халойиқнинг эди кўси раҳили.

Келур эрди шитоб айлаб саросар,
Ҳамул шаҳ хидматиға хайли лашкар.

Зулайхо ҳам эшитур эрди они,
Чнқар эрди маконидин равони.

Турар эрди бориб Юсуф йўлида,
Халойиқ ҳам бориб соғу сўлида.

Чу Юсуфсиз етушса фавж хайли,
Қилур эрди сабийлар танз майли.

Ки: «Йўлдин келди Юсуф инак-инак!
Очиб рухсорини берайбу бешак!»

Зулайхо дер эди тортиб фиғонин.
«Буларда топмағум Юсуф нишонин.

Фузунроқ айладинг танз ила доғим-
Ки, Юсуф бўйини топмас димоғим».

Чу Юсуф етса эрди ногаҳони,
Ҳамул ёшлар келиб алдарға они.

Дер эрдилар-ки: «Юсуфдин хабар йўқ,
Қудумидин бу йўлда ҳеч асар йўқ».

Дер эрди: «Танз қилмоқға юз урманг,
Кудуми дўстни мандин яшурманг.

Бутеким шоҳи мулки жоним ўлгай,
Кудумида қачон пинҳоним ўлгай».

Насими боғи жонни тоза айлар,
На ёлғуз жон, жаҳонни тоза айлар.

Чу жонга тозалиқ ҳамроҳ бўлгай,
Бил ондин тоза ёр огоҳ бўлгай.

Эшитса ул балолар хоки поси,
Йироқ-йироқ улунг-улунг садоси.

Дер эрди: «Ман неча йилдур йироқман,
Балои ҳажри ўтига ўчоқман.

Енарға ўтга эмди тоқатим йўқ,
Чидарға эмди асло қуватим йўқ.

Қачонга тегруман маҳжур ўлурмен,
Ғами ҳажр ўтига маҳрур ўлурмен».

Бу сўзни деб йиқилур эрди беҳуш,
Ўзин айлар эди маҳву фаромуш.

Туруб сўнгра ҳазину бехудона,
Бўлур эрди қамиш уйга равона.

Чекиб ўтлуғ нафас маҳзуну ношод,
Қамишлардин чиқорур эрди фарёд.

Утар эрди бу янглиғ рўзгори,
Йўқ эрди мундин ўзга кору бори.

зулайхонинг юсуф иули бошин тутув илтифот
топмоғони, ондин сунг уинга келив, бутни
синдурғони, бас яна иул вошига келив илтифот
топғони

Қила олмас ошиқ даме қаноат,
Бўлур ҳирси фузун соат-басоат.

Ики дам айламас бир ерда ором,
Қўяр ҳар дам талабда юқори гом.

Чу топса бўйи гул, кўрмак тилар ул,
Агар кўрса, узотур терғали қўл.

Зулайхо истади йўлда ўтурмоқ,
Сўнг ондин истади дийдор кўрмоқ.

Бориб бут оллида қўйди бошини,
Тўқуб ҳар сори йиғлаб кўз ёшини.

Деди: «Эй қиблаи жоним жамолинг,
Ибодатда бошимдур поймолинг.

Санга бир умрдур қилғум ибодат,
Манга қил ушбу кун раҳму иноят.

Мани бу навъ қўйма зору расво,
Боқиб ҳолимга қил, кўзумни бино.

Бўлурмен табақай маҳруми дийдор,
Кўзумни оч, кўрай то чеҳраи ёр.

Агар ҳар ердаким бўлса мақомим,
Эрур Юсуф менинг мақсуди комим.

Қила олсанг, бу комимни раво қил,
Неким қилмоқ тиларсен, сўнг ўзинг бил.

Мани кўб қўймағил бадбахтликда,
Мунингдек меҳнати жонсахтликда.

Сабур ўлмоқ манга энди йироқдур
Бу умримдин ўлум ҳам яхшироқдур».

Добон бу сўзни бўлуб тоқати тоқ,
Сочар эрди қотиг бошига туфроқ.

Тонг отиб ёругоч олам фазоси,
Етушти аблақи Юсуф садоси.

Зулайхо борибон тўсти йўлини,
Кўтарди кўк сори икки қўлини.

Нечукким додхоҳлар дод қилади,
Куноб жону дили фарёд қилди.

Етушгач Юсуф андоқ бўлди ғавго-
Ки, чиқти ҳар сори кўкка алоло.

Хужум айлаб улус ул навъ ҳар ён-
Ки, гўё рўзи ҳашр ўлди намоён.

Ҳамул ғавго аро қолиб Зулайхо,
Бир одам боқмади ҳолига асло.

Бўлуб навмидликдан пора кўнгли,
Муроди кўиндин овора кўнгли.

Етиб юз дарду ғам жону танига,
Улум ҳолида келди масканига.

Кетурди олдиға сангин санамни,
Хитобиға бу янглиғ очти фамни-

Ки: «Эй санги сабуи иззу жоҳим,
Қаён юрсам сен улғунг санги роҳим.

Санинг олдингда токим сажда қилдим,
Мазаалат туфроғи узра йиқилдим.

Чу сендин истадим оламда то ком,
Эрурман хастаю маҳруму ноком.

Чу сенсен тош, тошни синдурурман,
Санга беқадрлиғлар еткурурман».

Бу сўздин сўнгра олиб санги хора,
Ҳамул тош бутни қилди пора-пора.

Чу ул синдурди бутни чусту чолок,
Дуруст ўлди иши бевахму бебок...

Яна қайтиб чу Юсуф йўлға кирди,
Зулайхо тортиб афгонлар дер эрди-

Ки: «Шаҳ улдурки, шаҳни қилди банда,
Ниёзу ажзи бирла сарфиканда.

Кўруб бир бандани мискину муҳтож,
Бошиға қилди шаҳлиқ афсарин тож».

Бу янглиғ сўзни чун Юсуф эшитти,
Шукуҳи ҳайбатидин ҳуши кетти.

Деди соҳибға: «Ул тасбиҳхонни-
Ки, мандин олди тобу ҳам тавонни.

Бориб ҳоло манинг ёнимға келтур,
Мақоми хилватимға тез еткур-

Ки, онинг борча аҳволин сўрарман,
Бори идбори иқболин сўрарман-

Ки, чун тасбиҳ ила ташвир қилди,
Эшитган-ўқ манга таъсир қилди.

Агар бир дард анго бўлмаса дилгир,
Қачон ўлғай сўзидин мунча таъсир.

Хушо, шоҳеки бўлғай жони огоҳ,
Агар мазлум чекса сидқ ила оҳ.

В-агар минг чекса афгон аҳли тазвир,
Замоне айламас кўнглига таъсир.

На ондоқким салотини замона-
Ки, ризқ олмоқға истарлар баҳона.

Агар бир волим айлаб зулму бедод,
Кетурса бир дирам ондин бўлуб шод.

Олиб зар кўнглин онинг овлағайлар,
Тазаллум қилса ҳар ким қовлағайлар».

ЗУЛАЙХОНИНГ ЮСУФ ХИЛВАТХОНАСИГА КЕЛГЕНИ
ВА ОНИНГ ДУОСИ ВИЛА БИНОЛИГ ВА ЖАМОА
ВА ЖУВОНЛИГ ТОПГЕНИ

Яна не истагай оламда ошиқ-
Ки, фаҳм этгай они маъшуқи содиқ.

Замири хилватида бор топгай,
Ўзи меҳрига меҳрин ёр тошай.

Онинг олида десаи ўлтуруб роз,
Анга дегай неким деса мубу оз.

Чу Юсуф аблақим суй сори сурди,
Тушуб хилватгади ичра ўтурди.

Хамул соҳиб эшикдин кирди ногоҳ,
Деди: «Эй соҳиби мулку иззу жоҳ.

Етушти даргаҳингга ул куҳан зол,
Ки, йўлингни тутуб арз этти аҳвол.

Манга амр айламыш эрдинг равони,
Ки, ҳамроҳ айлабон келтургил они».

Деди Юсуф: «Анинг комин раво қил,
Агар ҳар дарди бор эрса даво қил».

Деди: «Ул эрмас ондоқ пастҳиммат,
Ки, қилгай ул манга изҳори ҳожат».

Деди: «Де, ичкари кирсун ҳамул зол,
Узи дил хоҳишича арз этсун аҳвол».

Анго чун ушбу руҳсат даст берди,
Бўлуб раққос хилват ичра кирди.

Очилгон гул масаллиқ бўлди хандон,
Кулуб қилди дуо беҳадду бесон.

Онинг ул кулгусин Юсуф чу кўрди,
Таажжуб кўргузуб отини сўрди.

Деди: «Мен ул парии нозпарвар,
Ки, тутдим ман сани аввалда дилбар.

Сани олдим бериб сийму заримни,
На сийму зарки, ганжу гавҳаримни.

Йигитликни гамингда ўтқариб ман,
Етибман ушбу ҳолатга қолиб ман.

Чу давлат шоҳидин қилдинг ҳамоғўш,
Мани қилдинг замирингдин фароғўш».

Чу Юсуф кўрди, ким эрконни билди,
Анга айлаб тараҳҳум гиря қилди.

Дедиким: «Эй Зулайхо недурур ҳол,
Ки, бўлмишсен баса пажмурда аҳвол».

Зулайхо ушбу сўзниким эшитти,
Узидин кетти тарки ҳуш этти.

Яна қайтиб ўзига чунки келди,
Анга Юсуф калом изҳор қилди.

Дедиким: — Қайдадур ҳусну жамолинг?
Деди: — Кетти тилаб баъми висолинг.

Деди: — Ким айлади хам сарви нозинг?
Деди: — Ул бори ҳажри жонгудозинг.

Деди: — Кўзунг недин бенур бўлди?
Деди: — Сенсиз оқиб қон, кўр бўлди.

Деди: — Ганжингда қони зар била сийм?
Бошинг устида заррин тожу дайҳим?

Деди: — Ҳар ким мангаким келтуруб юз,
Санинг васфингдин изҳор, этти бир сўз.

Зару сиймим анго подош қилдим,
Оёқининг фидоси бош қилдим.

Кўюб бошига бошим афсарини,
Кўтардим бошима хоки дарини.

Агарчи бўлмишам мискин, ҳайрон,
Вале кўнглумда ишқинг ганжи пинҳон.

Деди: — Недур санга бу кунда ҳожат?
Замони ҳожатинг кимга ҳаволат?

Дедиким: — Ҳожатим гар тушса жонга,
Сенинг гайринг қабул этмон замонга.

Қасам бирла гар ўлсанг зомини сан
Дегайман ҳожатим олдингда равшан.

Иўқ эрса ҳожатимдин урмағум дам,
Утурғумдур бўлуб меҳнатға ҳамдам.

Оңи Юсуф қилурға хурраму шод,
Бу янглиғ оллида қилди қасам ёд,

Ки:— Ул халлоқи бемонанд ҳаққи,
Ҳамул шоҳи шафоатманд ҳаққи.

Бу кун бўлса санга гар ҳарна ҳожат,
Раво қилғум они гар етса қудрат.

Зулайхо деди:— Истарман жамолим,
Йигитлик вақтини, ҳусну камолим.

Яна буким кўзум ҳам бўлса бино—
Ки, қилсам боғи рухсоринг тамошо,

Кетурди оғзиға Юсуф дуони,
Равон этти лаби оби бақоним.

Масиҳе муъжизин изҳор қилди,
Зулайхонинг ўлук ҳусни тирилди.

Қуруғ жўйиға сув келди саро-сар
Йигитлик боғин этти тозау тар.

Чиқиб кофуридин ҳам мушки тотор,
Аён субҳидин ўлди ҳам шаби тор.

Яна бўлди кўзи вайрони маъмур,
Анго етти янгидин шамъдек нур.

Қадидин борди билкул печ ила ҳам,
Яна бўлди қави ожиз тани ҳам.

Қилиб ражъат йигитлик фурсати фош,
Тоғиб қирқ ёшидин сўнг ўн саккиз ёш,

Фузун бўлди бурунғидин жамоли,
Яна худ етти ҳуснининг камоли.

Яна Юсуф анга дедик:— Эй ёр,
Яна бўлса муродинг айла изҳор.

Деди:— Иўқ мундин ўзга ҳеч муродим,
Ки, берсанг хилвати васл ичра додим.

Юзунгни айласам кундуз тамошо,
Кеча тушсам аёқингға саропо.

Қилиб кўксумга ҳар дам сийми соқинг,
Ўлуб жон шаҳдидек ширин дудоқинг.

Яролиғ кўнглума марҳам етурсам,
Ўзумни комронлиғ ичра кўрсам.

Висолинг баҳри мавжидин олиб нам,
Умидим боғин этсам сабзу хуррам

Чу Юсуф олди бу сўзни қулоқға,
Демай ҳеч сўз, бошин солди ошоқға.

Утурди кўб бўлуб ғайб интизори,
Жавоб анго на йўқ бўлди, на оре,

Тараддуд ичра эрди асру ҳайрон—
Ки, ногаҳ Жабраил ўлди намоён.

Анга деди ки: «Эй шоҳи шарафнок,
Санга лутф этти мундоқ эзиди пок.—

Ки, биз кўрдук Зулайхонинг ниёзин,
Санинг шавқингда не сўзу гудозин.

Етиб сарсар киби ул ажзи кўшиш,
Карам дарёсига еткурди жўшиш.

Кўриб навмидлиқдин онда кўб нақд,
Санга айни карамдин боғладуқ ақд.

Онинг ақдини қил сен доғи пайванд,
Ки, очилғай анга ул ақд ила банд.

Санга ҳам айни ақдидин назарлар—
Етиб кўб топғасен олий гуҳарлар».

ЮСУФ ЗУЛАЙХОҒА НИКОҲ ВОҒЛАҒОНИ ВА ЗИҒО
ҚИЛҒОНИ ЯЪНИ ҲАРАМҒА КЕЛТЎРҒОНИ

Чу фармон этти Юсуфга худованд,
Ки, ақд этгай Зулайхо бирла пайванд.

Фараҳ ондин баче кўргузди Юсуф,
Тамоми тўй расмин тузди Юсуф.

Чақирди онда мулки Миср шоҳин,
Улуғ тахт узра тузди жойгоҳин.

Муборак соату ҳангоми марғуб,
Тутуб расми Халилу дини Яъқуб.

Зулайхо суҳбатиға айлаб иқбол,
Они ўз ақдиға киргузди филҳол.

Нисорафшон анга маҳ то ба моҳи,
Дебон таҳниятин шоҳу сипоҳи.

Бўлуб Юсуф оёқ устида қойим,
Тамоми элга узр айтиб мулойим.

Зулайхони ҳам айлаб шоҳ хушҳол,
Узининг хилватиға қилди ирсол.

Югуруб оллида барча парастор,
Қилиб хизматда чобукликни изҳор.

Неча қат кийдуруб покиза хилъат,
Етурди юзу қаддиға зийнат.

Чу ғавғои халойиқ тонти ором,
Ҳама ўз манзилиға урдилар гом.

Аруси моҳ юздин парда олди,
Юзининг нуруни оламға солди.

Зиёафзо бўлуб анжум чароғи,
Еруди чарх уйи бошдин оёғи.

Фалак изҳор этиб мушкин сурайё,
Жавоҳир иқдини қилди муҳайё.

Кеча шаъри жаҳонга пардан рөз
Бўлуб ул пардада эл розпардоз.

Ҳама маҳрам ўтурди хилват ичра,
Мақоми айшу базму ишрат ичра.

Зулайхо парда ичра солиб ўзни,
Дер эрди шодлиғидин ушбу сўзни,

Ки: «Ераб, тушмудур ёхуд хаёлим?
Ки, бу давлат эди амри маҳолим.

Бўлурманму висол уйида хандон,
Яна ё мубталои дарди ҳижрон».

Гаҳи кўб бўлғонидин шод йиғлаб,
Гаҳи ҳижронни айлаб ёд йиғлаб.

Гаҳи дер эрди, эрмас манга бовар,
Ки, бўлғай бахт мундоқ ёру ёвар.

Гаҳи дер эрди лутфи дўстдур ом,
Нетонг гар истаса бермак манга ком»,

Замирида эди мундоқ кашокаш,
Гаҳи хуш эрди кўнгли, гоҳ нохуш-

Ки, кирди ичкари ногоҳ Юсуф,
Юзин очиб нечукким моҳ Юсуф.

Зулайхо чун анго солди кўзини,
Тамошосида маҳв этти ўзини.

Онингдек волау бехуд йиқилди-
Ки, гўёким тани жон тарки қилди.

Кўруб Юсуф анинг бу навъ ҳолин,
Замири сидқию ишқи камолин.

Таниға жой қилди тахти заррин,
Бошиға сийнасини қилди болин.

Етурди бўе, ҳушиға кетурди,
Яна аввалғи холиға стурди.

Кўзин очиб юзин қилди тамошо,
Они ҳаддин фузунроқ кўрди эсбо.

Нечукким ҳур эрур матбуу мақбул,
Жамоли зебинин машшота маъзул.

Кўзи чун топти кўрмакдин қарорин,
Замири истади бўсу канорин.

Лаб ила ўпти ширин шаккарини,
Тиш ила олди унноби тарини.

Эди баҳр олғали ул пок меҳмон,
Ики лаб хони васлиға намақдон.

Бурун қонуни бўса айлади соз-
Ки, туздин яхшироқдур хонға оғоз.

Чу ул туздин кўполди шавқу шўри,
Белига қўл камар қилди зарури.

Боқиб чун ул камар остида беранж,
Нишон ондинки эрди бенишон ганж.

Талаб қилди яна боғлаб камарни,
Хамул ганж ичидин дуржи гуҳарни.

Етурди олдиға ондоқки унноб,
Муқаффал ҳуққал сийминин ноёб.

На ул ҳуққаға хозин қўл урубдур,
На хоин қуфлин онинг синдурубдур.

Калид айлаб қизил ёқути тарни,
Очиб қуфлин анга тўкти гуҳарни.

Кумайти чобук эрди, арса — кўп танг,
Басе кирди-у чиқти бўлди кўб ланг.

Бурун кўб сурди саркаш тавсанини,
Сўнг этти тарк ул моёу манини.

Кеча ташна еридин турди сачроб,
Бош урди сийм ҳавз ичра тилаб об.

Бурун ул ҳавз аро сув ичра топти,
Сўнг ондин чиқти ўз жойида ётти.

Ики ғунча ики гулбунда битган,
Насими субҳдин бир-бирга етган.

Бири очилмоғон, бири очилғон,
Бўлуб очилмағон ери очилғон.

Чу Юсуф гавҳарин носуфта кўрди,
Гулининг ғунчасин нашкуфта кўрди.

Деди: «Дурринг нега қолди тешилмай,
Недин турмушдур ғунчанг очилмай?»

Деди: «Бўлди Азиз аввалда ҳамдам,
Тера олмади ул боғимда ғунчам».

Деди: «Зоҳирда гарчи тезтағ ул,
Вале иш чоғи эрди сустрат ул.

Сани тушда бурунроқ кўрмуш эрдим,
Ҳама ному нишонинг сўрмуш эрдим,

Менинг ҳолимни сен ҳам сўрмиш эрдинг,
Бу гавҳарни манга топшурмиш эрдинг.

Басе саъй ила тутдим гавҳарим пос,
Анга еткурмади ҳеч кимса олмос.

Биҳамдуллоҳки, бу нақди амонат-
Ки, ҳаргиз кўрмади дасти хиёнат.

Агарчи чекмишам ҳифзида кўб бим,
Санга қилдим ани бенуқс таслим».

Эшитти чун бу сўзни Юсуф ондин,
Анга меҳри кўб ўлди ҳадду сондин.

Анго дедики; «Эй ҳусн ичра якто,
Талаб қилдинг бурун васлимни бежо.

На дей? Оре. Вале тут эмди маъзур-
Ки, эрдим оташи ишқ ичра маҳрур.

Кўнгулда шавқ поёни йўқ эрди,
Яна жон дарди дармони йўқ эрди.

Сенинг шаклинг эди бу навъ зебо,
Қи, кўрган бўлур эрди ношикебо.

Манга сабр айламак йўқ эрди имкон,
Сен этгил авф маңда бўлса нуқсон.

ЮСУФГА ЗУЛАЙХО МУҲАББАТИ ҒАЛАБА ҚИЛҒОНИ...

Қиши ишқ ичра қўйди сидқ ила гом,
Чиқор маъшуқлик бирла онга ном.

Тариқи ишқ аро ким кирди содиқ,
Онго бўлғусидур маъшуқи ошиқ.

Зулайхо ишқ аро чун содиқ эрди,
Ҳама, ишқ аҳли ичра фойиқ эрди.

Кичиклик чоғи лўъбатбоз эрди
Ҳама лўъбат била дамсоз эрди.

Мудом ишқ ўйнамоқға эрди майли,
Эди ўзга ўюн онинг туфайли.

Утуртуб икки лўъбатға мувофиқ,
Бирин маъшуқ деб, бирни ошиқ.

Ҳамул вақтеки билди соғу сўлни,
Ўзотти ишқ сори икки қўлни.

Тушеким кўрмиш эрди бахт ул ёр,
Ҳам онда бўлди Юсуфга гирифтор.

Бўлуб ўз мулки ичра эрди дилтанг,
Ҳавои Миср сори қилди оҳанг.

Бўлуб Юсуф учун танги мусофир,
Чегиб ранжи фаровон, дарди вофир.

Утурди умрини айлаб хаёлин,
Итурди сабрини истаб висолин.

Бўлуб фартут они айлаб таманно,
Эди аъмо, они қилмай тамошо.

Йигит бўлди яна бино доғи ҳам,
Қилиб Юсуф висолин жо доғи ҳам.

Хушу хуррам ҳавоби бирла бўлди,
Ҳам ўлгунча вафоси бирла бўлди.

Чу сидқи эрди онинг бениҳоят,
Ҳам охир қилди Юсуфга сироят.

Қи, Юсуф бўлди андоқ меҳриға гарм-
Қи, ҳолидин келур эрди анго шарм.

Олиб кўнглини ҳусни дилфиреби,
Йўқ эрди онсизин бир дам шикеби.

Ҳамиша майл этиб айшу тарабға,
Юзин юзға қўюб ҳам лабни лабға.

Даме тинмай тараб додини берди-
Қи, ҳар дам сувға тушмак ҳожат эрди.

Зулайхога ул ишдин бемадоро,
Ҳақиқат нури бўлди ошкоро.

Онго ул нур қилди уштулум ҳам-
Қи, Юсуфни ирода қилди кам-кам.

Бале, ишқи мажози ичра бисёр,
Ул этти манъи жумла монии кор.

Чу хуршиди ҳақиқат бўлди толеъ,
Кўзи олдинин итти барча монёъ.

Ҳақиқат чун анго нуруни сочти,
Неким ғайри эди қўйдию қочти.

Бир оқшом Юсуф илгидин гурезон,
Югурди ҳар тараф афтону хезон.

Қовуб чун тутти Юсуф доманини,
Қўли чок айлади пироханини.

Зулайхо деди «Гар ман чусту чолок,
Бурун қилдим санинг пирожанинг чок.

Менинг кўнглоким эттинг чок сен ҳам,
Мукофоти гуноҳим етти бу дам,

Қилурда чоқ пирожан саро-сар,
На иш бўлса, иков бўлдуқ баробар.

Чу Юсуф кўрди они бандаликда,
Ҳамул ният билан дил зиндаликда

Онинг отиға бир кошона солди,
На кошона, ибодатхона солди.

Фалак кохи каби фируз хишт ул
Ер узра гўё хуррам биҳишт ул.

Дару девор анго пур нақш то сақф,
Муҳандиснинг ҳама фикри анго вақф.

Тушубон равзанидин бахт нури,
Эшикидин аён давлат ҳузури.

Муалло арсасидур беҳжат осор,
Муқаввас тоқ мисли абруи ёр.

Олиб шишасидин хуршид моя,
Эмас мумкин ичига тушса соя.

Шажар деворида сурат чекилган.
Нечукким бўстон ичра экилган.

Қўнуб ҳар шохи узра қуш фаровон,
Намоён ҳар бирида неча алвон.

Қуруб уй ўртасида тахти олий,
Музайян маснади жаннат мисоли.

Зулайхони анго миндурди ул дам,
Тутуб ёнида онинг ер ўзи ҳам.

Анго дедики: «Эй, айлаб қаромат,
Мани шарманда қилгон то қиёмат,

Ҳамул вақтеки, деб эрдинг гуломим,
Қилиб ҳаддин фузунроқ эҳтиромим.

Қилиб эрдинг тарабхона иморат,
Мани қилсун деб анда айшу ишрат.

Ҳамул эҳсони лутфинг айлабон ёд,
Санга қилдим ибодатхона бунёд.

Утурғил анда шукр айлаб худога,
Ки, лутф айлаб санингдек бенавоға

Ҳақир эрдинг сани қилди мукаррам,
Қари эрдинг сани қилди йигит ҳам.

Эдинг аъмо кўзинга нур берди,
Эдинг мотамда, сўнгра сур берди.

Неча муддат ғамим заҳрин ичурди,
Яна тарёки васлимға етурди».

Висоли Юсуфу фазли худованд —
Бўлуб ёри ўғурди шоду хурсанд.

ЮСУФ ОТА-ОНАЛАРИНИ ТУШИДА КЎРГЕНИ ВА ҲАҚ
ТАОЛОДИН ЎЗ ВАФОТИН ТИЛАГОНИ ВА ЗУЛАЙХО
ИЗТИРОВИ

Эзи ҳасратки, бир фархунда иқбол,
Қилур васл ичра ҳосил барча омор.

Бўлуб маъшуқи давлатга ҳамогўш
Қилур андуҳи ҳижронни фаромўш.

Етушмай хотириға ҳам ғубори,
Утар айшу тарабда рўзгори.

Эсиб ногаҳ анга ҳижрон самуми,
Етиб ҳижрон самумининг ҳужуми.

Кириб боғи висоли ичра густоҳ,
Умиди нахлиға синдурғуси шох.

Чу Юсуфдин Зулайхо топибон ком,
Висоли бирла доим топти ором.

Хамиша кўнгли ондин шод эрди,
Жаҳон андуҳидин озод эрди.

Узоқга чекти айшининг саботи-
Ки, ўтди қирқ йилдин ҳам ҳаёти.

Топиб бу умри ичра бўлди хурсанд,
Неча фарзанд, бал, фарзанди фарзанд.

Фалак айланди не эрса мароми,
Жаҳондин ҳосил ўлди барча коми.

Бўлуб Юсуф бир оқшом уйқуға тўш,
Ҳам ул уйқу аро кўрди ажаб туш-

Ки, ўлтурмиш ото бирла оноси,
Етиб оламға ҳар бирнинг зиёси.

Нидо қилдилар: «Эй фарзанд, билгил,
Узоқга чекти фурқат, тез келгил.

Аносир қайдидин юмғил кўзунгни,
Висол авжи уза еткур ўзунгни».

Чу Юсуф уйқудин ул лаҳза турди,
Зулайхо қошиға ўзин етурди.

Ҳамул тушни анга қилди баён ҳам,
Ҳамул мақсудни қилди аён ҳам.

Хабар берди анга маҳжурлиқдин,
Жудо қилди ани масрурлиқдин.

Вале Юсуфнинг ўлди ўзга ҳоли,
Бўлуб бу даҳрдин афзун малоли.

Бақо иқлими сори бўлди мойил,
Ҳамул ён шавқини кўб қилди ҳосил.

Этакни силкибон дайри фаноға,
Кўтарди илгини мундоқ дуоға-

Кит «Эй муҳтожларнинг комбахши,
Салотиннинг нишону номбахши.

Бошим устига кўйдинг тожи иқбол,
Раво кўнглаумға қилдинг барча омоло.

Манга етти бу даврондин малолат
Демой даврон, тану жондин малолат.

Карам айлаб мани мандин халос эт,
Фароғатхонаи қурбингға хос эт.

Қабул аҳлики, лутфинг кўрди аввал,
Ўзин қурбинг сори еткурди аввал.

Мани ҳам марҳамат кўзи била кўр,
Қабулинг топгон эл қурбингға еткур».

Зулайхо бу дуони чун эшитди,
Замириға ўнгалмас захм етти.

Яқин билдики, онинг бу дуоси
Қабул ўлғай, не эрса муддаоси.

Камонидан хаданги чиқмади ҳеч-
Ки, ул етгай ҳадафға лаҳзае кеч.

Кириб бир кулба ичра тираю танг,
Паришон айлади гисўи шабранг.

Сочиб ғам чанги бирла бошиға хок,
Тўкуб ашкини айлаб юзларин чок.

Қилиб ҳақ дарғаҳида арзи ҳожот,
Бу янглиғ айлади йиғлаб муножот-

Ки: «Эй дармондалар дардига дармон,
Бори жунбидалар жисми аро жон,

Муродин топмаганларнинг муроди,
Кушодин кўрмаганларнинг кушоди.

Ҳама боғлиғ эшикларнинг калиди,
Ҳама навмиднинг айни умиди.

Ниҳоний розни билгучи сенсен,
Оғир ғамни енгил қилгучи сенсен.

Бу кун мен бас ажаб ҳайрон эрурман,
Ҳаросони ғами ҳижрон эрурман.

Чиқар жонимни Юсуф жони бирла,
Яна қўйма мани ҳижрони бирла.

Тирик қўйма мани бир лаҳза онсиз-
Ки, онсиз бўлганимдин яхши жонсиз.

Ҳаёти жовидон онсиз ўлумдур-
Ки, таннинг лозими жонсиз ўлумдур.

Вафо қонунидиндур сода бўлмоқ-
Ки, ул бўлмай манга дунёда бўлмоқ.

Манга қилмас эсангким ҳамраҳ они,
Мани аввал олиб бор, сўнгра они.

Чу гар мен бир нафас айрилсам ондин,
Манга йўқ баҳра бу жону жаҳондин».

Бу эрди ҳоли ул хилватда ёлғуз,
На тунни тун дебон, на кунни кундуз.

Бале, ҳар кимга етса зулмати ғам,
Анга бўлғусидур тун тира, кун ҳам.

Юсуфнинг вафот топғони ва зулайхонинг
муфорақат элида ҳалок бўлғони

Чу Юсуф сўнги кунда субҳ чоғи-
Ки, шод ўлди кўнгуллар, соф доғи.

Кийиб зийнат била шоҳона хилъат,
Чиқиб отлонғали кўргузди суръат.

Оёқ зангуга солғач, келди Жибрил,
Деди: «Мундин зиёда қилма таъжил».

Чекиб энди инони иштиёқинг,
Тириклик зангусидин чек оёқинг».

Чу Юсуф бу ишоратни эшитди,
Бўлуб шод ўзлукини таркин этди.

Қилиб ҳозир улуғларнинг бирини,
Тиламай фони қўймоқ ўз эрини.

Узининг тахти узра шоҳ қилди,
Васиятлар дебон огоҳ қилди.

Яна деди: «Зулайхо мунда келсун,
Менинг бирла бу дам падруд қилсун».

Дедилар: «Ул ғам остида забундур,
Оёқдин бошга ғарқи хоку хундур.

Йўқ онинг тоқати чекмакка бу ғам,
Қўй они ўз ишига, тегма бу дам».

Дедиким: «Қўрқарам бу доғи ҳасрат,
Анинг кўнглига қолғай то қиёмат».

Дедилар: «Ҳақ ани хурсанд тутғай,
Замирин ғамга бепайванд тутғай».

Бор эрди Жабраил илгида бир себ-
Ки, боғи худда ондин эди зеб.

Они Юсуф қўлига берди ул он,
Чу Юсуф они олди, берди ҳам жон.

Бале, боғи бақодин топти нақхат,
Тидаб, ул боғни кўргузди суръат.

Ҳамул буй ила Юсуф жони чиқти,
Фалакка ҳалқнинг афғони чиқти.

Оннингдек авж тутти оҳу фарёд,
Садо кўк гумбазини қилди барбод.

Зулайхо сўрди: «Бу афғон нединдур?
Еру кўк шўр ила тўлғон нединдур?»

Дедиларким: «Ушул шоҳи жувонбахт,
Мақон тахтани этти, тарк этиб тахт.

Видоё айлаб бу дам жону жаҳонга,
Азимат қилди кохи ломаконга».

Бу сўзни эшитиб борди ўзидин,
Жигар хунобаси оқти кўзидин.

Бу сўзнинг ҳуйи бирла бўлди беҳуш,
Етиб уч кунгача ерга ҳамоғуш.

Учинчи кун даме ҳушига келди,
Яна беҳуд бўлуб ерга йиқилди.

Бу янглиғ уч карат уч кун ўзидин —
Бориб ранги видоъ этти юзидин.

Очиб тўртинчи кун кўзини ҳар ён,
Бурун сўрди бўлуб Юсуфни гирён.

На онинг даҳр аро кўрди нишонин,
Не тахтини, не бахтининг равонин.

Магар улким дедилар: «Ул зари пок,
Макон этти бориб ганжинаи хок».

Эшитгач бу хабар ул пок ошиқ,
Яқо чок этти мисли субҳи содиқ.

Ҳамул ўтким эди кўнгида пинҳон,
Анга бул айлади чоки гирибон.

Ҳамул йўлдин вале жониға ҳар дам,
Бўлур эрди ўт афзун, бўлмади кам.

Дамо-дам тирноғ ила чок этиб рўй,
Қозор эрди қуёш чашмасиға жўй.

Топиб ул чашмадин жўлар равонлиғ,
Берур эрди суманға арғувонлиғ.

Тағобундин уруб кўкси уза санг,
Тапонча ҳам уруб юзга, бўлуб танг.

Қилиб онда ақиқи тар намоён,
Етиб ҳам мунда нилуфар намоён.

Уруб бошиға юз куч бирла панжа,
Ҳамул панжа қилиб бошини ранжа.

Жудо райҳондин айлаб сарви бўстон,
Йироқ сунбулдин айлаб сунбулистон.

Чиқориб нола жонидин дамо-дам,
Фигонлар сийнаи ношодидин ҳам-

Ким «Юсуф қайдадур ҳам тахту жоҳи,
Қаён кетти ҳама хайли сипоҳи.

Эток силкиб бу пурмеҳнат маконға,
Қилибдур азм мулки жовидонға.

Бу кетмакда кўб айлабдур шитобин-
Ки, қилмай қолмишам бўса рикобин.

Бу меҳнатхонадин ул шамъи равшан,
Чиқорур эрмас эрдим ёнида ман.

Тизимда кўрмадим онинг бошини,
Юзига тўкмадим кўзум ёшини.

Замони мавтида қилмодим эй-вой,
Муборак орқасиға кўкрагим жой.

Чу чекти тахта узра тахтдин рахт,
Хумоюн бўлди тахта ўйлаким тахт.

Гулоб айлаб сиришки чашми равшан,
Ҳамул кўз мардумиға ювмадим тан.

Уруб юз эл кафан қилмоқ фаниға,
Чу тиктилар кафан нозик таниға.

Иб эшмак қилмадим, ваҳ, ман фанимни-
Ки, то тиксам анга лоғар танимни.

Бўлуб ҳомил халойиқ маҳмилиға,
Юз урди барча онинг манзилиға.

Бориб маҳмил била мен зору ҳайрон,
Жарасдек қилмадим фарёду афгон.

Чу қоздилар халойиқ масканини,
Қаро туфроқда қўйдилар танини.

Супурмак бирла жойин, олмадим ком,
Етиб оғушида топмадим ором.

Дариғо, ушбу ҳижрондин, дариғо,
Дариғо, ушбу нуқсондин, дариғо,

Кел эй ороми жон, маҳрум эрурман,
Боқ аҳволимғаким, мазлум эрурман.

Чу бординг мадин ёд этмадинг ҳеч.
Жамолинг кўргузуб шод этмадинг ҳеч.

Вафодоро, вафо расми бу эрмас.
Вафолиғ ошно расми бу эрмас.

Кўзум қилдинг баса гирён, кетдинг,
Ғам ўтига таним ҳирмон кетдинг.

Манинг кўнглумда синдурдинг ажаб хор-
Ки чиқмас то қиёмат ондин озор.

Ажаб масканга бординг, эй дилоро-
Ки, онда борса ҳар ким келмас асло.

Ҳамул иш яхшиким очиб пару бол,
Санга етсам қилиб парвоз филҳол».

Бу сўзни деб талаб қилди имори,
Имори жавфин этти жилвазори.

Юрарда йўл шитоби суръат этти-
Ки, Юсуф қабрининг бошига етти.

Нишони ёридин ул ошиқи пок —
Топа олмади жуз харпуштан хок.

Ҳамул хар пуштаға ул меҳрпоя,
Ўзини ташлади ондоқки соя.

Қуёшосо юзидин сочти кўб зар,
Сиришки бирла тўкти дурру гавҳар.

Они маҳкам кучоқлаб ўйлаким жон,
Дер эрди бўйла сўзлар тортиб афғон

«Эрурсен туфроқ остида ниҳон сен,
Вале ман устида, озурда жон сен.

Ер остидур мақоминг ўйлаким ганж,
Вале устида ман абри гуҳарсанж.

Санинг бўлмиш маконинг сув каби хок,
Қолибман ташқари андоқки хошок.

Хаёлинг урди қонлар хок ичига,
Фироқинг шуъалалар хошок ичига.

Куяр ўт ичра хошоки вужудим,
Чиқар андин фалак авжиға дудим.

Менинг дудимға ҳар ким кўз очибдур,
Кўзидин дам-бадам ўтлар сочибдур».

Добон бу сўзини ҳар дам сийнаи чок —
Кўяр эрди қаро туфроқға ғамнок.

Чу дарду ҳасрати топти фузунлиғ,
Танида зоҳир ўлди сарнигунлиғ.

Ики кўзиға урмоқларни қўйди,
Қилиб кўб зўр ики кўзини ўйди.

Чу икки кўзини илгига олди,
Отиб они қаро туфроқға солди.

Дедиким: «Бўлди юзингдин жудо кўз,
Нега даркор эрур ёмди манго кўз».

Чу ўйди зўр ила икки кўзини,
Уруб ерга қотиг бошу юзини.

Ошурди чархдин оҳу фиғонин,
Ҳамул афғонға ҳамроҳ этти жонин.

Хуш ул ошиқки, чиқса жони зори,
Ҳавои васли жонон бирла бори.

Халойиқ чун онинг ҳолини кўрди,
Фиғону ноласин кўкдин ошурди.

Куюб ҳасрат ўтиға аҳли олам,
Ҳама тутти анинг ҳолиға мотам.

Етиб ҳар дам садон навҳа ҳар ён,
Эшитган бўлди ҳасрат бирла гирён.

Чу тутдилар фиғон этмақдин ором,
Танин ювмоқға кўргуздилар иқдом.

Тўкуб ашқини ювдилар танин пок,
Нечукким ювғай абри намнок.

Солиб кўз ғунчанинг пироханиға
Кафан зангори эттилар таниға.

Қилиб Юсуф ёнига мадфанини,
Етурдилар яна жонга танини.

Бу давлатни қишқиким қилди ҳосил-
Ки, ўлган сўнг будаур ёрига восил.

Вале бу ерда донои ҳикоят,
Эшитмишдур улуғлардин ривоят-

Ки, ул айёмда ҳар жониби Нил,
Чу Юсуф жисми поки топти таҳвил.

Яна бир жонибида бемадоро,
Вабоу қаҳт бўлди ошкоро.

Тутуб охир фаросатнинг фанини,
Солуб тобути сангинга танини.

Суваб мум ила атрофин саропой,
Ҳам они қилдилар Нил остида жой.

Кўрунглар зулми чархи бевафони,
Ойирди сўнгра ҳам Юсуфдин они.

Аларни ерда ҳам қўймай фароғат,
Етурди танлариға доғи фурқат.

Бирини айлабон дарё аро гарқ,
Етурди бирига туфроқ аро ҳарқ.

На хуш дебдур ҳамул фарсудаи ишқ,
Бори ишғолидин осудаи ишқ-

Ки, ишқ ўлса қачонеким гармбор,
Кўра олмас киши жуз ранжу озор.

Қафан ошиқға ондин чок бўлғай,
Агарчи жойи онинг хок бўлғай.

Хуш ул ошиқки, тортиб дарди ҳижрон,
Ўлуб мундоқ етурди ёриға жон.

Киши кўбдур ўлуб кирган кафанга,
Вале етмас бири ул шер занга.

Бурун ағёридин кўз юмди ёри,
Сўнг өтти нақди жон ёри нисори.

Мудом имн анга жону тан ўлғай,
Кўзи ёри юзидин равшан ўлғай.

Фалак шикоятики, аждаҳокирдор оламга,
Ҳалқа урғон ва ҳаммани ўз тасарруфиға ва
доирасиға киргузгондур, бировга ваҳм ва
бировга заҳар солгондур.

Фалак пурпечу хамиқ аждаҳо дур,
Эл озори учун зўрозмодур.

Эрурмиз банд онинг печу ҳамига,
Тушубдурмиз онинг ўтлауғ дамиға.

Дамеким йўқ улус бағрини тилмас,
Мудом айлар жафо бир раҳм қилмас.

Эмас зулмидин онинг кимса солим,
Агар худ жоҳил ўлсун, йўқса олим.

Эмас тун ҳар тараф ахтар чароғи,
Улус кўнглиға қўйгон тоза доғи.

Ададсиз келди доғи марҳами йўқ,
Ҳама доғ остида ўлса ғами йўқ.

Қоронғи кечаларда қилди пайдо,
Еруғ ҳар сори юз равзан саропо.

На ҳосил, чунки нуре етмас ондин,
Кўнгулларга суруре етмас ондин.

Эрур кундузда шеру зардранг ул,
Ва лекин кечалар билсанг паланг ул.

Қилур бизларга токим жонимиз бор,
Ҳама шеру паланг изҳори озор.

Нетонг чексак алардин меҳнати ғам-
Ки, бормиз бир жувол ичида ҳамдам.

Санга, ҳар кимки бўлса ошнолик,
Ишингнинг охири бўлғай жудолик.

Басе гардиш қилиб бу саба торум,
Басе тобиш маҳу хуршиду анжум-

Ки, ҳар бирга табоеъ бўлубон ром,
Тутарға жон қушини бўлдилар дом.

Ҳануз ул домдин бу мурғи пурғам,
Муроди донасин термай даме ҳам.

Табоеъ узгуси бир-биридан банд,
Топар ҳар бири ўз васлига пайванд.

Бўлуб ул қуш жудои ошёна,
Бўлуб пажмурда топмай обу дона.

Балодур бу сипехри меҳргарми-
Ки, йўқтур кин этарга ҳеч шарми.

Кўнгул меҳрига қўйғон субҳосой,
Қилур ҳар тун шафақдек қон аро жой.

Киши ондин эмас бир лаҳза беғам,
Кўрар андин бори умрида мотам.

Баҳор айёми киргил бўстонга,
Назар бўстон аро қил ҳар қаёнга.

Недин ғунча қилибдур кўнглакин чок?
Недин сабза эрур оғуштан хок?

Недин гул жавшанидур пора-пора,
Ут — оғзидо, кўнглаидо — шарора?

Оёқдин солди ким сарви равонни?!
Қилибдур гарқи хун ким аргувонни?!

Нега гисуи сунбул бўлди дарҳам,
Нега наргис кўзида ашки шабнам.

Бинафша кўк кийибдур мотам ичра,
Ботибдур қон аро лола ғам ичра.

Санубар кўнгли айрилмиш неча шох,
Тани кун тигидин сўрох-сўрох.

Уруб ел бирла гул ҳар ён ўзини,
Суман тирноғ ила йиртиб юзини.

Шажарларда сабодин рақси андуҳ,
Эрур қушлар ғами ул навъким кўҳ.

Бўлуб қумри иши ҳар сори ку-ку-
Ки, олам ичра қони-қони кулгу?

Туман минг нағмаи дард ила булбул,
Туну кун тинмайин қилгуси ғулғул.

Жаҳонни кўрдингу фасли баҳорин,
Хазондин тутғил онинг эътиборин.

Хазонининг эрур асру дами сард,
Риё аҳли дамидек нохушу бард.

Дами сарди онинг ҳижрон ғамидин,
Эрур нохушлиқи ўз мотамидин.

Юзин сарғайтурубдур дарди фурқат-
Ки, фурқат васлдин сўнгдур варурат.

Борибдур обу ранги шоҳиди боғ,
Қаро киймишдур онинг сўгида доғ.

Тушуб чодир бошидан настараннинг,
Бўлуб хаймаси йиртуқ норваннинг.

Бўлуб тожи анори норбунга-
Ки, бергай тозалиғ боғи кучунга.

Ичига боқсанг они ҳаддин афзун,
Тўла сар то қадам парголаи хун.

Чинор илгини ҳар сори узотиб,
Совуқнинг шиддатидин илги қотиб.

Бурудат ўйла топмишдур анга йўл-
Ки, энгдин айламас эрди аён қўл.

Баҳор улдур, бу оламга хазон — бу,
Иков ҳам ғамгадур лабрезу мамлу.

Киши онда нечук юргуси бегам,
На янглиг хотири бўлгуси хуррам..

Тааммул ондин этма шодлиғни
Тафаккур айлама озодлиғни.

Узуб уммидинг ондин шод бўлғил,
Кўзунгни юм, доғи озод бўлғил.

Қаю нимаки кўнглунг қилса хурсанд,
Онинг меҳрига бўлса хотиринг банд.

Неча ҳасрат била тарк этгунг охир,
Фироқи меҳнатиға етгунг охир.

Қўлунг очиб оёқдин бандни уз,
Бори ашғолдин пайвандни уз.

Сен узмас эрсанг, улким айлади банд,
Барисидин санга узгуси пайванд.

Бари берганни бир-бир қайтиб олғай,
Сани сар то қадам заъф ичра солғай.

Оёқингга онингдек урғуси санг-
Ки, юрмаклик йўлида қилғуси ланг.

Юрар вақти асо олғунг қўлунгга-
Ки, онинг бирла юргайсан йўлунгга.

Бўлурму шохани синдурса сарсар,
Қуруқ чўб ила пайванди муяссар?

Чу жисмингдин олиб орому қувват,
Қўлингга қўймади тутмоқға қудрат.

Узотгунг илгинг ила саёю кўшиш,
Вале илгингдин асло келмай иш.

Кўзунгдин борди нақди рўшнолиғ,
Анго беҳуда қилма сурмасолиғ.

Қўлунгдин борди чунким зўри панжа,
Узунгни қилма панжа бирла ранжа.

Чу кўз ҳоли будур, эй нексират,
Мукаҳҳал қилма жуз чашми басират.

Ики кўзунгки бўлмиш кўр бешак,
Нега тўрт этгунг они тортиб айнак.

Чу сийминсанки миминго жаледур,
Ҳисоби иқди лабдек лому бедур.

Ҳамул иқдингга тушти каср андоқ-
Ки, йўқтур кимсага тадбир мундоқ.

Басе нодонлиқингдин они ҳар ён
Қилурсан икки лаб остида пинҳон.

Бўлур ҳар дамда суст аъзойи сустинг
Шикаста ҳам бўлур ҳоли дурустинг.

Кўрарсан ҳар шикастингни бир ишдин,
Ҳавоси сусту пастингни бир ишдин.

Агар суст ўлса жисминг, йўқса пойинг
Жаҳон асбобиға тушгай гумонинг.

Вале бўлмас бу иш кўнглинг гумони-
Ки, олғай они улким, берди они.

Қилибдурсан жаҳонни ўзинга танг,
Санга йўқ ўзга олам сори оҳанг.

Эмас воқиғки, бордур ўзга олам-
Ки, ондин туғғуси ҳар бешу, ҳар кам.

Будур ваҳм айлағунча марғи ожиз
Жаҳондин узмагунг кўнглунгни ҳарғиз.

Тўлуб жону кўнгулга неча васвос,
Чиқор бас бу жаҳондин нокасул роъс.

Ажал — жоминг бўлубдур, чарх-соқи
Бу вайрон майли санда лек боқи.

Эшитмишманки, Жолинуси фозил-
Ки, танда кўнгли нур этмади ҳосил.

Деди ўлмакка етганда сунуб бош:
— Ики кўзумнинг ўртосида, эй кош,

Ки, фуржа бўлса истар фуржа бир дам-
Ҳам ўлган сўнг кўрунса ондин олам.

Эмас эрди кушоди дил муяссар,
Анга фуржа тилади фуржа истар.

Жаҳонда ўйла оғаҳ тутғил ўзни-
Ки, солғосен бу кун тонглоға кўзни.

Етушмас хотирингға ҳеч гоҳе,
Жаҳон аҳволиға қилмоқ нигоҳе.

Адим хоки андоқ кафш эрур тор-
Ки, туфроқдин тўлуб бўлгон гаранбор.

Керак они оёқингдин чиқарсанг,
Енгиллик бирла мақсад сори борсанг.

Қил оллингдин фалақ сатрини маъдум,
Утурма пардада жовиди маҳрум.

Ҳамул парда тошидадур улуғ нур,
Онинг ҳар ламъасидур масдари сур.

Ҳамул ламъа аро йўқ қил ўзунгини.
Ҳамул янглиғки ламъа бил ўзунгини.

Ўзунг йўқ айласанг анда саропо,
Жудолиғ дардини кўрмассен асло.

ХОТИМАИ ИТМОМ ШУКРИ ИХТИТОМ ТАЪРИФИДА ВА
ВАЪЗИ БУРОДАРИ БИРОМ ДУОСИДА...

Биҳамдуллоҳки, даҳл этмай замона,
Ниҳоятға етушди бу фасона.

Сўз ўлчардин эди кўнглум анода
Қилиб қофия фикрин тангнода.

Тафаккур илгидин қўйди тарозу,
Бўлуб назм ўлчамакда сустбозу.

Шитоб этмак йўлидин доғи ёнди,
Фароғат муттакосинга суёнди.

Кўтарди беш доғи тездин гаронлиғ,
Кўнгул топти тафаккурдин амонлиғ.

Қаламким маркабе эрди аномил,
Қилур эрди Ҳабашдин Рум манзил.

Қўяр эрди қудумидин асарлар,
Бериб ҳозирға ғойибдин хабарлар.

Бу дам роҳат тилаб бўлди пиёда,
Суянди ерга бемаҳду сода.

Қаламзан илгидин не тораки паст,
На казлик боши қатъинга топиб даст.

Давотким таблаи мушк эрди тўлгон,
Қалам имдодиға омода бўлгон.

Даҳонин мум қилди қуюбон мум-
Ки, яхши табла оғзи бўлса махтум.

Паришонлиғни тарк этти варақлар,
Чекиб домони хилватға оёқлар.

Ҳама юз ранг, бир будур гулосо,
Тамошоси бўлиб элга дилосо.

Ҳамиша гул масаллик тоза бўлғай,
Яқо пайвандидин шероза бўлғай.

Гуноҳимдинки ҳоло бўлди марқум,
Бўлур маъшуқу ошиқ ҳоли маълум.

Лабим тўти киби бўлди шакархо,
Чу дедим отини «Юсуф, Зулайхо»

Ажаб бир навбаҳор ул сабзу хуррам,
Риёзи равза янглиғ доғини ғам.

Онго ҳар дoston бир бўстондур,
Олордо гул жабинлардин нишондур.

Туман минг тоза гул анда очилган,
Анга наргис кўзи наззора қилган.

Маъносидур онинг аргувони,
Ибороти онинг оби равони.

Хати мушкин ила авроқи кофур,
Қилиб онда намоён сояи нур.

Хатининг бир ҳуруфи чашмадоре,
Тамаввуж зоҳир этгай чашмасоре.

Чекилган дилкушо ҳар сори жадвал
Латофатда жинон жўйидин афзал.

Хуш ул доно бўлуб иқбол ёри,
Мақом ўлса анго ул жў канори.

Суйи ювгай онинг қўнгли гамини,
Кудурати жаҳон бешу камини.

Беш урғай жонидин рўи вафолар,
Чиқаргай жайбидин дасти дуолар.

Тилагай лутфи ҳақ баҳридин ўл дам,
Бўлуб ташна учун сероблиғ ҳам.

Бу нодир нусхаи фархунда анжом,
Муборак соат ичра топти анжом.

Йили ҳижратдин эрди бекаму беш,
Минг икки юз ҳам саксон беш.

Сўзунгни Огаҳий қил эмди кўтоҳ,
Тилингни банд қил гар эрсанг огоҳ.

Тиларсен чунки соҳиб ҳушлиғни,
Ҳамиша пеша қил хомушлиғни.

Оёқчи тут манга роҳат майини,
Фароғу айшу амният майини.